Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. XVI. SVIBANJ, LIPANJ 1922. SV. 3.

SVETA

CECILIJA

Sadržaj:

ČLANCI:

Strana

P. Hugolin Sattner: Glazbeni razgovori. VI. Povijest opere 65
Janko Barlè: Franjo Serafin Vilhar 67
Franjo Dugan: Giulio Bas: Metodo di accompagnamento al canto Gregoriano e di composizione negli otto modi – con un appendice sulla risposta nella fuga 68
Niko Kalogjera: Pučko crkveno pjevanje u Splitu 72
Ivan Dukić: Nekadanji jezik kod bogosluža i crkv. pjevanja u Istri 74
Vinko Lovšin: Zdzislav Jachimecki: Stanislav Moniuszko 75
O. Jordan Viculin, O. P.: Crkveno-glazbene produkcije u Beču 77

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Dr. Božidar Širola: Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca 78
Milan Lang: Dva samoborska glazbenika 80

NAŠI DOPISI:

Iz hrv. Primorja, Dračevica, Gračani, Danzig, Zagreb . . . . 84—86

GLAZBENA LITERATURA . . . . 86—88

RAZNE VIJESTI:

Hrvatska, Slovenija, Bugarska, Poljska, Austrija, Grčka, Italija, Njemačka, Francuska 88—96. i na omotu.

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

† Josip Vanjek: Zdravo Marijo! 9
S. Tarzicija Fosić: Offertorium in Ascensione Domini 10
O. Kamilo Kolb: Pjevaj hvale Magdaleno! 11
O. Anselmo Canjuga: Pun vjere stoj! 12

Inhalt.

P. Hugolin Sattner: Musikalische Gespräche. VI. Geschichte der Oper. S. 65. — *Janko Barlè:* Franjo Ser. Vilhar. S. 67. — *Franjo Dugan:* Giulio Bas: Metodo di accompagnamento al canto Gregoriano. (Referat). S. 68. — *Niko Kalogjera:* Kirchlicher Volksgesang in Split. S. 72. — *Ivan Dukić:* Einstige Sprache bei der Liturgie und Kirchengesange in Istrien. S. 74. — *Vinko Lovšin:* Zdzislav Jachimecki: Stanislav Moniuszko. S. 75. — *O. Jordan Viculin, O. P.:* Kirchenmusikalische Veranstaltungen in Wien. S. 77. — *Dr. Božidar Širola:* Musik und Musiker bei den Kroaten, Serben und Slovenen. S. 78. — *Milan Lang:* Zwei Samoborer Musiker. S. 80. — Berichte. S. 84—86. — Musikliteratur. S. 86—88. — Verschiedene Nachrichten. S. 88—96. — Chronik des Cäcilien-Vereines (Auf dem Umschlage). — Musikbeilagen von *† Josip Vanjek, S. Tarzicija Fosić, O. Kamilo Kolb* und *O. Anselmo Canjuga.*

9. Zdravo Marijo!

Moderato. **Za četiri muška glasa: posvetio dr. Feliksu Suku.** † Josip Vanjek.[1])

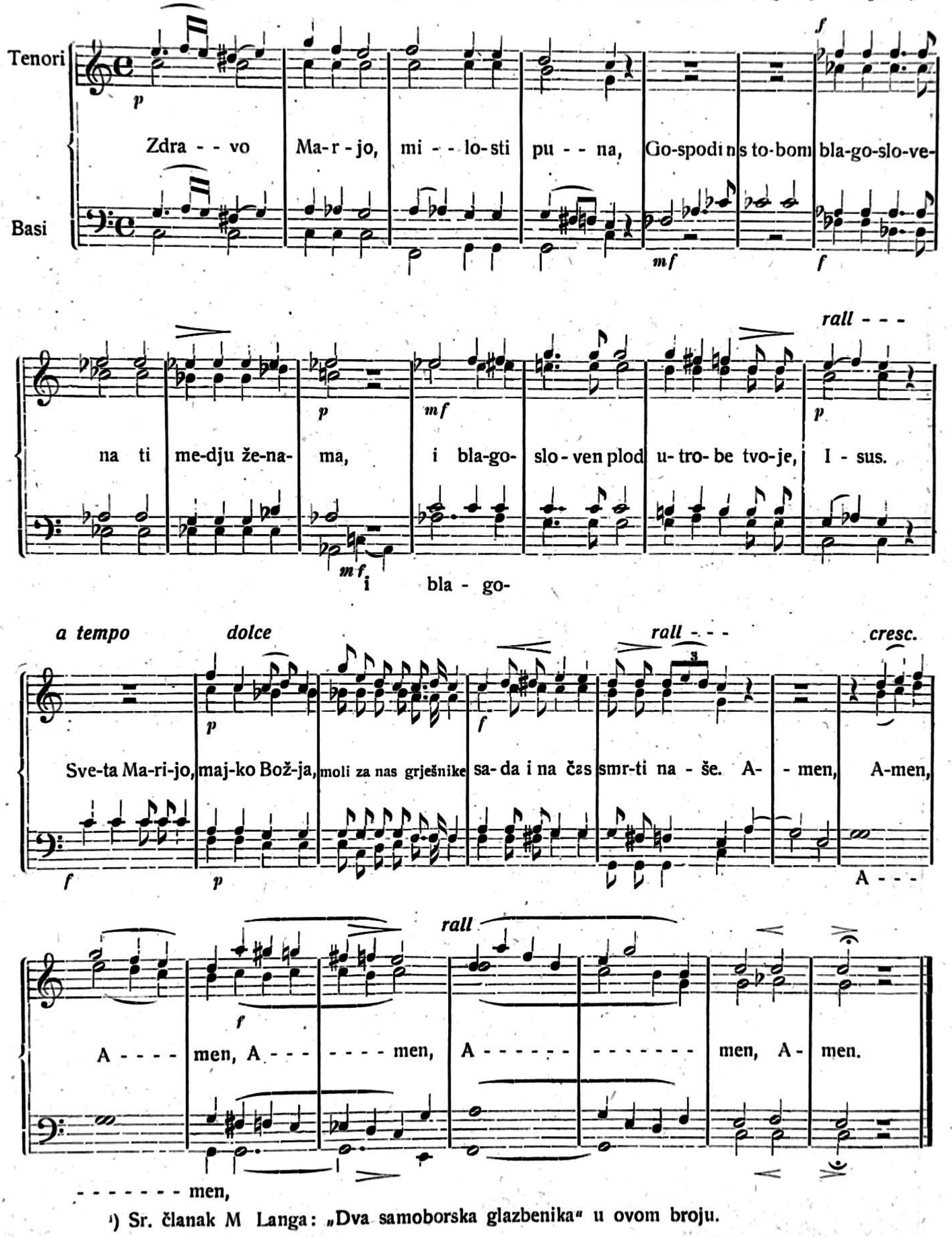

[1]) Sr. članak M Langa: „Dva samoborska glazbenika“ u ovom broju.

10. Offertorium in Ascensione Domini.

S. Tarzicija Fosić.

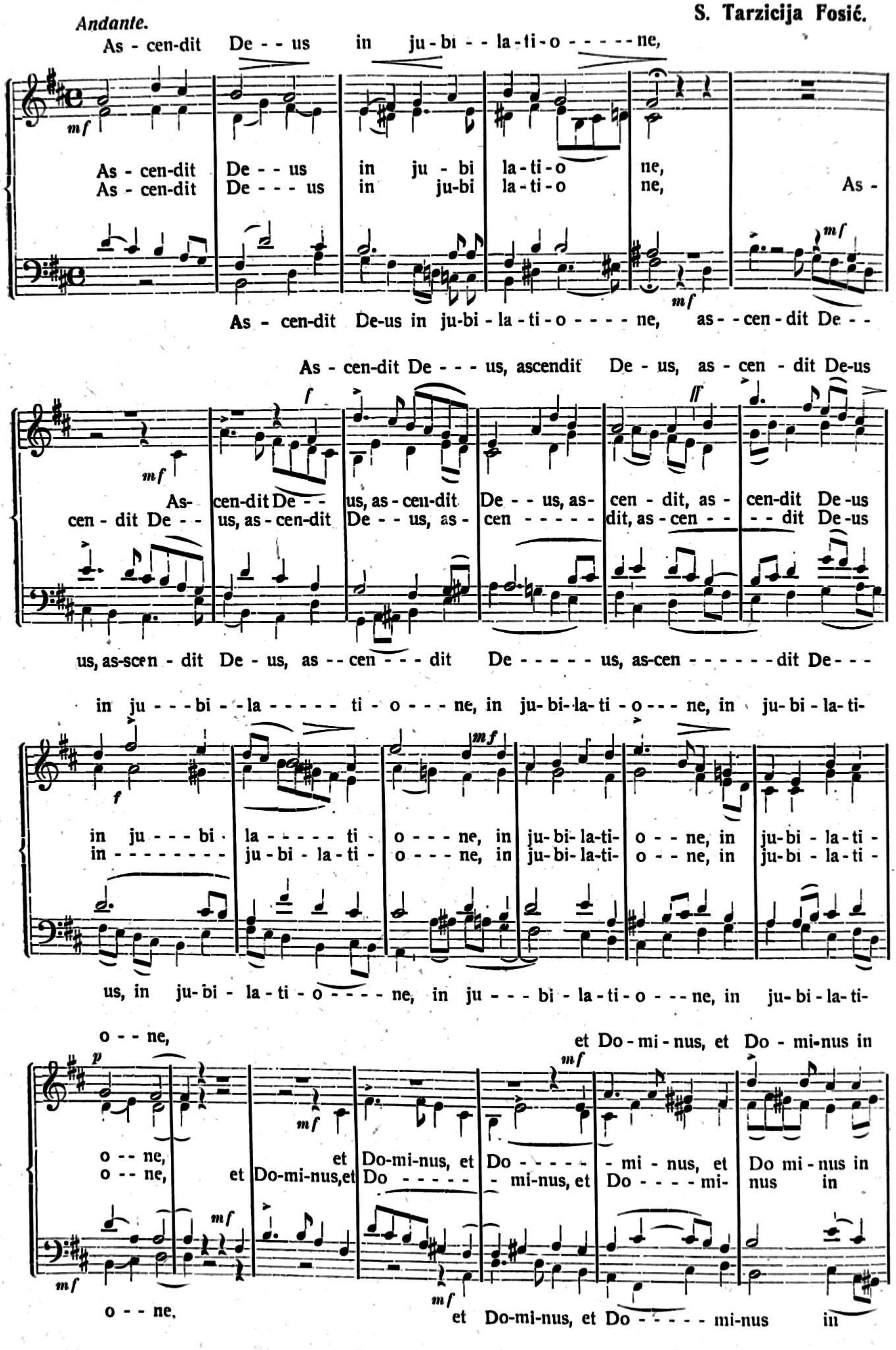

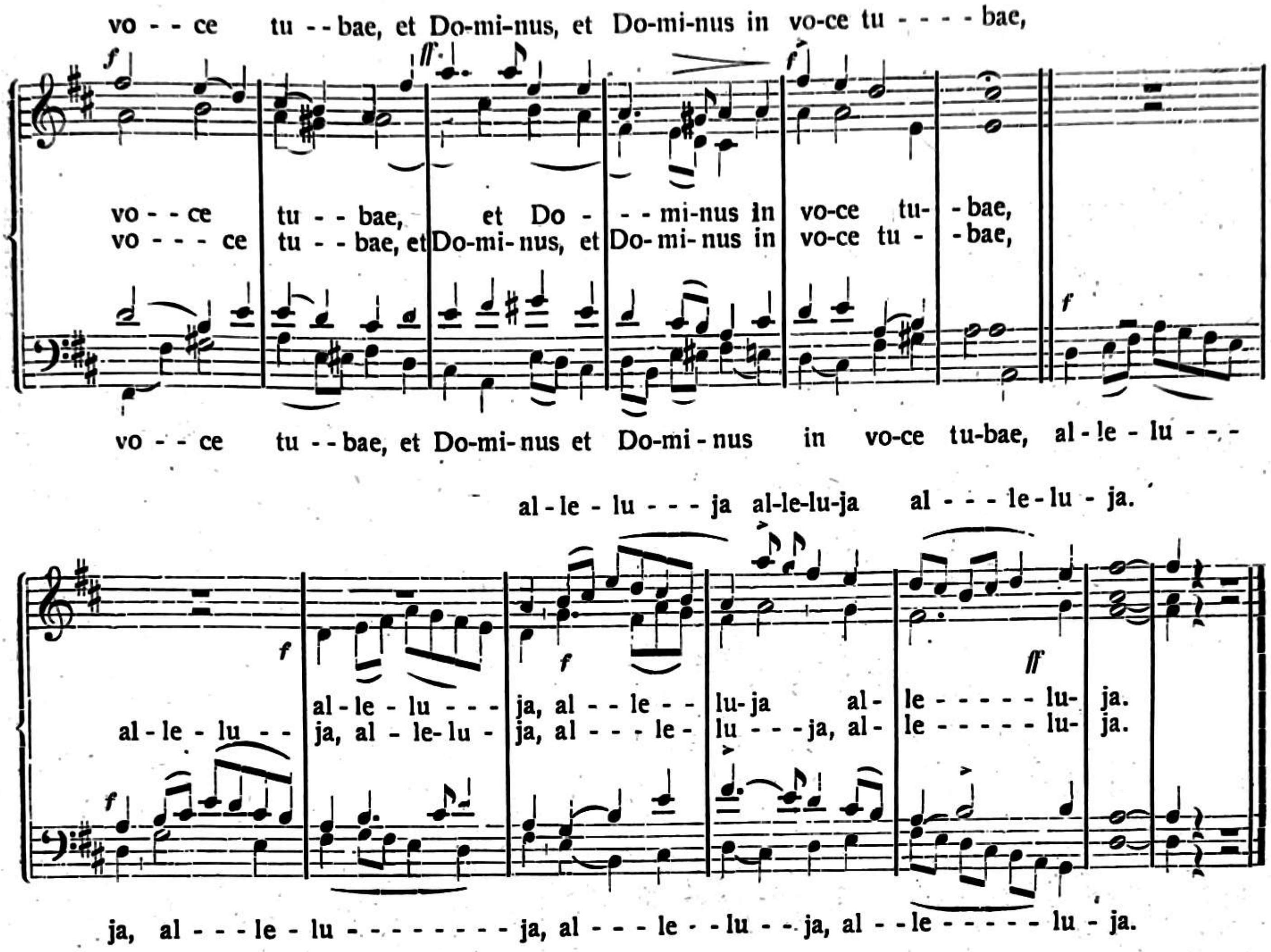

11. Pjevaj hvale Magdaleno!

Oduševljeno.

O. Kamilo Kolb.

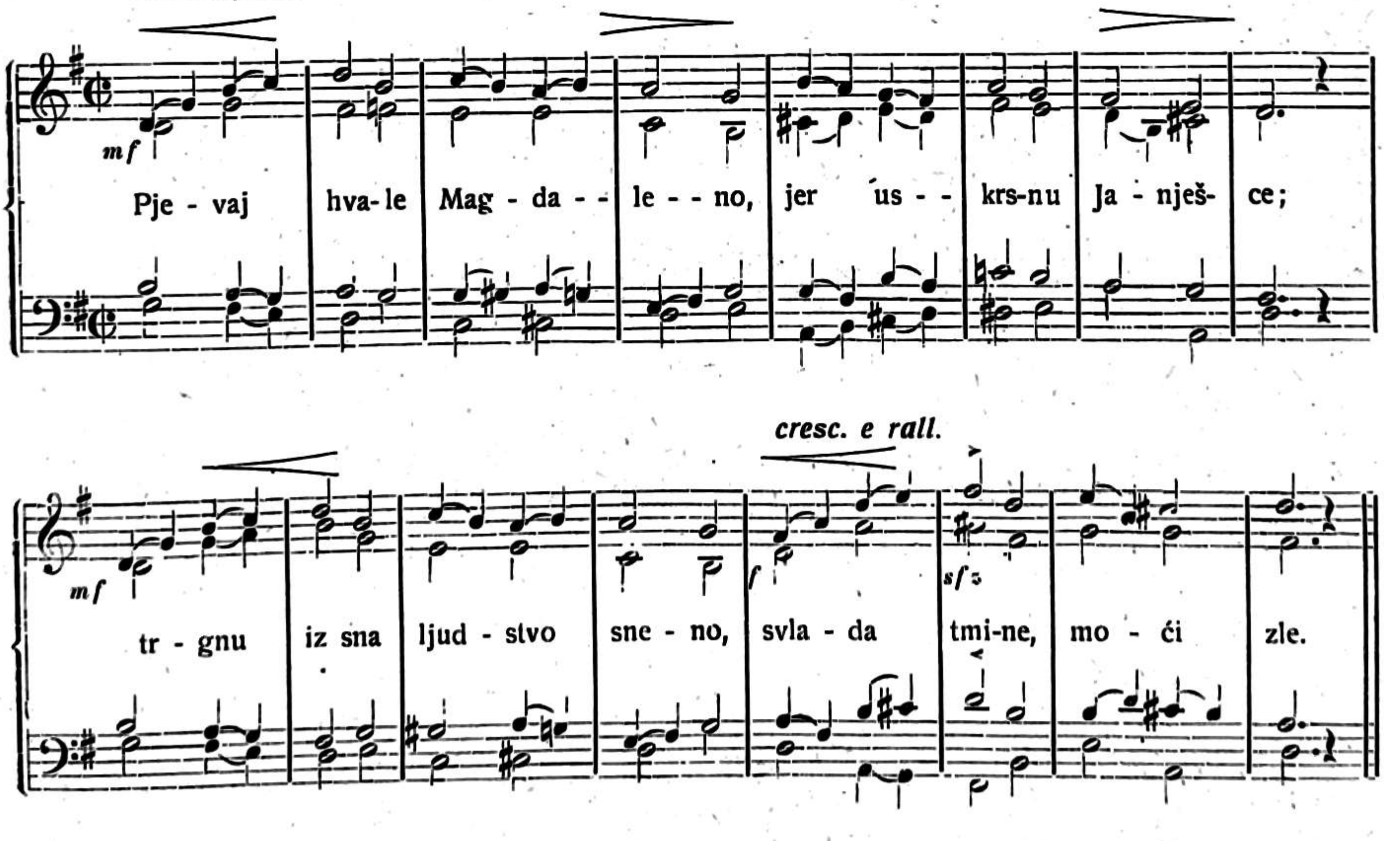

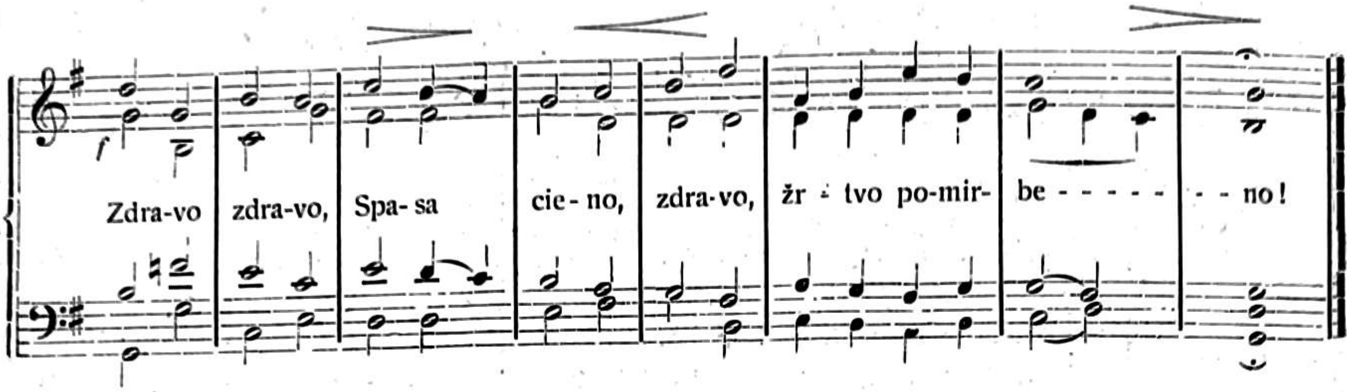

2. Svršila se krvna žrtva, Krist pobiedi svieta grieh, obnovi nam carstva mrtva, pade pakla bies i smieh. Zdravo itd.

3. Svim uskrsnu život duše, usta Gospod, mira car potoci se krvi suše, otkad grije Njegov žar. Zdravo itd.

12. Pun vjere stoj!

Andante mosso.

O. Anselmo Canjuga

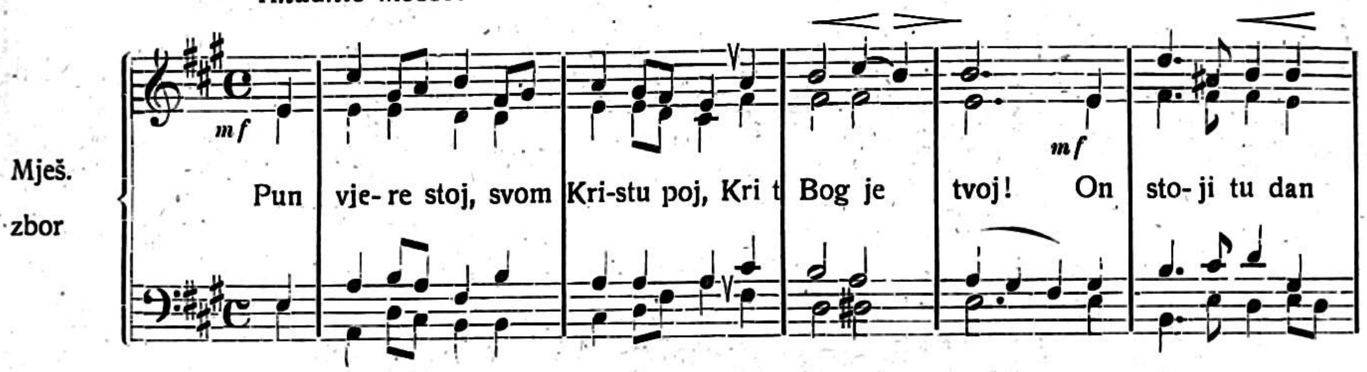

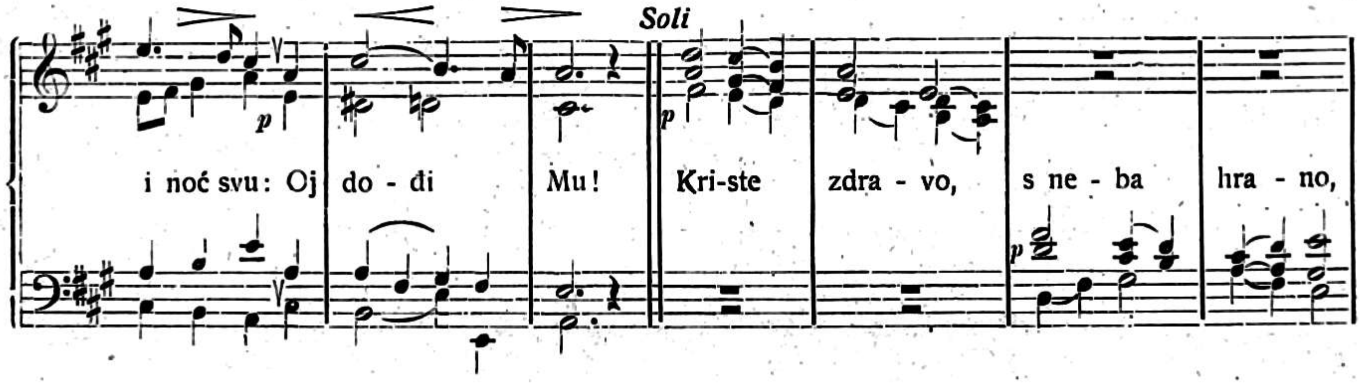

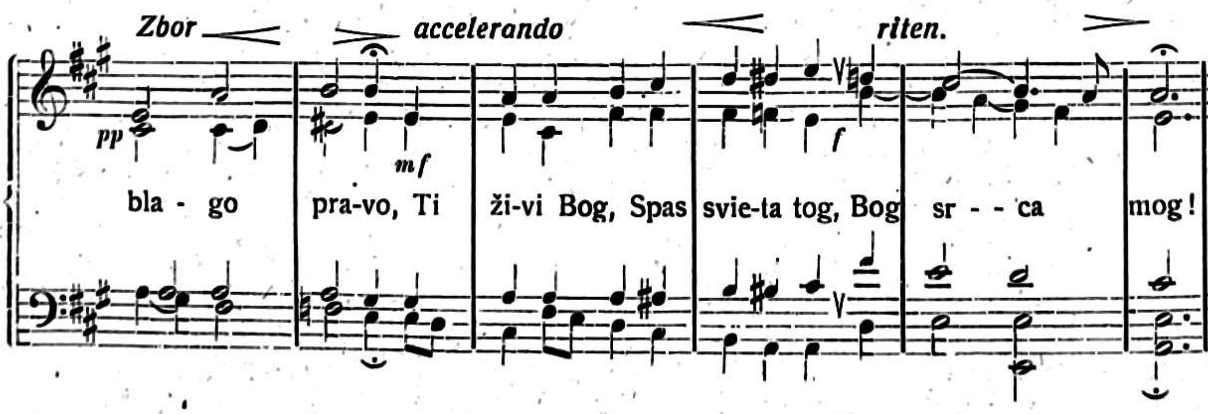

(Nastavak teksta gl. Gl. pr. „Sv. Cecilije“ 1916. str. 9.)

SVETA-CECILIJA

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM
GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 3. SVIBANJ, LIPANJ 1922. GOD. XVI.

Glazbeni razgovori.

P. Hugolin Sattner – Ljubljana.

VI. Povijest opere.

(Nastavlja se.)

Hrvatska.

Hrvatima ide na slavenskom jugu u opernoj glazbi svakako prvo mjesto. Oni se mogu barem u početku takmiti na tom polju i s ostalim većim slavenskim narodima. „Porin“ Lisinskoga ne zaostaje za ruskim operama onoga doba, Česi prije Smetane ne mogu se podičiti sličnim djelom, a Moniuszkova „Halka“ nastala je gotovo u isto vrijeme. Da je do toga došlo, svakako je zasluga razvijenog glazbenog života, koji je cvao u središtu hrvatske kulture Zagrebu. Aristokratski krugovi, koji su bili još u XVIII. stoljeću u živom saobraćaju s kulturnim zapadom, vazda su uz druge lijepe umjetnosti gajili i glazbu. U zagrebačkom kazalištu gostovale su razne talijanske i njemačke operne družine, pače bila je češće stalna iako njemačka opera. Ne smije se zaboraviti, da je u Zagrebu već od g. 1827. postojala javna glazbena škola s vrsnim učiteljima, koja je svakako mnogo koristila, da se je glazbeni život povoljno razvijao. Napokon, sretan je slučaj, da se je Hrvatima u tim prilikama rodio Bogom obdareni muzičar Vatroslav Lisinski, kakove radjaju samo stoljeća. Lisinski nastupio je bez predhodnika kao svijetla pojava, te uza sve to, što je umro u mladjahnoj dobi, čini se, da nije dobio još premca. Da je on poživio, da nisu baš poslije g. 1848. nastale po Hrvatsku teška vremena, da se je smjer, kojim je on zakoračao u hrvatskoj glazbi, sustavno nastavio, mogli bismo govoriti o hrvatskoj operi onako, kako to danas govori glazbeni svijet o Česima i Rusima.

Iako od Lisinskoga (1819.—1854.) do Zajca, koji dolazi g. 1870. u Zagreb, nije bilo nijednog opernog skladatelja; iako se drugi operni skladatelji počeli javljati više istom poslije g. 1900., ipak se je broj hrvatskih opernih skladatelja lijepo pomnožao. Ako ubrojimo i operete, ima glazbenih djela mnogo preko pedeset, dakako najveći broj otpada na neobično plodna Zajca. Kako su ti operni skladatelji osim Lisinskoga, Zajca i Eisenhutha gotovo svi živi, teško si je danas stvoriti sud o njihovim djelima, pogotovu kad vlada toliko raznovrsnih mnijenja i smjerova u današnjoj glazbi. Napokon to ovim mojim razgovorima i nije svrha, već da u kratko nabrojim i registriram njihov rad i na tom polju.

Dr. Josip Andrić u svom članku: „Osvit jugoslavenske opere“, što ga je napisao prigodom 75-godišnjice prve hrvatske opere,[1] posve ispravno razlikuje u razvoju hrv. glazbe, a tako i u razvoju hrv. opere tri različite epohe, koje nose na sebi posebno obilježje i naročiti karakter. Prvo je razdoblje Lisinskovo (1846.—1870.), drugo Zajčevo (1870.—1900.), a treće mladjih (1900. do danas).

[1] Hrvatska prosvjeta 1921. str. 101—107.

Lisinskovo razdoblje raste iz ilirskog jugoslavenstva i polaže osnov svoj čitavoj našoj muzičkoj umjetnosti, koje bez Lisinskoga ne možemo ni da zamislimo. Prvu svoju operu „Ljubav i zloba" počeo je Lisinski skladati još g. 1843., a izvodila se prviput 28. III. 1846. u zagrebačkom kazalištu. Tip je to, kako kaže dr. Andrić, opere u staroromantičkoj izblijedjeloj i osušenoj glazbenoj opremi iz vremena, kad su u operi vladali Rossini i Weber sa svim svojim epigonima. No Lisinski se jače podigao kod „Porina", historičke opere u pet čina (radio je na njoj tri godine i završio ju 2. I. 1851.). Ta opera nije više operni pokušaj, nego potpuno glazbeno-dramatsko djelo, u kojem nalazimo već znakove one muzičke epohe, koja je svijetu dala Wagnera i Smetanu. U njem nalaze se još tragovi romansko-germanske preživjele romantike, ali pročišćen klasičkom mozartovštinom i prekaljen u nacijonalnom vrelu s naših pučkih izvora izbija iz te glazbe već tako snažan i osebujan muzički impuls, koji bi domala imao da dade i novu sadržinu i novu formu i nov stil. Da je Lisinski poživio, sigurno bi dao Hrvatima njihovu nacijonalnu operu, jer je on duboko uronio u duh narodne muzike. Velika je tragika u tom, da Lisinski nije nikada čuo te svoje opere, pa je gotovo pedeset godina trebalo, da ju je intendant Stjepan pl. Miletić dne 2. X. 1897. prviput izneo u zagrebačkom kazalištu te time podjedno pokazao, što je Lisinski hrv. glazbi.

Lisinski umre i s njim i hrvatski glazbeni pokret, da o operi niti ne govorim. U Zagrebu gostovale su razne njemačke, poimence talijanske, pače i magjarske (1860.) operne družine, pa se brzo zaboravilo na Lisinskoga i njegovo zakopano blago, operu: „Porin". Kad je g. 1861. proglašeno zagrebačko kazalište zemaljskim zavodom i kad je odzvonilo njemačkim predstavama, zaključilo se podjedno, da se ima nastojati, da se „s vremenom ustroji i opera jugoslavenska". No do toga još dugo nije došlo, već se pjevale razne operete u hrvatskom jeziku. G. 1867. dolaze u Zagreb iz Beča već Zajčeve operete „Momci na brod", „U Meku" i „Majstor Puff", kao predteče samog majstora. Koncem g. 1869. eto u Zagreb i samog Zajca, koji već 24. II. 1870. ravna orkestrom kod premijere svoje operete „Mjesečnice", zatim kod opereta „Lazaroni", „Boissyske vještice" i „Župnog suda". No već 2. X. 1870. evo njegove prve narodne opere „Mislava" u 3 čina, što ju je uglazbio na riječi Franje Markovića. Time je podjedno udaren temelj stalnoj hrvatskoj operi.

Ivan pl. Zajc (1831.–1914.), kojega glazbeno djelovanje je tako poznato, da ga ovdje ne trebam potanje opisivati, najplodniji je hrvatski glazbenik u opće, a na opernom polju napose. Njegovih glazbenih djela ima preko 1100, medju tima preko 30 opereta i preko 20 opera. Od opera napominjem samo ove: „Ban Leget" (1872.), „Gospodje i husari" (1886.), „Lizinka" (1898.), „Mali divljan" (1905.), „Zlatka" (1885.), „Pan Tvardovski" (1880.), „Primorka" (1901.), „Seoski plemić" (1908.) i najpopularniju njegovu operu „Nikola Šubić Zrinski" (1876.), koja se uprizorila u zagrebačkom kazalištu preko 140 puta. Vječna je šteta po hrvatski glazbeni razvitak to, što taj neobično daroviti i marljivi muzičar nije nastavio glazbeni rad Vatroslava Lisinskoga. Da se to kojom srećom zbilo, Hrvati bi poput Čeha danas već imali svoju nacijonalnu operu. Danas nam je lako Zajcu prigovarati, ali mu ne možemo zamjeravati. On je već u svojoj mladosti na Rijeci usisao duh talijanske glazbe, stekao je svoj glazbeni uzgoj u Milanu, pa se nije mogao uza sve svoje vrline otresti talijanske muzičke kulture, koje je glavni predstavnik bio tada Verdi. Došavši u Beč i opet je došao u atmosferu lake operetne glazbe, pa kraj svoje neobične žurbe u stvaranju i svoje svestrane zaposlenosti kako u glazbenom zavodu i u operi, nije ni mogao dublje uroniti u duh naše narodne glazbe. Kao da mu nije bila poznata poslovica: „nonum prematur in annum". Da je napisao desetput manje opusa, bili bi mu ti tim bolji i klasičniji. Ipak mora svatko priznati, da je on bio svestrano izobražen i izvanredno nadaren glazbenik, koji je lako i dobro stvarao, a kraj tolike množine njegovih djela dašto, da ne mogu biti sva prvorazredna. On je svijetla pojava u povijesti hrvatske glazbe u opće, a u povijesti hrvatske opere napose. Iako nije nastavio ondje, gdje je Lisinski, kojega djela nije on potanje poznavao, prestao, iako je bio on dijete svog vremena, mora se priznati, da hrvatska glazba, a ni hrvatska opera ne bi bile danas ni iz daleka na onoj visini, na kojoj se nalaze, da nije bilo Ivana Zajca.

(Nastavlja se.)

Franjo Serafin Vilhar.

Janko Barlè — Zagreb.

Ime Vilhar bilo mi je već kao dječaku časno i milo, jer su mi bile mile i pjesme Miroslava Vilhara: „Po jezeru bliz' Triglava“, „Mila, mila lunica“, „Rožic ne bom trgala“, „Kaj maram da nimam srebra ne zlata“, „Srce drago, kaj žaluješ?“ itd. Te su se pjesme u mojoj mladosti medju Slovencima mnogo pjevale, tako da su postale gotovo narodne. Poznato mi je bilo i to, da je Miroslav Vilhar već god. 1850. uglazbio prvu slovensku operetu, koja je tiskom izašla g. 1850. u Ljubljani pod naslovom: „Jamska Ivanka, izvirna domorodna igra v 3 dejanjih s pesmami Miroslava Wilherja“. Njegovi savremenici Jurij Fleišman i Kamilo Mašek nisu bili tako popularni kao baš on. Iako su kasnije nadošli vrli muzičari Anton Nedvěd, braća Ipavci, Davorin Jenko, Anton Foerster i Fran Gerbić, ipak je bilo ime Vilhar još sveudilj svakomu Slovencu milo i drago, a to zato, jer je bio on jedan od prvih, koji je radio na slovenskom glazbenom polju, pa je time i budio slovensku narodnu svijest i svojim pjesmama mnogo potpomogao narodnom uskrsnuću Slovenaca.

Kad sam gotovo prije četrdeset godina došao na karlovačku gimnaziju, pa ondje uz Slovence profesore Steklasu, Lipeža i Vambergera našao i Vilharova sina Franju Serafina, koji je tada obučavao pjevanje na gimnaziji i realci, prenesao sam na nj svu ljubav i štovanje, koje sam gajio spram njegova oca. To se štovanje povećalo, kad sam ugledao prvu knjigu njegovih skladbi, izdanje svojim opsegom, raznolikošću, sadržajem i opremom bogato, kakova nije bilo tada niti na hrvatskom niti na slovenskom glazbenom polju. Znam, da sam veselo svakog petka poslije podne išao na gimnaziju na pjevački sat, gdje nas je Vilhar obučavao u pjevanju. Uz druge hrvatske pjesme veselo su ozvanjale iz naših djačkih grla i razne Vilharove pjesme.

Ime Zajc bilo je tada, što je posve razumljivo, u hrv. pjev. društvima u najvećoj časti, pa se pjevale na koncertima gotovo samo njegove pjesme i davorije. Uz njeg se izvodio i Eisenhuth i ne znam, zašto nisu naša društva više posizala i za skladbama Vilharovim, koji je bio u svom radu vrlo mnogostran te je i prvi pripravljao put mješovitim zborovima u našoj domovini, bez kojih se ne da pomisliti pravi glazbeni razvitak. G. 1885. ostavio je Vilhar Karlovac, boravio je kratko vrijeme u Sisku, djelovao onda od g. 1886.—1889. u Splitu, zatim godinu dana u Gospiću te se g. 1891. preselio trajno u Zagreb. Tu je službovao kao učitelj pjevanja na srednjim školama, a danas kao sedamdesetgodišnji jubilarac, tjelesno i duševno svjež, obavlja službu orguljaša i ravnatelja kora u župi sv. Marka. Njegov više nego pedesetgodišnji glazbeni rad, pribavio mu je doduše priznanja i lovorika, ali ga nije materijalno obezbijedio, pa si mora on i danas svoj svakidanji krušac pribavljati klavirskim satovima. Vilharova sedamdesetgodišnjica iako čedno, ipak je proslavljena u našoj novoj državi. Jamačno je poznat Vilharov rad i umjetničkom odijeljenju ministarstva prosvjete, pa držim, da ne će biti potrebno napose podsjećati na to, da je umjetnik, koji je čitav svoj život zdušno i pošteno radio oko unapredjenja naše

glazbene kulture, zavrijedio, da se sa svojih sedamdeset godina odmori, a to će biti, ako mu se doznači pristojna mirovina. Teško mi je, kad vidim, kako se časni jubilarac žuri iz jedne ulice u drugu, da ne zakasni na klavirski sat. Tu mora da se uskoleba i najveći idealizam kod njegovih mladjih drugova, kad pomisle, kakovu starost im sprema njihov glazbeni rad.

Vilharov glazbeni rad tako je poznat na slavenskom jugu, da nije potrebno napose nabrajati njegova djela, pogotovu, kad su bila ta spomenuta u našem glasilu već prigodom njegove šezdesetgodišnjice. Iza Zajca on je naš najplodniji muzičar (do 300 opusa). Njegov rad je takodjer vrlo mnogostran. Ima tu samospjeva s pratnjom klavira (41), mješovitih zborova (80), muških zborova (123), glasovirskih skladbi (18), crkvenih pjesama i misa, zborova uz pratnju orkestra ili klavira, opereta (2) i opera (3). Njegova djela pokazuju majstora, koji raspolaže bogatom glazbenom invencijom jasnim izražajem i finim osjećajem. Proučavanjem naše pučke glazbe, on je izvrsno pogodio narodni ton, kojim odišu mnoge njegove skladbe, a poimence njegova zbirka „Hrvatska lira“ i njegova opera „Smiljana“. Upravo s tog razloga bi nas ta opera, koja se u svemu izvodila samo tri puta, i danas interesirala, pa ne znam zašto se nije izvela prigodom proslave Vilharove sedamdesetgodišnjice. Barem nas bi ta opera, pisana u posve narodnom duhu, morala zanimati, pokazalo bi se, da li je doista nesposobna, da se uzdrži, a jubilarcu, koji se s njom ponosi, bila bi to najveća nagrada za njegov trud.

Trnoviti put sedamdesetgodišnjeg života i preko pedesetgodišnjeg glazbenog rada našega Serafina prilično mi je poznat, a ipak ne znam, zašto taj Bogom obdareni glazbenik uza svoj plodni i solidni rad nije došao medju nama do većeg priznanja. Možda je tomu kriv njegov otvoreni i iskreni karakter, – rodio se ispod sivog Nanosa –, možda doba i savremenici, s kojima je živio, možda zaonda još nerazvijeno muzikalno shvaćanje, ipak je nepobitna istina, da ima Vilhar sa svojim mnogostranim muzikalnim radom mnogo zasluga za razvoj naše glazbene kulture. Danas koračamo na glazbenom polju doista orijaškim koračajima, pet godina je danas više nego prije pedeset, pa upravo zato ne smijemo da zaboravimo onoga, koji je s ostalima pripomogao tom našem napretku i pripravljao nam put. Hrvatski narod gleda u Franji Vilharu svog Stanka Vraza na glazbenom polju, ponosi se s njime i s njegovim skladbama, a te će ga, iako mu želimo dug život, preživjeti. Upravo po tim skladbama, koje su mnogo pripomogle razvoju naše glazbe, a po tom i našem kulturnom napretku:

„Nesmrten bode ti spomin,
Dežele vrle vrli sin!“

Giulio Bas: Metodo di accompagnamento al canto Gregoriano

e di composizione negli otto modi — con un' appendice sulla risposta nella fuga.[1]

Referat. Franjo Dugan — Zagreb.

Prije razglabanja koralnih načina obrađuje autor pitanje tonaliteta, te utvrđuje, da tonalitet određuje s jedne strane princip gibanja, a s druge princip mirovanja (umirenja). Tako n. pr. tonalitet C-dur određuje tritonus $\frac{h}{f}$, koji je disonanca, te h zahtijeva gibanje na glas c (h je prehodnica prema gore), a f zahtijeva gibanje na glas e (f je prehodnica prema dolje). Konsonanca $\frac{c}{e}$ smiruje težnju gibanja, pak je zato elemenat mirovanja. Dvoglasni interval $\frac{c}{e}$ predstavlja toniku, h je dio dominantnoga sazvuka, a f je temeljni ton subdominantnog sazvuka. Dakle tonalitet čine: tonika, dominanta i subdominanta. Funkcije tih sazvuka jesu, da se dominanta i subdominanta giblju prema tonici i time čine kadence

[1] Societa tipografico-editrice nazionale. Torino. — 8°. str. 191.

autentičnu i plagalnu. U duru je prvotna i prirodna kadenca autentična 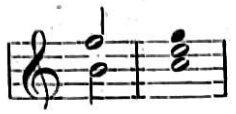 gdje nam tritonus zamjenjuje harmoniju dominantnu, a u molu (paralelnom) 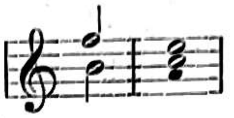 gdje nam tritonus nadoknađuje subdominantu [a f d], je prvotna kadenca plagalna. U današnje doba prešla je autentična kadenca iz dura u mol (povišenjem 7. stepena u molu), a plagalna u dur. - Nadalje razlaže autor, da nije nužno, da baš svi tonovi ljestvice budu zastupani u melodiji, da spoznamo tonalitet melodije. N. pr. 6. ton psalmodije opsiže samo tonove f, g, a, pa ipak imamo siguran osjećaj, da smo u f-duru. Prema tome može se slutiti, koji su glasovi tonalitete u nekoj melodiji izostavljeni, ali se po toku melodije sami po sebi razumijevaju, da spadaju u tonalitetu. Takvih slučajeva ima vrlo mnogo baš u koralnim melodijama.

Jedina tonaliteta, iz čije glasovnog materijala su sagrađene koralne melodije, je C-dur ljestvica. Prema tome, gdje melodija svršava, može imati karakter dura ili mola (C-dur, ako svršava sa glasom c ili g; a-mol, ako svršava sa glasom a). No melodije 5. tona svršavaju na f, pak ako često i nema tona b u njima, ipak se on sam po sebi razumijeva prema prije navedenomu principu. Time k tonaliteti C-dur pridolazi tonaliteta f-dur, (sa svojim paralelnim načinom d-mol), koju karakteriše tritonus. 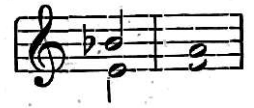 Melodije 5. tona svršavaju često na glasu c i na glasu a gdje se po sebi pretpostavlja glas h, što u modernom smislu znači modulaciju na dominantu C-dur i na njezinu paralelu a-mol.

Prema svim tim pojavama autor postavlja tezu, da u koralnim melodijama i u njihovim modulacijama vladaju isti principi, koji vladaju u svakoj pak dakako i u modernoj muzici.

Ustanovivši tu tezu razlaže nam na toj osnovi autor strukturu 8 crkvenih načina polazeći iz prakse. Metoda je ova: 1. Dana je melodija, koja ima istaknute karakteristike nekog načina (vrlo često je to baš hymnus, koji u pojedinim stihovima strofe načini modulacije, koje su karakteristične za taj način). Po završecima stihova zaključuje se, kakve će se harmonije upotrebiti i da li kadenca ustanovljuje dur ili mol način toga stiha. Time se sama po sebi nuđa harmonizacija pojedinih stihova. 2. Na temelju tih harmonizacija i kadenaca, koje pokazuju modulacije, što ih čini koralna melodija u pojedinim svojim dijelovima, izvađa autor teoriju onoga koralnoga načina o kojem je govor. Tako n. pr. kod prvoga načina razlikuje dijelove melodije, kod kojih se sam po sebi razumijeva b; ti dijelovi su mišljeni ili u d-molu ili u F-duru. Kod drugih se dijelova pretpostavlja h; ti su mišljeni u a-mol, te prema današnjem pojimanju izvađaju modulaciju na dominantu d-mola. Što je tu izvedeno za prvi način, to je izvedeno kasnije kod svakoga načina. Istaknuta je zanimljivost kod transpozicije 3. i 4. načina na a radi toga, da se može bilježiti jedamput b (frigijska forma), a drugiput h (dorska forma).

Vrlo dobro je rastumačena razlika 7. i 8. načina, te autor posve ispravno tvrdi, da su melodije 7. načina mišljene ponajčešće u tonaliteti g-dur, gdje se pretpostavlja fis; prem ima i takvih melodija 7. načina, u kojima dolazi f (prave miksolidijske), te možemo reći, da su mišljene u tonaliteti C-dur, ali svršavaju sa oktavnom položinom dominantnog trozvuka u C-duru. Kod 8. načina je baš obratno.

3. Kad je već podao teoriju načina ističe autor principe, po kojima se mogu komponirati kompozicije (za orgulje) u pojedinom načinu.

Po svemu se vidi i autor sam ističe da je njegova polazna točka, da se koralni načini imadu promatrati sa gledišta danas posve sigurno izgrađenih sistema dur i mol, koji su sistemi i u doba postajanja koralnih melodija postojali, ali nisu bili jasno istaknuti i odijeljeni jedan od drugoga, nego su se neprekidno obadva sistema izmjenjivala u jednoj te istoj melodiji: „La tonalità gregoriana è un ondeggiar continuo nel vago. Si scivola sempre da un modo in un altro (modo tanto nel senso antico quanto nel moderno). Quest' ondular dolce . . . è uno dei caratteri fondamentali tanto dell' arte gregoriana, quanto dell' arte ellenica e di quell' orientale, dalle quali la gregoriana deriva". Mislim, da mogu istaknuti, da se ta polazna točka autora kao i sve konsekvence, koje je autor izveo, potpuno i doslovno podudaraju sa polaznom točkom i konsekvencama, koje su izvedene u mojem članku: „Poslije izdanja „Vaticanae" (Sv. Cecilija 1918.); isto tako

se autor potpuno slaže sa mnom u pojimanju modulacija i kretnje u pojedinim koralnim načinima. Razlika je neznatna u tom, što autor stavlja tonaliteti temelje lih muzikalno-estetske prirode (vođenje prehodnica) dok sam ja za temelj dur-tonalitete uzeo principe akustične i princip srodstva zvekova (Klangverwandschaft). Rezultati su dakako isti.

Drugi dio knjižice govori o ritmu korala. Iako se to poglavlje zove „Ritmo", pristajalo bi mu možda bolje specijalno ime metar. Autor dijeli koralne melodije na takove, kojima je a) podloga ritmička strofa pisana u stihovima, kao što je to kod svih himna i b) na takove, kojima je podloga ritma tekst u prozi. Jednu i drugu vrstu melodija dijeli opet na a) silabičke napjeve, gdje pojedinom slogu teksta pripada samo jedna nota melodije (to mogu biti himni ali i melodije, koje pripadaju tekstovima u prozi) i b) melizmatičke melodije, gdje jednom slogu teksta pripada mnogo nota melodije.

Autor ističe nadalje, kako solesmijska izdanja naznačuju ritam time, da melismatske figure dijele na grupe od dvije po dvije note i na grupe od tri po tri note. On sam tacite taj način odobrava, prem ga posebice ne ističe. Osim toga objektivnog prikazivanja ritma koralnih melodija ističe autor važnost ritma za izvedbu melodija, a osobito njegovu važnost za harmonizaciju koralnih melodija. On ističe važnost posljednjeg akcenta u jednom stavku ili frazi melodičnoj n. pr. kod medijacija i finala psalmodije. Kod pojedine grupe od dvije ili tri note pada naglas na prvu notu grupe, a osim toga je ta nota teška doba. To je od važnosti i za harmonizaciju, što pokazuje autor u primjerima, u kojima zahtijeva promjenu harmonije na prvu notu figure.

„Se si deve o si voule armonizzare con un solo accordo ogni ritmo semplice (di due o tre note), il posto naturale dell' accordo è in battere (teška doba) e non in levare" (laka doba).

Nadalje zahtijeva autor, da mora svaka fraza, stavak i perioda od početka do kraja proizvesti porast muzikalnog interesa; upozorava na to, da su završeci fraza, stavaka, perioda i konačni završetak cijele melodije vrlo osjetljiva mjesta, te zahtijevaju veliku pomnju. Napokon spominje autor, da imade melodija, u kojima je zadržana sredovječna prosodija teksta, a ima opet takovih melodija stvorenih na osnovu prozodije renesanse. No ima mnogo i takovih melodija, gdje su obadva principa izmješana, te nije uvijek lako pogoditi gdje je granica između jednoga i drugoga principa.

U trećem dijelu „Stile" govori se o pratnji korala. Ponajprije prikazuje autor, da imade melodija, koje su muzikalno tako jasno određene, da same sobom podavaju harmoniju, dok je kod drugih melodija teže naći zgodne harmonije. Prikazuje nadalje, da je od sporedne važnosti, da li svaka nota dobiva posebnu harmoniju ili da po dvije note dobivaju istu harmoniju ili da mnogo nota pada na istu harmoniju ili barem na isti bas. Da li će se organista odlučiti za prvo, drugo ili treće ovisi o raznim prilikama. Navađa odmah, da se solista ili par solista brže kreće nego veliki zbor pjevača, harmonij ili male orgulje podnašaju brže gibanje nego velike orgulje, koje su redovno smještene u velikom prostoru. Tu vrijedi općenito načelo, da je velika masa zvuka kao i svaka velika masa manje više troma. Prema tome će se veliki zbor pjevača pratiti ne samo sa više registara nego i polaganijim gibanjem. Radi toga sva pravila o pratnji imadu samo relativnu vrijednost.

Autor zahtijeva u prvom redu jednostavnost pratnje što se tiče 1. množine upotrebljenih harmonija i što se tiče 2. vrste (kakvoće) tih harmonija.

Glede množine harmonija ističe, da u ritmu koralnih melodija ima važnijih i manje važnih momenata, te je vrlo često dovoljno, da se samo ritamski važni momenti istaknu u ovim harmonijama. Mogu se neke manje važne note melodije svirati neharmonizirane nego unisono sa pjevačima ili u oktavama s njima. U drugoj zgodi bit će zgodno, da se i ritamski manje važni momenti, pače i najmanji ritamski elementi razjasne i istaknu u harmonizaciji.

O jednostavnosti kod biranja vrste (kakvoće) harmonije veli autor, da pratnja koralnih melodija nije polje za isticanje virtuoznosti u harmonizaciji, te traži da se cijela zadaća ima riješiti „rafiniranom jednostavnošću", premda dopušta, da pratnja korala ne isključuje ni jednoga harmonijskoga sredstva, ako je ono dobro odabrano. Taj izbor harmonijskih sredstava ne vrši se pomoću teoretskih kriterija, nego se vrši s ukusom i muzikalnim osjećajem.

Interesantno je, što autor govori o pratnji, gdje se gornja dionica pratnje razlikuje od koralne melodije. On drži, 1. da takva pratnja ponešto smeta pjevače i 2. da stvara u najvišoj dionici ipak neku manje ili više samostalnu melodiju, koju suprotstavlja koralnoj

melodiji i odvraća time jedan dio pažnje slušačeve od koralne melodije, što naravski nije poželjno. Ipak dopušta, da bi se takva pratnja sa vrlo jednostavnim akordima mogla upotrebiti katkada radi veće raznolikosti za praćenje solista (osobito dječačkih), dok bi se cijeli zbor pratio običajnim načinom (koralna melodija u najvišoj dionici pratnje).

Kod izmjeničnih alternativnih stihova želi autor, da jedan stih pjeva jedan zbor (ili soli), a drugi stih drugi zbor (ili cijeli zbor). U pratnji se to također mora odrazivati: jedan stih se prati na jednoj klaviaturi, drugi na drugoj klaviaturi. Može se i ostati na istoj klaviaturi, ali onda se svaki stih prati s drugim registrima. Može se nadalje pratnja solista gibati u višim oktavama (osobito, kad pjevaju dječaci), a pratnja zbora u normalnom položaju (u sredini klaviature). Napokon može se pratnja izvađati na jednoj klaviaturi, a koralna melodija na drugoj klaviaturi sa kojim karakterističnim solo-registrom.

Osobito je zgodno svakiput mijenjati ili harmonizaciju ili manuale ili registre, kad se iste muzikalne fraze ili stavci opetuju, jer se time izbjegava monotonija, koja može radi opetovanja vrlo lako nastati.

U ovom referatu su istaknuti samo općeniti principi, koji će već sami po sebi dati mnogo pobude našim ljudima. Potanko estetiziranje autora, koje on spontano i temperamentno provađa u svojem djelu, dakako da se ne može ovakvim referatom naknaditi tim više, što autor sve objašnjuje praktičnim primjerima u notama, koje još više kažu nego same riječi.

U četvrtom dijelu svoje knjige raspravlja autor o tom, kako se pravi odgovor kod fuge, ako je tema dan u koralnom načinu. Tu stavlja ova dva glavna principa: 1. Odgovor se načini prema običnim pravilima o načinu pravljenja odgovora kod fuge, ali se mora imati na umu tonalitet, kojemu pripada svaki pojedini elemenat (motiv) gregorijanske teme. 2. Kao što je plagalna kadenca kod korala česta, tako kod građenja odgovora subdominanta (4. stepen) preuzima često funkciju dominante (5. stepena).

Istaknuvši ta dva glavna principa pokazuje sada građenje odgovora kod svakog pojedinog koralnog načina.

Kod I. načina kaže, da su teme, kod kojih dolazi ili se pomišlja ♭, i dijelovi tih tema zamišljeni u tonalitetu f-dur ili d-mol. Prema tome će odgovor biti u c-duru ili a-molu. Dakako, da se moraju provesti mutacije, koje su običajne kod stanovitih kretnja teme. Teme, u kojima dolazi ili se pomišlja h, mišljene su ili u a-molu ili u c-duru. Njihov je odgovor u d-molu ili u f-duru dakako sa potrebnim mutacijama. Slično je i kod drugoga načina.

Interesantan je treći način. Teme 3. načina mišljene su ili u c-duru ili u a-molu. Ako se hoće ostati u koralnim načinima, onda se odgovor mora načiniti u subdominanti.

Tema (C dur)

Na pr. 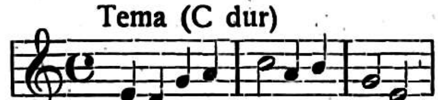 kad bi odgovorili u dominanti: 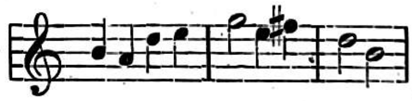

Odgovor (F dur)

izašli bi iz koralnog tonaliteta. 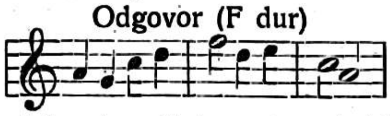 Odgovorimo li u subdominanti ostat ćemo u koralnoj tonaliteti. Na drugom mjestu spominje autor, da gradeći odgovor na subdominanti imamo osjećaj kao da je taj odgovor zapravo tema n. pr. u f-duru, kojoj je zadana tema odgovor u c-duru. To je posve ispravno.

Temi 314 A 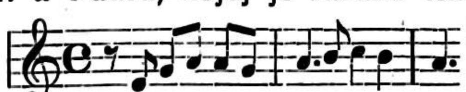 čini se, da nije zgodan odgovor 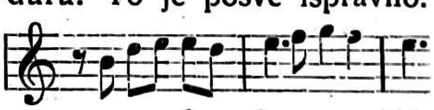 ni 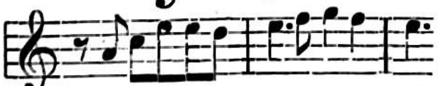 jer autentičnom završetku teme u a molu odgovara frigijski završetak, čime tema kod odgovora izgubi posve svoj karakter. Držim, da bi bolje odgovarao odgovor 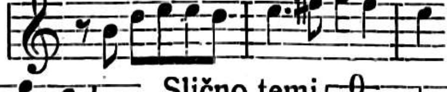 ili 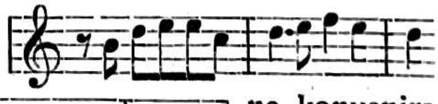 ili 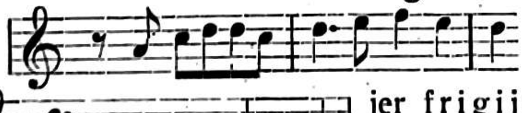 Slično temi 314. B. ne konvenira odgovor 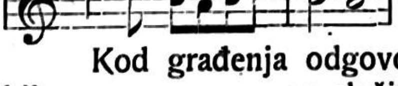 jer frigijskomu završetku teme odgovara autentični završetak u a-mol, a time opet gubi tema svoj karakter.

Kod građenja odgovora za teme u VII. načinu ne bih se mogao u svemu složiti s autorom. N. pr. tema 334. 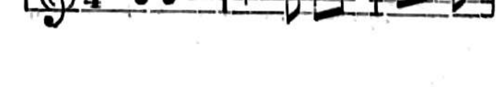

bi možda zahtijevala potpuno plagalni odgovor: 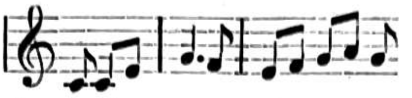 a temi 335.

dobro bi došlo, da se u odgovoru istakne × označeni poluton 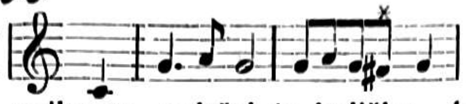

Time bi u glavnom bio prikazan sadržaj te knjižice, koja je potekla iz dubokog muzikalnog osjećaja, solidnog studija, a što je možda najvažnije iz velike prakse i bogatog iskustva. Prvi dio upoznaje nas na potpuno solidnoj bazi današnjega (i davnoga) svagdanjega muziciranja (dur i mol) na sasvim muzikalni i praktični način sa svim „tajinstvenostima“ koralnih načina. Drugi dio nas estetiziranjem, a treći praktičnim uputama dovađa do samostalnoga shvaćanja samoga stila pratnje koralnih melodija; dok nam četvrti dio daje najbitnije principe, na kojima možemo razvijati smisao za tematsku kompoziciju i improvizaciju u koralnim načinima. Tko želi steći sve to znanje o koralnim načinima i vještinu, da se i sam u njima uzmogne umjetnički izraziti, neka si nabavi to krasno djelce, i neka si njegovom sadržinom svoje glazbeno znanje proširi i umjetničku moć ojača.

Pučko crkveno pjevanje u Splitu.

Niko Kalogjerà — Split.

(Svršava se.)

2. Pogrebni običaji i pjesme. Evo, što govore o tome „kapituli“ najstarijih „matrikula“ većinom svih „Bratimšćina“ iliti „Skula“ u Splitu:

„Kada xupan od Skulle nasce alli gastaldi zapovide na sprovod bratima alli sestrime, alli koga od kuchie gnihove, i ako koyi bratim nebi dossa, da ima platiti libriczu voska brez gracie, zač se na to kupimo za sprovoditi yedan drugoga; a koyi bi falli na sprovod, na ki se ne bi zvonillo, da ima platit po libricze voska. I da sfaki bratim ima doyti k' kuchi martvoga pri nego dospiye trechi zvon i opet od Crique da ima rodbinu martvoga do kuchie dopratiti i ako bi koyi ne obsluxio da ima platiti svaki put čettiri bolanče. Ako bi koyi bratim priminuo vanka nassega grada da mij imamo poyti donit ga na spize gnegove dvadeset i pet migl tako po moru kako po kopnu s' licenciom gosp. Kneza.“

Netom bi tkogod umro, spravile bi se „narikuše“ da nariču. Danas se je taj običaj zatro.

Ranim jutrom bi došle, te bi počele naricat. Narikuše treba razlikovat; one od zanata i rodbinske. Od zanata bile su one, koje su redovito naricale, pozvane ili poslane. Ili bi ih obitelj pozvala, ali to veoma rijetko, ili bi bile poslane od znanaca dotične obitelji pokojnika. U jednom i drugom slučaju bijahu plaćene. Ako su pak pokojnik ili pokojnica imali ženske rodbine, ova bi se sakupila, kojiput i do 15 i 20 ženskih, te bi se redom obredale da nariču mrtvoga. Dok bi druge sjedile, jedna bi se digla, došla ispred pokojnika te naricala. U naricanju spominjale bi se vrline pokojnika, njegove zgode i nezgode, te ljubav znanaca i rodbine prama njemu. Preporučivale bi pokojnom da pozdravi druge pokojnike i jadale bi se nad onima, koje pokojnik ili pokojnica ostavljaju. Narikuše pak od zanata naricale bi i u ime onih, koji su ih poslali. Naricalo se je i putem i na groblju, a onda bi dopratili rodbinu pokojnika ili pokojnice do kuće. Kadgod se je običavalo i sutradan po pokopu poći na groblje naricat mrtvoga.

Ako bi narikuša od zanata naricala, evo nekoliko njezinih naricanja:

„Dobro ti jutro mrtvačka glavo,
Svakomu dobro svanulo jutro,
Teb', pomrčalo, jo moja diko!
Došla sam rano, te isplakati,
Zarad jubavi svega ti roda,
A puno mi je preporučila
Kuma nam Mare baš Mitrovića,
Da te isplačem s' njezine strane,
A radi jubavi matere Mare
I tete Kate i tete Vice
I sve rodbine, jo moja diko!
Da joj odneseš celove gorke,
Njenom jedincu, a sinu Lovri,
Pa da mu moja preporučiš diko,
Sve njene jade i njene muke
Poradi tebe, jo moje sunce!“

Majka sina (ili kćer) ovako bi naricala:

„Evo sam t' moja ustala diko,
Da tebe tvoja, isplače majka,
Od svega srca, jo moja dušo!
Kako ću s' moje rastati dite,
Od tebe dušo, tva gorka mater!
Evo pristupa veliki blagdan
Baš porojenja Gospodinova,
Pak ćeš mi moja, ti doći diko,
I moj mi sinko, jo moja žedjo!
Rastvorit ću ti te bile dvore
I željno srce, jo moje zlato!
Pak će te tvoja zagrliti majka,
U svoje krilo, jo mili boru!
Pak ćeš mi doći i opet poći
Da zadovoljiš, milu si majku
U ovoj mojoj toj gorkoj muci,
Kad si se moje dililo blago,
U nevrime je, jo moje sunce!
Evo se kupi velika vojska,
Jerbo si jošće za male ure,
Na pustom stanu, jo moje sunce!
Pak će te tvoja, ostaviti majka
Evo se diko, kupu ti krune,
Nosu ih momci i mlade cure,
Sve do grebišća, jo moje zlato!
Al' ću te molit, jo mili sinko,
Da mi odneseš celove gorke,
Tvom milom ocu, jo moja diko,
Mom zaručniku, jo mili sinko!
Vaja se rastat, jo mili boru,
Jer tako Božja volja otila,
Da tebe tvoja, izgubi majka,
U to nivreme, kad ti ni vrime
Al ću te molit, jo mili sinko,
Tvojoj sestrici, mojoj Jelici,
Pak mi joj moje prikaži zlato,
Sve majke tvoje, preteške muke,
Kako vas vaša izgubi majka!
U to nevrime, jo moja dico,
Ali vas molim, draga mi dico.
Da sam vas Bogu, ja darovala
I crnoj zemlji, jo moje zlato!
Sbogom ti sinko, za zadnje čase,
Sbogom ti diko, za zadnje ure,
Sbogom ti milo, jo moje sunce!

Ako je bila kći mrtva, onda bi joj majka suviše naricala:

„Ovo su dani od tvog vinčanja,
A nisu Vice od tvog' ležanja,
Pak smo te moja nakitili diko,
Rusim sa cvićem, jo moje zlato!
Nisi se moja, naderala diko,
Ruba nevistačka, jo moja Vice,
Ven si priklonila se moja diko
Zemljici crnoj, jo moje sunce!
Kako ćeš moja, rastat se Vice,
Od tvoje majke, od tvoje braće,
Od tvojih nevist, jo moja vilo,
Od tvoga draga, jo moje zlato!

Kćer pak udata ovako nariče majku:

„Evo sam k tebi, dotrkala majko,
Tom zorom ranom, jo moja majko!
Jerbo sam tešku prenoćila noćcu,
Dok nisam došla, te isplakati.
Puna su justa matere drage
I punq srce, jo moja majko,
Jo moje lipo pomilovanje,
U moje jade, jo moja majko!
I gorke muke jo moja majko,
Koje si na po dilila s menom,
Pak, se ja nisam ustrpit' mogla,
Dok k tebi nisam dotrkala majko,
Da ja ne vidim milenu majku,
Jo moja majko, dobra kršćanko,
Prez svake troje (otrova), jo moja majko!
Pak ću te molit, jubjena majko,
Da mi odneseš celove gorke,
Mom milom ocu, zaručniku tvomu.
Kako je pusto ostalo stanje
U njem sirote, sirotice male" i t. d.

Napjev ovih naricaljka bio bi ovaj:

Allegretto.

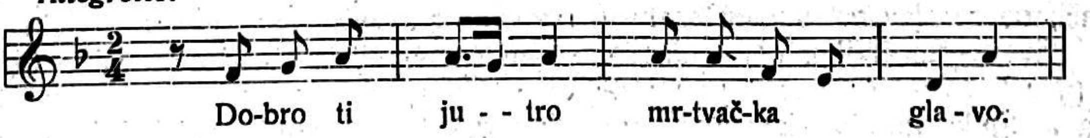

Bratimšćina pak iliti Bratovština, kad sprovadja bratima ili sestrimu pjeva putem „Pomiluj mene Bože" ovog napjeva:

Andantino.

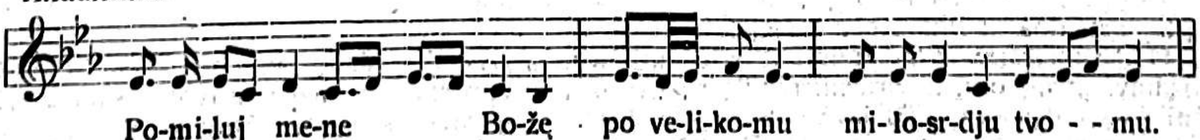

Došavši na groblje, pjevači Bratovštine ispjevali bi ovu pjesmu:

„Dušu tvoju primi gori,
Višnji otac, ki te stvori
I Isukrst, ki za tebe,
Na smrt križa prida sebe.
Bud' u miru tvoje stanje
I u raju pribivanje,
Tvoja družba bili gori,
Svi andjelski svitli kori
I s divicam Božja mati,
Rač te k sebi u družbu zvati,
Apoštoli sisti tebe,
Posadete polak sebe.
Veselo te primu k sebi
Sveti, ki su svi na nebi.
Bog dopusti da ne kuša,
Muk paklenih tvoja duša;
Neg da svitli nj'ov stan,
Na nebesi bude podan,
Kraj andjelski di je faljen,
Po sve vike vikov amen.

Napjev glasi:

Allegretto.

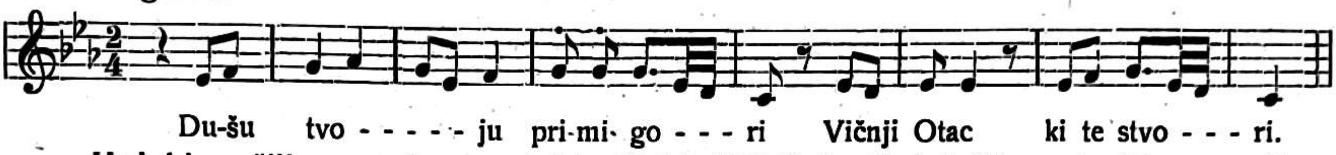

Kad bi svršili ovu pjesmu, pristupili bi bližnji bratimi k lijesu, te bi ga uzeli za ručice nosila, podrmali malo, govoreći tri puta: „Isuse Isukrste, milosrdje," na što bi slijedilo pokapanje.[1]

Nekadanji jezik kod bogoslužja i crkv. pjevanja u Istri.

Ivan Dukić — Leskovac.

Medju svjedočanstvima, da je slavenski jezik bio općenito u porabi u istarskim crkvama ide odlično mjesto svjedočanstvu, što ga daje koparski biskup P a v a o N a l d i n i u svojoj knjizi: C o r o g r a f i a e c c l e s i a s t i c a o s i a d e s c r i z i o n e d e l l e c i t t à e d e l l a d i o c e s i C a p o d i s t r i a. (Venezia 1700.). To svjedočanstvo toliko je važnije, što dolazi sa strane crkvenoga poglavara koparske biskupije, koji je osim toga po narodnosti bio Talijan. Kako je čitavo djelo pisano velikom ljubavlju, marljivošću i trudom, što pisac u uvodu sam priznaje, nema dvojbe, da je njegovo svjedočanstvo posve pouzdano, te odaje istinito stanje crkvenog jezika u njegovoj biskupiji.

U poglavlju o porijetlu i vjeri stanovništva koparske biskupije veli Naldini na str. 473. i sl. svoje knjige doslovno ovo:

„Se le Chiese in Capodistria, in Pirano e in Isola erette . . . sono parti della pietà Italiana anco nelle Ville Diocesane alla riedificazione degli Altari . . . s' impiega la divotione Schiava. E ben dimostra il Signor Iddio gradire i gloriosi affetti d' entrambe le nationi; poiche se provede agl' Italiani de' venerandi sacerdoti, che loro porgono le divine preci, li salutiferi Sagramenti e la S. Messa nell' idioma Latino e gl' istruiscono co' morali discorsi nell' Italiano, c o n c e d e a n c o a l l i S c h i a v i (f o r s e c o n p i ù a m p l o p r i v i l e g i o) s a c r i O p e r a r i, c h e n o n s o l o P r e d i c h e, m a U f f i c i, M e s s e, S a g r a m e n t i e q u a n t o p u ò d e s i d e r a r s i d a b u o n F e d e l e, l i s o m m i n i s t r a n o i n l i n g u a g g i o S c h i a v o, l o r o p r o p r i o e c o n g e n i t o." (Podcrtao pisac.) — To znači, da se slavenskom pučanstvu koparske biskupije ne samo propovijedalo u njegovom slavenskom jeziku, nego mu se u tom jeziku čitale također sv. mise, dijelili sakramenti, pjevali oficiji (uffice), taj je jezik bio u čitavom bogoslužju u porabi. Biskup sam veli, da je tolika poraba slavenskog jezika u bogoslužju osobiti privilegij — „più amplo privilegio".

Koparska biskupija obuhvaćala je dekanate Kubed (danas Dolina), Krkavce, Piran, Kopar i Isolu, to jest krajeve, koje i danas kao onda, nastava slavensko pučanstvo, izu-

---

[1] O p a s k a : Pučko je vjerovanje ako sin ili kći umru pred blagdanom Božića ili Uskrsa, da će na taj dan doći u snu k ocu i majci.

U naricaljkama se ne spominje više muž nego „zaručnik". Majka preporuča mrtvom djetetu, da pozdravi „tvog oca, a zaručnika moga"; isto tako i kći preporuča majci mrtvoj, da pozdravi „tvog zaručnika, a moga oca". To izvire iz lijepog i ispravnog kršćanskog shvaćanja o odnošaju muža i žene poslije smrti, kad prestaje više zemaljski odnošaj muža i žene, a nastupa nebeski, duhovni.

zevši primorske gradiće Piran, Kopar i Isolu, koji su talijanski. Na čitavom tom području bio je dakle u porabi u crkvi slavenski jezik za sve bogoslužne čine, pače u jednakom opsegu rabio se također u samom Kopru, u sjedištu biskupovom. Opisujući naime Naldini u 3. poglavlju svoje knjige franjevački samostan u Kopru i njihovu crkvu sv. Ane, kaže na str. 199. ovo:

„Sovra la Porta maggiore s' alza il Coro all' uso antico, dove i Divini Uffici, come al sacro Altare le Messe, si recitano nell' idioma Illirico“ (podcrtao pisac). Bilo je to za Slavene nastanjene u gradu i okolici, a poimence za vojništvo iz Dalmacije, boraveće u luci, kako tumači biskup.

Što Naldini tvrdi za svoju biskupiju i Kopar, to on proteže također na svu ostalu Istru. U nastavku gornjeg citata o jeziku u franjevačkoj crkvi ima ove riječi:

„Se in tutta l'Istria, non che in questa Dioecesi, s'usano gli idiomi Latino e Illirico, per comodo delle due Nazioni Italiana e Slava, in essa commoranti, era ben dicevole, che nella loro Metropoli, nell' uno e nell' altro linguaggio si tributassero i sacri Inni al Signor della Gloria,“ t. j. pravo je, da se i u Kopru, glavnom gradu mletačke Istre, daje Bogu čast i pjevaju himni u oba jezika, u latinskom i ilirskom (slavenskom), kad se ti jezici rabe u crkvama po čitavoj Istri, a ne samo u njegovoj biskupiji.

Mogao je Naldini što takva ustvrditi za čitavu barem mletačku Istru, jer je kao biskup glavnoga grada bez dvojbe dolazio češće u svezu i saobraćaj s ostalim mletačkim biskupima u Novigradu (Cittanova), Poreču i Puli, te poznavao stanje njihovih crkava.

U koparskoj biskupiji dakle, pa i u ostaloj Istri, koliko je bilo mletačke, a to je sva zapadna i južna Istra, u drugoj polovici 17. stoljeća, med slavenskim pukom bogoslužje se je vršilo i u crkvama se je pjevalo u slavenskom jeziku.

Nadaje se pitanje, kakav i koji li je bio taj jezik.

Za sv. misu, nema dvojbe, rabio se staroslavenski jezik, što je jasno po glagolskim misalima, koji su nađeni u istarskim crkvama. Pita se, kako je bilo u ostalim bogoslužnim činima, osobito u oficijima, t. j. u svim sv. činima i molitvama s psalmima? Po Naldinijevim riječima, da se bogoslužje vrši u slavenskom jeziku, puku vlastitom i prirođenom „in linguaggio Schiavo, loro proprio e congenito“ dalo bi se zaključiti na pučki govor, no moguće, da on nije dobro i dovoljno razlikovao pučki tadanji govor od staroslavenskog, te se psalmi i himni pjevali u staroslavenskom jeziku. Tako se n. pr. još dandanas u istočnoj Istri, u Kastvu i Mošćenicama, koje su župe nekoć spadale pod puljskog biskupa, pjevaju večernje u staroslavenskom jeziku na sve veće blagdane kroz godinu. No, ako se već u Naldijevo doba, koncem 17. stoljeća, recitovali i pjevali takovi dijelovi sv. bogoslužja u pučkom jeziku, to je taj na svaki način zamijenio staroslavenski, koji je uopće svagdje u bogoslužju bio u porabi prije nego savremeni pučki jezik. Trebalo bi naći obrednih knjiga, koje su osim misala, rabile se u tadanjim istarskim crkvama, da se ta strana crkvenog jezika u pjevanju tačno osvijetli. Koliko se u zadnje doba još tu i tamo dobila slavenska obredna knjiga, bile su sve novijega data, izdanja priređena u Dalmaciji.

Zdzislav Jachimecki: Stanislav Moniuszko.

Referat. Vinko Lovšin — Veržeje.

Prigodom stogodišnjice jednog od najvećih poljskih skladatelja napisao je sveučilišni profesor u Krakovu dr. Zd. Jachimecki[1]) opširnu monografiju (8⁰ str. XI. + 293.) poljskog Wagnera, Stanislava Moniuszkoga. Knjiga je ta vrlo iscrpivo djelo, u kojem je lijepo prikazan život velikog tog skladatelja, a onda njegova djela, koliko se dade kronologičkim redom. Kod analize pojedinih djela ograničio se pisac na pojedine kategorije Moniuszkovih proizvoda, te govori najprije o njegovim pjesmama, onda o njegovim operama, kojih ima mnogo, zatim o njegovim kantatama i crkvenoj glazbi, a najposlije o njegovim instrumentalnim skladbama.

[1]) Dr. Zd. Jachimecki najodličniji je poljski muzikolog. Rodio se 7. VII. 1882. u Lavovu, te je promoviran g. 1906. u Beču na čast doktora filosofije. Od njegovih mnogobrojnih djela navađam ova: W. A. Mozart (1906.); Hugo Wolf (1908.); J. Haydn (1910.) Ryszard Wagner (1911.); Wpływy włoskie w muzyce polskiej (1911.); Muzyka na dworze Wl. Jagielly (1911.); Wspomnienia Karola Kurpinskiego z podróży, w roku 1823. (1911.); Tabulatura organowa z Bibl. Klasztoru sw. Duha w Krakovie z r. 1548. (1915.); i njegovo najznamenitije djelo: Historya muzyki polskiej (1920.). Radi sada na historiji poljske opere.

Držim, da ne će biti bez koristi, ako barem u kratkim crtama prikažem život i rad velikog tog poljskog muzičara, vršnjaka našeg Lisinskoga. On je za kratkog svog života napisao mnogo lijepih djela, kojima se pravom i danas ponosi poljski narod. Žaliboże i njega je pratila sudbina, kakova prati i mnoge druge genije; tekar poslije njegove smrti počeo se pravo cijeniti njegov glazbeni rad i njegovo značenje u razvitku poljske muzike. I on morao je da proživi iste borbe, koje i mnogi drugi glazbenici i duševni radnici uopće.

Porodica Moniuszkoga vrlo je stara. Najstariji član te porodice, koliko je poznato, Petar, postao je g. 1529. za kralja Zigmunta I. plemićem. Otac kompozitora Czeslaw, rođen g. 1790. bio je adjutant u štopu Murata u vrijeme Napoleonove vojne na Rusiju. Poslije vojne živio je na dobru Ubiel kod Minskoga te se u dokolici bavio pjesništvom i slikarstvom. G. 1818. oženio je Elizabetu Madžarsku, koja mu je u Ublelu dne 5. V. 1819. rodila sina Stanislava.

Prve godine djetinstva, boravak na ladanju, medju poljskim narodom, sve to znatno je utjecalo na kasniji glazbeni razvitak Moniuszkoga. Tu je imao prilike, da se u najranijoj dobi svog života upozna s poljskom narodnom popijevkom, što mu je kasnije mnogo koristilo u njegovom kompozitorskom radu. S druge strane je i atmosfera plemićskog dvorca poljskoga značajno utjecala na njegovu djetinju dušu sa svojom poezijom i otmjenošću. Ljubav za glazbu pobudila je u njem već u djetinjim godinama njegova majka, koja je svirala klavir i pjevala, te mu dala prvu glazbenu obuku. Kasnije ga obučavao i njezin glazbeni učit lj Petar Karafa-Korbat iz Minskoga. Kad se roditelji g. 1827. preselili u Varšavu, dobio je Moniuszko vrsna učitelja u Augustu Freyeru, koji je bio virtuoz na orguljama i crkveni skladatelj. U Varšavi boravio je Moniuszko samo tri godine, jer su se roditelji radi materijalnih prilika morali preseliti n Minsk. Tu mu je bio učiteljem Dominik Stefanowicz, koji je opazio u mladog Moniuszkog veliki glazbeni talenat. Tekar g. 1837. mogli su ga roditelji poslati u Berlin, gdje je bio učenikom dirigenta C. F. Rungenhagena, te ostao ondje dvije godine. U Berlinu počeo je Moniuszko marljivo komponirati. Iz te dobe potiče oratorij: „Santa Elena al Calvario", zatim iz Goetheovog Fausta: „Prolog im Himmel", nekoje scene iz opere: „Les Pontons de Cadix", te oko 30 fuga i etuda. Fuge su doduše dobre, ali nemaju još individualnog izražaja. G. 1838. izdao je u nakladi tvrtke Bote und Bock tri pjesme Mickiewiczeve, a dojduće godine ostavio je Berlin, dobivši od svog učitelja vrlo lijepu svjedodžbu.

Vrativši se u domovinu, nastanio se Moniuszko kao praktični muzičar u Vilni, gdje si je služio kruh s klavirskom obukom, a postao je g. 1840. i organistom crkve sv. Ivana. U srpnju g. 1840. vjenčao se s Aleksandrom Müllerovom. Iako se morao preživljati s klavirskim lekcijama, ipak je bio glazbeno vrlo radin. U Vilni komponirao je više malih opera i opereta (Nocleg w Apeninach, Ideal, Loterja, Karmaniol, Novi Don Kiszot, Żółta szlafmyca, Woda cudowna i druge), a tu je napokon g. 1847. nastala njegova najbolja opera „H a l k a".

Njegova pozorišna djela nisu za onda pobudila osobite pozornosti, dok se savremenici vrlo laskavo izražavaju o njegovim pjesmama (izdao je 12 svezaka, preko 260 pjesama), te ga prispodabljaju Schubertu, Mendelssohnu, Pugetu, Monpou i Beratu. Operu „Halka", svoje najslavnije djelo, napisao je najprije u dva čina, te se tako pjevala u Vilni, kasnije je preradio u četiri čina, pa se takova prviput predstavljala g. 1858. u varšavskoj operi. S tom operom došao je na glas, pa mu je pribavila i mjesto dirigenta varšavske opere.

Moniuszko ostao je i na tom mjestu skroman i čedan ili bolje nespretan; nakladnici izrabljivali su ga u svoju korist, pa se morao i nadalje boriti s materijalnim neprilikama. Ipak je bio kraj toga sretan, jer je živio u glazbi i samo za glazbu. Zanimao se osobito za glazbeni pokret u Njemačkoj, započet po Wagneru. Wagnera je Moniuszko proučavao i cijenio nad sve druge radi njegova reformatorskog djela u razvitku opere. Izmedju ostalih skladatelja ljubio je osobito one, koji se odlikovali svojom jednostavnošću i iskrenim čuvstvima i to prelijevali u svoje skladbe. Vrlo se oduševljavao za svog zemljaka Chopina, a cijenio je vrlo Schuberta i Mendelssohna.

Uz operu „Halku", koja mu je pronijela ime i u širokom svijetu, napisao je Moniuszko god. 1858. komičnu operu: „Flis" u jednom činu, g. 1860. operu „Hrabina", g. 1861. „Verbum nobile", g. 1865. „Straszny dwór", g. 1869. „Parja", te napokon g. 1872. „Beatu". Započeo je i operu „Trea", ali je nije dovršio, jer je već 4. juna 1872. umro u 53. godini svog radinog života.

Moram da napomenem još i Moniuszkove kantate: Milda, Nijola i Widma, što ih je napisao još u Vilni, te „Sonety krymskie" za četveroglasni zbor, sola i orkestar. Mnogo je on radio i na polju crkvene glazbe. Napominjem mise u Es-dur (za četveroglasni mješ. zbor, orgulje i gudalački kvintet), zatim drugu misu za četveroglasni mješ. zbor i orgulje, više pučkih misa, litanija, crkvenih skladbi i moteta. Napisao je i dva gudalačka kvarteta i više instrumentalnih skladbi.

Iz tih kratkih poteza može da se uvidi, kako je bio Moniuszko ne samo vrlo plodan, već i svestran. Njegove su melodije iskrene i srdačne, pa zato se doimlju i svačijeg srca. Crpao ih je iz svog naroda, pa su zato i našle put u svako poljsko srce. Neprisiljeno radjale se u tom Bogom obdarenom umjetniku, koji je živio samo za glazbu, skroman i plemenit, kakova je bila i njegova zlatna duša. Najbolje djelo mu je svakako opera „Halka", koja nadmašuje po invenciji sva njegova kasnija djela, iako je opera „Straszny dwór" s umjetničke strane dotjeranija. S operom „Halkom" mogli su Poljaci da istupe na svjetsko glazbeno pozorište.

Djelo prof. Jachimeckya tako je pomno sastavljeno, kao rijetko koje slično djelo. Odlikuje se objektivnošću, jezgrovitošću i tačnošću, a nadahnjuje ga ljubav spram velikog Poljaka i muzičara. Nije bio malen posao sabrati sve te podatke, a tražilo se veliko i točno poznavanje ne samo poljske, već i strane glazbe, da su se mogle izvesti razne paralele i analize. Prof. Jachimecky je s tim djelom, koje najtoplije preporučamo, načinio lijep spomenik jednomu od najvećih muzičara svog naroda, a ujedno ponovno posvjedočio svoje veliko znanje na polju poljske muzike i njezine povijesti.

Crkveno-glazbene produkcije u Beču.

O. Jordan Viculin, O. P. — Beč.

Dovelo bi me predaleko, a i prostor ne bi dopustio, da sve crkveno-glazbene produkcije ove sezone navedem. U glavnom može se kazati, da je ovogodišnja crkv. glazba dosad bila zastupana najviše u crkvenim koncertimá, te oratorijskim i drugim religiozno-glazbenim produkcijama, ponajviše izvan crkve, u koncertnim dvoranama. Iznijet ću samo nekoje.

Dne 19. II. izvodio se Lisztov oratorij „Legenda o sv. Elizabeti" pod dirigentom stolne crkve F. Habelom (prijašnjim dirigentom u dominikanskoj crkvi), uz sudjelovanje ogromnog mješ. zbora pjev. saveza „Dreizehnlinden", velikog orkestra, solista i orgulja. Ovo s idilično-religioznim dražesnim slikama (korovi djećaka na livadama) iskićeno Lisztovo djelo nosi naziv „In festo s. Elisabeth" (antifone, graduali, himni uzeti su iz brevijara i koralnih knjiga 16. i 17. stoljeća). Iz ovoga liturgičnog blaga autor je upotrebio osobito dva motiva, koji od starih vremena stoje sa sv. Elizabetom u tradicijonalnom, crkvenom i historijskom odnošaju.

U oratoriju ima pet motiva: 1. koralni „In festo s. Elisabeth" („Quasi stella matutina" u V. tonu); 2. ugarska crkvena pjesma sv. Elizabeti („Szent Örsébet") posuđena iz tiskanog djela „Lyra coelestis"; 3. ugarska pučka melodija; 4. stara hodočasnička pjesma navodno iz križarskih vremena; 5.

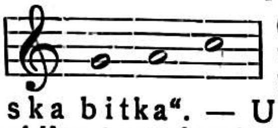

(„Magnificat", „Crux fidelis" itd.). Ovaj je koralni motiv auktor često upotrebljavao u svojim djelima, kao u fugi Glorije t. z. Ostrogonske mise („Cum sancto Spiritu"), u zaključnom koru Danteove simfonije i u simboličkoj pjesmi „Hunska bitka". — U „legendi o sv. Elizabeti" uz tonički simbol križa, isti je koralni odlomak upotrebljen kao glavni motiv kora križara (Nr. III. a) i križarske koračnice (Nr. III. d). Tekst je od O. Roquettea. Izvedba je bila nenatkriljiva, naročito korovi su se istakli, a od solista sopran i bariton, koji je međutim ipak na jednom kompliciranom mjestu dva takta anticipirao, no s finom nezamjetljivošću.

Od drugih izvedenih oratorija spominjem Beethovenov „Christus am Oelberg" (također u „Grosser Musikvereinssaal"), izveden 4. IV., onda Mendelssohnov „42. Psalam" (soli, kor i orkestar), oba pod dirigentom J. L. Weberom uz sudjelovanja Brucknerova zbora i bečkog simfoničkog orkestra. Dne 8. IV. izvodio se Händelov oratorij „Messias" (u „Grosser Koncerthaussaal") sa simf. orkestrom, korom, solistima državne opere i orguljama pod dirigentom C. Führichom. Uza svu ovakvu, već danas zastarjelu oratorijsku formu, prekrasna izvedba ostavila je u slušateljima neizbrisivi dojam crkveno-glazbenih užitaka.

Jedna osobitost za sebe bila izvedba djela: Das Osterspiel von Klosterneuburg, koja se izvodila dne 13. i 14. IV. pod ravnanjem dra A. Weissenbäcka, ravnatelja crkveno-glazbene škole u Klosterneuburgu. To je stara igra, nanovo spjevana od Gizele Berger s podmetnutom glazbenom pratnjom dra Weissenbäcka. U staro doba prikazivali su tu igru u jednoj područnoj kapeli klosterneuburškog augustinijanskog zavoda. Sudjelovalo je plemstvo s narodom. Latinski tekst sačuvao se u rukopisu, koji potječe XIII. vijeka, i spada među najdragocjenije priloge samostanske rukopisne zbirke. Držalo se već sigurnim, da je ova pergamena iščezla još pred dvije stotine godina, ali je sretno pronađena pred par godina od bivšeg knjižničara u zavodu, prof. Hermana Pfeiffera.

Za ovu prigodu bila je u velikoj dvorani „Musikvereina" podignuta posebna pozornica za predstavljače, kojih je bilo, zajedno s monasima i plemićskom pratnjom oko sto. Orkestar je bio u prednjem dijelu partera tik uz pozornicu. Pred samom predstavom eminentno religioznog sadržaja s dirljivim momentima Isusove pojave pred Magdalenom i nastupa dvaju anđela, bila je od orkestra izvedena Wagnerova predigra k „Parsifalu" i „Večer na Golgoti" od M. Springera, profesora na crkv. glazbenoj školi u Klosterneuburgu.

Dne 19. IV. slušali smo divnu Brucknerovu misu u F-molu i njegov „Te Deum". Brucknerova glazba u opće, a napose crkvena, jest jedan svijet za sebe s novim smjerovima, koji ipak sadržavaju strogu ozbiljnost i religijoznost. To se pokazalo i pri izvedbi ovih dvaju Brucknerovih majstorskih djela, koja su stekla novih obožavatelja njegove glazbe.

Od ostalih religioznih i crkvenih produkcija, kojih je bilo sva sila osobito u bečkim crkvama, spominjem još samo dva crkvena koncerta u prvostolnici sv. Stjepana. Prvi je bio dne 23. III. Crkva dupkom puna. Na programu su bile ove kompozicije: 1. J. S. Bach: Tokata, adagio i fuga u C-dur (organist stolne crkve K. Walter). 2. P. L. da Palestina: „O bone Jesu" (A capella-kor). 3. Orlandus Lassus: „Missa Puisque j' ai perdu; a capella. 4. Max Reger: „Largo aus der Suite im alten Stil für Violine und Orgel (J. Peitscher i K. Walter). 5. Cesar Frank: Koralna fantazija (K. Walter). 6 J. S. Bach: Andante iz dvostrukog koncerta za 2 gusle i orgulje. 7. Jakov Gallus: Ecce quomodo moritur justus (a-capella-kor). 8. Mich. Haydn: Tenebrae factae sunt (A-capella-kor). 9. M. Reger: Arija iz A-moll-suite za gusle i orgulje. 10. M. Reger: Fantazija na ime B-a-c-h.

Drugi koncert bio je u istoj crkvi dne 9. IV., a izvodile se kompozicije od Bacha (Tokata i fuga u D-moll), Jakova Gallusa („Planxit David" — osmeroglasno za dva kora), A. Lottija (Crucifixus 8-glasno, a-capella), J. B. Förstera („Stabat mater" za mješ. kor i orgulje).

Izvedbi se nema što prigovoriti, no da su sretnije izvodilačke crkvene prostorije, bio bi uspjeh još veći.

Iz hrvatske glazbene prošlosti.

Glazba i glazbenici kod Hrvata, Srba i Slovenaca.

Dr. Božidar Širola — Zagreb.

(Nastavlja se.)

U prikazu o muzičkoj kulturi u Zagrebu u doba predilirsko, istaknut je tuđinski duh, njemački i talijanski, ondašnjih nastojanja. Nije to stanje bilo takovim samo na slavenskom jugu. Svi su Slaveni u isto doba jednako snašali premoć tuđinske muzičke kulture. Jer ona je bila tek, kako je već rečeno, „deliciae" višega društva, slabi odsjev silne kulture zapadnih naroda. Ta što su mogli slavenski narodi staviti nasuprot toj moći muzičke kulture? Priprostu pučku popijevku, male lirske napjeve, jednostavne i primitivne. Ipak se u romanticizmu, koji se u to doba — početkom 19. vijeka — javio na području sve umjetnosti u svih naroda, nalazilo dosta pobuda, da se oslobode Slaveni u muzičkom pogledu, da pođu novim putovima i da skrenu s putova univerzalizma dotadanje muzike. Način, kojim su nastupili slavenski narodi u povijesti muzike, jest romantički, naučili su ga slavenski muzičari na zapadu, a bio je najbliži od sviju za razvoj nove narodne muzike. Slavenska muzika javlja se najprije u carstvu romantike svojim koloritom. Idealom narodne muzike u Slavena u to doba jest, dati muzici što više osobite, posebne boje, a tu su baš mogli podati oni priprosti napjevi pučki, to su bili elementi, kojima je kolorirala svoju umjetničku građu. Tako su postupali najprirodnije svi Slaveni, tako su samo mogli postupati, dok su težili za svojom muzikom. Zato u početku ona posebna naklonost prema obadvim izražajima pučke muzike: popijevci i plesu. Obrađivanje toga materijala u početku nije se vršilo s umjetničkom promišljenosti. Dilentantizmu su širom otvorena vrata. Stvaraju se popijevke na narodnu, koje se ne izdižu u umjetničkom pogledu povrh pučkih popijevki, pače u njima nema njihove ni prvotne priprostote ovih. Iz popijevke se razvija naglo zborna literatura, jer se i broj pjevačkih društava, koja su osnovana zbog društvenosti i buđenja nacijonalizma, naglo povećavo. Sve je pak to bila tek pr prava za onaj najviši cilj, koji je romantizam zagledao, za narodnu operu. A kakav je bio stil tih prvih narodnih opera? Prirodno je, da su bile to zbirke popijevki i plesova, po formi najbliži njemačkomu Singspielu, koji je također nastao, da stane nasuprot velike talijanske opere. Takav je romantički zanos stvorio prvu hrvatsku operu. Rodoljubni zanos omogućio je stvoriti prvo operno osoblje i prvi zbor. Prikazivanje opere „Ljubav i zloba" bilo je pravim narodnim slavljem (28. III. 1846.).

Vatroslav Lisinski, mladić plah i skroman (r. 1819.) napisao je muziku, instrumentirao je učitelj njegov Wiesner-Morgenstern, a prijatelj njegov vatreni organizator i vrli pjevač Albert pl. Štriga sakupio je zbor i soliste. On je nukao i pomagao Lisinskoga, da napusti svoje zvanje, pa da pođe na daljnji studij u Prag, gdje je kroz tri godine učio u Pića i Kittla. Za vrijeme svojih studija komponirao je više popijevki, orhestralnih djela, a i najveće djelo svoje, operu „Porin" (Libreto dr. D. Demeta). Vrativši se kući u Zagreb našao je sasvim promijenjene prilike političke i društvene, pa je u mučnrom radu (obučavao je svirku u klavir) zasluživao svoj svakdanji kruh. U muzičkoj školi postao je nadzornikom (časno mjesto). Napokon godinu dana pred smrt, u teškoj boljetici, a u materijalnoj nevolji postade kotarski pristav, no kraj se bližao. 31. svibnja 1854. umro je Lisinski u vili „Mojmir" u Jurjevskoj ulici u Zagrebu. „Porin" je izveden tek g. 1897. za intendanta Miletića, a prvom je izvedbom upravljao ravnatelj N. pl. Faller. Lisinski je bio vrlo obrazovan, govorio je četiri jezika, mnogo je čitao. Njegovom neuspjehu krivo je osim nehaja tadanjega društva možda i to, što je bio slab svirač, a da bude dirigent u tom ga je priječila i greška tjelesna, bio je hrom.

Između mlađih i starijih savremenika njegovih spominju se:

Ferdo Livadić (r. 1798.) učio je u Gracu pravne nauke, a uz to i muziku. Kada se vratio kući u Samobor, prikupljao je pučke popijevke, a na nagovor žene svoje i prijatelja svojih počeo da komponira hrvatske pjesme. Napisao je koračnica, zborova, crkvenih i salonskih kompozicija i glazbu za Kukuljevićevu dramu „Juran i Sofija". Umro je 1878.

O. Fortunat Pintarić (r. 1798. u Čakovcu) učio je gimnaziju u Varaždinu. Kad je stupio u franjevački red učio je orguljanje i teoriju. Učio je u Wiesnera-Morgensterna. Komponirao je crkvenu muziku (Pjesmarica „Bogoljubnosti kršćanske"). Umro je 1867.

Karlo barun Prandau (r. 1793. u Valpovu). Učio je muziku najprije u Osijeku kod M. pl. Turanjia, a poslije u Požunu kod Kleina. Vrlo je volio muziku, pa je na svom dvoru sakupljao vrsne svirače, a za njih je vazda udešavao razne kompozicije. Sam je također komponirao.

Josip Juratović (r. 1796. u Karlovcu) postade franjevcem, no biskup Vrhovac primi ga među svjetovne svećenike, da bude u sjemeništu učiteljem pjevanja; kasnije je bio regens-chori u prvostolnoj crkvi. Umro je 1879. Udešavao je za mali orhestar različite kompozicije.

Pavao Štoos (r. 1806. u. 1862.), župnik u Pokupskom, odlikovao se više kao pjesnik, no tiskom je izdao „Kiticu crkvenih pjesama s napjevi".

Dragutin pl. Turanji (r. 1806. u Osijeku, u. 1872.). Učio je muziku najprije u svog oca, a poslije u Beču. Oko g. 1832. bio je upraviteljem kazališnog orhestra. Komponirao je nekoliko Gajevih pjesama. G. 1842. postade gradskim zborovođom u Achenu, gdje je napisao simfonija, triosa i drugih kompozicija.

Među kompozitore popijevki moramo ubrojiti ove: Mijo Hajko (r. 1820., u. 1848.), Vjekoslav Karas (r. 1821. utopio se 1858.), Vatroslav Vernak (r. 1824. u. 1863.), Ferdo Rusan (r. 1810. u. 1879.) pjesnik ishitrilac mnogih ilirskih budnica i popijevki, bio je krajiški oficir, Josip

Runjanin (u. 1878.) ishitrilac napjeva za hrvatsku narodnu himnu „Lijepa naša domovino", Pajo Kolarić (1821.—1876.) znameniti tamburaš, ishitrilac napjeva za popijevke.

O. Marijan Jaić (r. 1795.) učio je u samostanu muziku. Sakupio je razne crkvene popijevke i izdao ih u knjizi „Napivi bogoljubnih crkvenih pisama". Umro je 1858.

Franjo Pokorny (r. 1825.) učio je u školi „Glazbenog zavoda", a teoriju napose kod Wiesnera-Morgensterna. Bio je učiteljem u školi „Glazbenog zavoda" i ravnateljem kazališnog orhestra. Umro je 1859. Napisao je muziku za drame „Jelva, ruska sirota" (1845.), „Horvatska svadba (1847.), kasnije za „Gusara", „Graničare", „Crnu kraljicu"; dvije uverture, popijevke i kompozicije za klavir.

G. 1861. proglasi hrvatski sabor u sjednici od 17. VIII. kazalište zemaljskim zavodom. U §. 8. tog zakonskog članka određuje se, da kazališni odbor ima nastojati, da se „s vremenom ustroji i opera jugoslavenska". To vrijeme međutim nije još bilo blizu. Još su uvijek dolazile njemačke, talijanske, a jedamput mađarska operna družina, dok je hrvatska drama od 1860. sasvim preotela pozornicu na Markovom trgu. Pripravu za operu učiniše tadašnji vrli upravnici kazališta (Freudenreich i dr. Demeter), prikazujući operete. Prava operetna sezona bila je od 1863.—1870. Prikazivali su Offenbacha, Suppéa, Adama i dr. Ali i hrvatska opereta je dobila svoga autora koji je već stekao glas i ime u tuđini. Bio je to Ivan pl. Zajc. Njegova opereta „Momci na brod" izvedena je 1867., slijedeće godine operete „U Meku" i „Majstor Puff", a onda i druge operete. Kazališni odbor pozove konačno Zajca, da organizira i preuzme upravu opere i on dođe početkom veljače 1870. u Zagreb da dirigira premijeru svoje operete „Mjesečnica". Zadnje sezone prije opere izvodilo se pet Zajčevih operetnih noviteta. Stalna opera počinje sezone 1870.—71. Prva premijera bila je 2. X. 1870. Prikazivao se „Mislav", izvorna narodna opera u tri čina; tekst po narodnoj priči sastavio Franjo Marković, glazba od Ivana pl. Zajca, u prizore stavio redatelj J. Freudenreich. Otada je Zajc kroz devetnaest sezona ravnateljem opere (ujedno je bio i ravnateljem škole „Glazbenog zavoda"). Bio je neumoran kompozitor novih opera. Bio je vrlo spretan u odabiranju svog opernog osoblja, a znao je pravim razumijevanjem odabirati opere i to s obzirom na ukus općinstva, koje je htio pomalo odgojiti, i s obzirom na svoje osoblje, koje je sačinjavalo njegov ansambl. Zadnja je sezona 1878.-79. Do 1894. nema stalne opere, već su priređivali stagione (Hreljanović i Faller). Od 1894.—1909. za intendanta Miletića razvila je opera bujnu djelatnost. Miletić je nastojao, da opera bude na savremenoj visini i po djelima izvedenim i po kvaliteti izvedbe i po opremi. No još jedamput opera morala zamrijeti, da g. 1909. uskrsne pomlađena, ojačana i potpuno sposobna za život. Intendant Vl. Treščec znao je svojom odlučnosti organizirati vrsne sile i ubrzo podignuti zagrebačku operu na zamjernu visinu. Ravnatelj opere bio je u početku F. Albini, kasnije za vrijeme Albinijeva dopusta upravlja operom F. Rukavina, poslije Albinija bio je ravnatelj opera M. Sachs, a sada je Petar Konjović. Nastojanje Miletićevo, da repertoar, koji je sastojao većinom iz talijanskih opera, osvježi kultom Wagnera i Smetane kasnije su nastavili većim ili manjim uspjehom drugi ravnatelji opere, nastojeći uza to, da u trećoj operi osvoje Mozarta, pa modernu slavensku operu, da tako potpomognu domaću produkciju.

Dolaskom Zajčevim — moglo bi se reći — počinje u Zagrebu novo pregnuće u muzičkom pogledu. Zajc je u početku bio prilično osamljen. Malo je kompozitora živjelo u njegovo doba, koji bi se mogli takmiti s njim ne samo s obzirom na produktivnost njegovu, već i obzirom na bogatstvo invencije i umjetničku izradbu svojih radova. On je dugo vremena sipao kompozicije sviju vrsta za sve zgode i prigode, za sva pjevačka društva. Iv. pl. Zajc, rodio se 3. VIII. 1831. u Rijeci. Otac mu je bio vojnički kapelnik. Mali Ivan bio je već djetetom majstor-svirač na klaviru i vijolini. Već kao gimnazijalac počeo je komponirati operu „Marija Terezija". Kad je svršio nauke pošao je u Milan, gdje je izvrsnim uspjehom svršio konzervatorij (na zaključnom ispitu izvedena je velikim uspjehom njegova opera „La Tirolese"). Vratio se u Rijeku, no tu je našao preuski krug svoga djelovanja, pa je pošao u Beč, gdje je doskora stekao kao operetni kompozitor lijepi glas. Po tomu glasu i po tim djelima doznaše za njega, dozvaše ga u Zagreb, gdje je živio od g. 1870. do svoje smrti (16. XII. 1914.). U Zagrebu je stekao velik ugled i slavu, svojim kompozitorskim, a i svojim učiteljskim radom. Komponirao je neumorno sve do pod kraj života, kada mu oslabio vid i on morao protiv svoje volje da prekine pisanjem na savjet liječnika. Napisao je 23 opere (najuspjelija je „Nikola Šubić Zrinjski" iz g. 1876.), 31 operetu i muziku za 25 igrokaza, 60 kantata, 53 himne, 38 davorija, 163 zbora, 51 koračnicu, oko 200 napjeva, 51 dječju pjesmicu, 43 uvertire, 24 plesa, poputnice, koncertne kompozicije itd.

Gjuro Eisenhut pisao je opere („Sejslav ljuti", „Petar Bačić") i zborne kompozicije. Bio je mnogo godina zborovođa „Kola". Mnogi njegovi zborovi postadoše popularni.

Franjo S. Vilhar r 1852. u Senožečama u Sloveniji. Otac njegov Miroslav bio je poznati slovenski kompozitor. Muz ku je učio na konzervatoriju u Pragu kod Blažeka i Skuherskoga. Službovao je u Banatu, a 1882. došao u Hrvatsku, novu svoju domovinu. Komponirao je opere („Smiljana", „Ivanjska kraljica", „Lopudska sirotica"), operete (Ustaške nevolje", „Gospođa Pokondirovićka") no najveći uspjeh je stekao brojnim svojim zborovima mješovitim i muškim; pisao je i crkvene kompozicije, 1911. izdao „Crkvenu pjesmaricu za srednje škole".

Vatroslav Kolander (r. 1848. u Varaždinu u. 1912. u Zagrebu) bio je dugo godina orguljaš prvostolne crkve zagrebačke, majstor-svirač. Poslije svršenih nauka pošao je 1872. u Prag, gdje je polazio orguljašku školu. Učitelji su mu bili Blažek, Skuhersky i Proksch. Kasnije je još studirao godinu dana u konzervatoriju u Beču. Vrativši se u Zagreb postade orguljašem u stolnoj crkvi, a uza to učiteljem klavira u školi „Glazbenog zavoda". No ovo drugo mjesto doskora napusti i otvori privatnu klavirsku školu, u kojoj je odgojio vrsnih muzičara. Pisao je kompozicije za orgulje a i zborne kompozicije (crkvene), od kojih se osobito ističe a capella missa C-dur.

Vjenceslav Novak (r. 1859. u. 1905.). Znameniti pripovjedač, bio je učiteljem muzike u zagrebačkoj preparandiji. Izdao je „Starohrvatske crkvene pjesme". Muziku je učio u Pragu.

Vilko Novak (r. 1865. u Varaždinu u. 1918. u Zagrebu) učio je pravo, ali je ipak na nagovor prof. Stöckla prešao u školu „Glazbenog zavoda", koju je svršio 1894. odličnim uspjehom. Bio je učiteljem pjevanja i glazbe u ženskom liceju, muzičkoj školi i preparandiji. Najveći uspjeh postigao je svojim zborovima. Napisao je operu u jednom činu „Proljetna bura" (premijera u zagreb. kazalištu 1914.). Mnogi su njegovi zborovi postali vrlo popularni.

Šandor Bosiljevac (r. 1860. u Karlovcu) učio je muziku u Pragu. Bio je gradski orguljaš u Karlovcu. G. 1892. postade učiteljem u preparandiji u Sarajevu. Odanle je otišao za orguljaša stolne crkve u Hvar, gdje je umro 1918. Pisao je popijevke. sabirao pučke napjeve, a mnogo se zanimao crkvenom muzikom, komponirao je nekoliko misa.

Dragutin Trišler (r. 1857. u. 1918.) bio orguljaš najprije đakovačke stolne crkve, a poslije župske crkve u Osijeku. Bio je učenikom Skuherskog u Pragu. Komponirao je svjetovne i crkvene zborove.

Tomo Šestak (r. 1852. u Pragu, u. 1921. u Koprivnici), učenik Skuherskoga u Pragu, bio je profesorom muzike i gradskim orguljašem u Koprivnici. U ostavini ima oko 170 kompozicija u rukopisu.

Među kompozitorima, koji su pisali za mnogobrojna pjevačka društva diljem naše domovine, nalaze se još: Vj. Klaić, dugogodišnji predsjednik i potpredsjednik „Glazbenog zavoda", sveučilišni profesor, Ivan Muhvić, učenik zagrebačke muzičke škole, rodom Riječanin, sada vojni kapelnik u Zagrebu, koji je napisao još operu „Uskok" i operetu „Persida", dr. Jos. Florschütz (1864. do 1916.), profesor sveučilišta, komponirao je zborove i pisao muzičke rasprave; Andrija Zagorac (1886.—1914.) studirao je na konzervatoriju u Pragu, no studija nije dovršio radi slaboga materijalnog stanja. Službovao je kao učitelj glazbe u Supetru u Dalmaciji i u Lovranu u Istri. Napokon je postao pučkim učiteljem u Šišincu. Pisao je popijevke za jedno grlo i klavir, zborove uz klavir, orhestar i a capella. Mijo Majer (1863.—1915.) komponirao je zborove i bio kritičarom zagrebačkih dnevnika.

(Nastavlja se.)

Dva samoborska glazbenika.

Milan Lang — Samobor.

Ma da je Samobor malo mjesto utisnuto među bregovima i donedavna još gotovo odijeljeno od ostalog dijela domovine radi oteščanog pristupa preko Save, ipak je već dosta rano pokazivao smisla za glazbeni život. Taj je doduše bio čedan, ali se po mogućnosti ipak lijepo razvijao. Kada se zapravo počeo buditi, ne da se točno utvrditi. Ali u svako doba našao se u njemu bar po koji glazbeno obrazovan čovjek, koji bi oko sebe skupio krug prijatelja, da zajedno goje glazbu. Među svjema se dašto ističe kao sjajna zvijezda nezaboravni Ferdo Wiesner-Livadić, čiji rad je lijepo opisao F. Kuhač u svom djelu „Ilirski glazbenici".

Poznato je, da je Samobor među našim gradovima bio jedan od prvih, koji se mogao podičiti svojom domaćom glazbom. Pa kad spominjemo samoborsku glazbu, nije moguće da prešutimo dva glavna radenika njezina, jer su je oni rodili, a s njima je i ona pokopana: to su učitelji samoborski Josip Herović i Josip Vanjek. S tom dvojicom želimo upoznati čitače „Sv. Cecilije", da im iskažemo dužno poštovanje za njihov makar i sitan ali svakako zaslužan rad za promicanje glazbe i glazbenog života u Samoboru.

I.

Josip Herović (Heroich) bijaše zagrebačko dijete: rodio se u Novoj vesi, u župi sv. Ivana 20. X. 1780. Tu je svršio pučku školu. Bivši još dječakom, unesrećio se igrajući se na povećem prostoru oko crkve sv. Ivana. Na tome su mjestu novoveške građanke sušile svoje rublje te je tu u tlu bilo mnogo rupa od kolaca, što su ih zabijale za sušenje rublja. Jednom za igre upade mali. Herović nogom u jednu takvu rupu i prelomi nogu. Otada je na tu nogu hramao i upirao se štakom. To je valjda bilo razlogom, da je gramatikalne škole učio privatno, a potom je polazio u zagreb. primarnu školu, da se spremi za učitelja. Svršio ju je 31. VIII. 1797., a g. 1799. bijaše namješten za učitelja u Samoboru. Osim materinskog jezika govorio je perfektno njemački, prilično latinski, a za francuske se vlade prilično uputio i u njihov jezik. U to je doba bio upraviteljem škole i pošte meštrom.

Herović je vrlo volio glazbu pa je još za svog đakovanja učio uz ostale predmete i glazbu i lijepo se uvještio u glazbi. Okretno je svirao na klaviru i orguljama, a osobito je bio vješt na fagotu. U teoriju glazbe, napose u generalni bas, nije bio dovoljno upućen. Ali mu se i za to nadala lijepa prilika. U franjevačkom samostanu u Samoboru bio je u to doba čuveni organista franjevac Burhard Kramer. Kod njega se Herović uputio nesamo u generalni bas već i u guslanje. Ovako lijepo glazbeno spremljen nije mogao da miruje, već je i mimo svoj učiteljski rad tražio posla na polju glazbenom. U vanškolsko vrijeme skupljao bi oko sebe svoje darovitije učenike, upućivao ih u poznavanje kajda, a potom ih vježbao u pjevanju crkvenih i svjetovnih pjesama. Sve naučene pjesme zapisivahu si učenici njegovi u osobite bilježnice—pjesmarice. Otada su takve pjesmarice postajale sve milije, dopunjavale su se još i u kasnijoj dobi novim pjesmama. Tako imamo baš Heroviću zahvaliti, da nam se dodanas sačuvaše neke stare naše pjesme.

Lijepi uspjesi, što ih je Herović postigao obukom u pjevanju, poticali su ga na daljni glazbeni rad, za kojim je toliko žeđala duša njegova. Od svojih glazbeno nadarenih učenika u školi izabrao je ponajvrsnije te ih stao upućivati najprije u guslanju, pa kad mu je i taj trud bio okrunjen dobrim uspjehom, posegnuo je i dalje. Od svoje čedne plaćice odkidao je od svojih ustiju i stiskao novčić po novčić, dok nije skucao toliko, da je mogao nabaviti nekoliko najnužnijih glazbila, jer je odlučio da u Samoboru ustroji glazbu. Općina mu je bila utoliko na ruku, da je o svom trošku zajedno sa župnom crkvom nabavila lovačke rogove (Waldhorn). Sad se Herović dao na posao svim žarom i

uspio tako krasno, da je već g. 1807. izvježbao više samoborskih mladića u sviranju raznih glazbila i tako je složio „malu harmoniju". Ovom je harmonijom udaren temelj samoborskoj glazbi, pa se zato Herović s punim pravom može nazvati ocem samoborske glazbe. Njegovi su učenici već prve godine napredovali toliko, da su mogli javno svirati. Tako se ta mala glazba istakla i kod dolaska princa Ludovika u Samobor. Svi su bili oduševljeni njihovim sviranjem i čestitahu Heroviću. Druge godine odlikovao se Herović svojom glazbom u Lužnici pred generalom bar. Rauchom. Ovaj je bio velik prijatelj i pokrovitelj glazbe u Hrvatskoj. Vještina ove mlade glazbe toliko je zadivila sijedog generala, da ju je pogostio i obilato nadario. O toj glazbi tvrdi pokojni Đuro Deželić god. 1861. u „Napretku", da „je bilo prvo skladno glazbeno društvo iz djece u građanskoj Hrvatskoj".

Sve je to još više poticalo Herovića, da pođe dalje i da svoju malu glazbu poveća i upotpuni do prave „bande". A za to je trebalo nabaviti nova glazbila, a i jednoliko odijelo svima glazbenicima, jer je odlučio svoju glazbu uniformirati. Da izvede svoju nakanu i da prikupi za to potrebna sredstva, obratio se osobitom molbom na samoborsku i okolišnu vlastelu. Njegova je molba svuda naišla na povoljan odziv i tako je mogao od svoje harmonije da stvori pravu bandu, kojom se on još više ponosio; a i mogao se njom ponositi, jer su o njoj pohvalno sudili nesamo domaći već i strani ljudi. Kad je g. 1809. buknuo opći ustanak, sačinjena je od njegovih glazbenika vojna glazba i pridijeljena vojsci, koju je pukovnik grof Amade vodio protiv Francuza.

O ovom lijepom radu Herovićevu piše kasniji ravnatelj samobor. škole Eduard pl. Sulyok „... „nachdem derselbe (t. j. Herović) die hiesige Jugend unentgeldlich in der Musik unterrichtet und durch seinen Fleiss nicht nur im Jahre 1809. eine vollkommene gut unterichtete Harmonie zur damaligen Insurection gestellt, sonder auch später mehrere musikalische Talente zu seiner allgemein anerkannten Ehre, der hiesigen Umgegend aber zum Vergnügen musterhaft ausgebildet habe".

Herovićevi su glazbenici ponajviše bili domaći obrtnici bez stalnog namještenja, te su po svom zvanju često morali ostavljati Samobor. Zato je on morao svoju glazbu više puta ponovo osnivati. Tako je g. 1838. trebalo povećati glazbu i za osmoricu članova njenih nabaviti nova glazbila. Tadanji školski ravnatelj Sulyok zauzev se da skupi za glazbila potrebnu svotu, piše magistratu za Herovića: „... koteri vre vu letu 1807. po zvučenju vu muziki ovdešnih mladencov spomena vredno ime sebi je priskrbel" i da ove mladiće „vu treh mesecih za svaku potreboću vu muziki podvučiti hoće" i moli magistrat da nabavi nekoliko novih instrumenata te veli: „... Budući da se u naše doba glazba može smatrati gotovom potrebom za društveni život, koje se mi — u ovom nastalom tako ugodnom kraju — sada moramo prilično odricati radi odseljenja nekih muzikaša, koje je ovdešnji vrlo zaslužni učitelj J. Herović u glazbi uvještio, izjavio se gore pohvaljeni učitelj spremnim opet uvježbati osam dječaka u glazbi, ako se nabave za to potrebni instrumenti, koji bi mogli stajati oko 120 for. Budući da je prije 30 godina u istu svrhu zavedena kolekta povoljno uspjela, usuđujem se sve dobrotvore i prijatelje umjetnosti najuljudnije zamoliti, da izvole po mogućnosti što više priložiti za nabavu ovih glazbila ..."

Tako je Herović i po četvrti put složio glazbu, a ta je i opet bila povećana. Sve je to radio s velikim trudom i besplatno. Pa kad se nakon 54-godišnjeg učiteljovanja s teškom mukom dostao mirovine, nije ni tad još ostavio svoje glazbe. Još g. 1860. orilo se samoborskim trgom sviranje njegovih učenika, koje je on poučavao u otvorenom trijemu svog stana na Glavnom trgu — dakle javno.

Herović je bio i orguljaš župne crkve; ali radi svoje hromosti nije mogao da vrši vanjsku orguljašku službu nego ga je u tom zamjenjivao od g. 1825. učitelj Antun Langer. Kako prije tako i poslije toga on se mnogo brinuo da glazbom poveća slavu Božju na sve važnije blagdane i ine svečane prilike. Na takve je dane osobito uživao izvodeći sa svojom glazbom razne instrumentalne mise, kod kojih je na početku kao i ispred glavnih dijelova mise zatutnjio gromoviti „intrado" pojačan sa dva paukena (bubnja). U osobito svečanim danima skupio bi oko sebe na koru domaće glazbi ili pjevanju vješte diletante te bi na orguljama pratio njihovo izvađanje. Na primjer: Langer i Wiesner gusle, Nagy čelo, Nagyeva bi sestra pjevala i dr. Time je Herović pridonosio povećanju slave Božje, a nazočnom je narodu pružao lijep i ugodan užitak glazbeni, pa je sam blagdan time dobivao jošte svečanije raspoloženje. Da se mogne pravo ocijeniti rad toga požrtvovnog marnika, treba naglasiti, da je on sve njegovoj glazbi potrebne kajde ponajviše sam pisao i prepisivao, ito tako uredno i lijepo, da u tome može da posluži uzorom. Nešto su si nabavljali glazbenici i na svoj trošak.

Iako je Herović bio tjelesno vazda slabunjav i mršav te je u poznijoj dobi svojoj ličio živom kosturu, ipak je bio žilav. To nam kazuje i njegov zamjeran rad školski i glazbeni, što ga je razvio za duga svog vijeka, kao i to, da je u tom napornom radu mogao izdržati pune 54 godine. Osjećajući već slabost i nemoć na domaku svog pedesetgodišnjeg službovanja, zamolio je nekoliko puta za umirovljenje, ali magistrat samoborski ne htjede ni da čuje o tom. Otkuda da plaća još i njemu mirovinu?! U toj nevolji pomogne Heroviću dobra prilika. Kad je 4. X. 1852. kralj Franjo Josip I. putovao iz Zagreba u Karlovac, dočekao ga je Herović sa svojom glazbom kod postaje Rakov Potok i sam mu predao pismenu molbu za umirovljenje. Odredbom kraljevom doznačena mu je potom godišnja milostinja od 300 for. iz „Matice narodnih učionica". Osim toga odlikovan je za priznanje svog mnogogodišnjeg, neprekidnog i uspješnog službovanja srebrnim krstom s krunom za zasluge. On je bio u našoj domovini prvi učitelj, koji je bio odlikovan na taj način za svoj zvanični rad. Sam biskup Schrott kao vrhovni upravitelj škola u zamjeni bana došao je u Samobor i svečano je predao starini Heroviću ovo odlikovanje, pače je tome odlikovanju pridodao u svoje ime dar u zlatnim dukatima. Da je tom prilikom i samoborska glazba pridonijela velik dio proslavi svog osnivača i učitelja, razumije se po sebi.

Koliko je Herović volio glazbu, vidi se i po tome, što se u visokoj starosti svojoj, kad je već toliko oslabio te se nije mogao uspinjati stubama, dao nositi na pjevalište, kadgod bi se izvodila kakva instrumentalna misa, te bi tada na orguljama barem preludirao. Napokon mu je bilo uskraćeno i to veselje, jer je nekoliko godina pred smrt posve oglušio. Da li je Herović glazbeno stvarao, ne da se reći ništa stalno. Sve svoje glazbene rukopise ostavio je župnoj crkvi samoborskoj, ali među

tim naslagama nota nema nigdje ništa pripisano, da li je što sam komponovao. Po tvrdnji njegova nasljednika Vanjeka nije Herović komponovao.

O njegovoj učiteljskoj službi ovdje ne ćemo da govorimo, jer to ovamo i ne pripada. Tek ističemo, da je za svoje doba bio neobično obrazovan i napredan učitelj, što mu priznavahu njegovi poglavari i mnogi njegovi učenici u kasnijoj svojoj dobi.

Umirovljen stanovao je Herović sve do svoje smrti u prizemnom stanu magistratske kuće. Bijaše neženja.

Umr'o je 11. VI. 1871. Sprovod mu je bio sjajan: množina građanskog i seljačkog svijeta pohrlila je da isprati svoga nekadanjeg učitelja i kapelnika. Pokopan je tik do Perkovca. Kad mu je zub vremena uništio čedan drveni krst na grobu, podigoše mu g. 1889. njegovi harni učenici pristojan kameni spomenik.

II.

Glazbeni rad Herovićev u Samoboru nastavio je nasljednik njegov Josip Vanjek, koji je to mjesto postigao putem natječaja, što ga je samoborski magistrat raspisao za učitelja, koji će biti sposoban da zajedno vrši i službu kapelnika domaće glazbe. Povrh učiteljske plaće bijaše određeno

200 for. nagrade kapelničke. To svoje mjesto nastupio je Vanjek g. 1866. proboravivši prije toga tri godine kao učitelj u Varaždinskim Toplicama. J. Vanjek rodio se u Polenščaku u Štajerskoj 27. III. 1844. Majka mu je bila Slovenka, a otac Čeh, koji je u Polenščaku bio učiteljem i orguljašem. Nižu realku je polazio u Varaždinu, a u Zagrebu preparandiju, koju je svršio g. 1862. Uz oca si već se zarana uvještio u sviranju na guslama, klaviru i orguljama, pa je već kao realac sudjelovao u varaždinskom orkestru. Kasnije se uputio u harmoniju, ponešto u instrumentaciju i tako se spremio za vršenje kapelničke službe. Sve je to postigao više empirijom negoli sustavnom naukom glazbene teorije. Ovaj se nedostatak zapažao u njegovu radu a napose u samostalnom stvaranju. Kasnije je pri-

vatnim učenjem donekle popunio tu prazninu, ali je ipak bio prisiljen da svoje radove dade pregledati i popraviti kojoj vrsnijoj sili. Koliko ja znam, najviše mu je u tom pomogao pok. Antun Stöckl, s kojim se osobito volio. Najslabija strana Vanjekove glazbene naobrazbe bijahu kontrapunktika i glazbena estetika. Ono se potonje odražavalo napose u njegovoj inače dosta elastičnoj tehnici guslanja i glasoviranja, a još je i više izbijalo kod poučavanja. Šteta je, da se nitko nije zauzeo za nj, dok je bio u preparandiji te ga poslao u glazbe.u školu.

Po svom glazbenom naziranju bio je posve zadojen njemačkim duhom. A nije to ni čudo, kad mu se i odgoj više manje razvijao u takvoj atmosferi, kad je njemački utjecaj u ono doba bio tako jak i uplivan u svakoj struci a u glazbenoj možda najviše. Nikako nije mogao shvatati, kako se može govoriti o nacionalnoj muzici, da ima hrvatske glazbe i da je ona različna od druge. Ta glazba je internacionalna, ona je kozmopolitska te nema ništa zajedničkog s narodnošću. U tome svom naziranju bijaše tako tvrdokoran te je često u raspravljanju ovog pitanja došlo i do oštrijeg rječkanja. Uzalud sam mu otvarao Kuhačevu zbirku i pokazivao na osobitost naše melodije. Nikako nije htio da uvidi i prizna hrvatsku karakteristiku. Tek kad je slušao u Zagrebu rusku narodnu pjesmu na Slavjanskovom koncertu, a potom na „Kolovu" koncertu vijenac hrvat. narodnih pjesama (Svatovac i dr.), promijenio je svoje shvatanje i priznao je, da u tim pjesmama ima nešto osobito, što jošte nije našao u njemačkoj glazbi. Pače toliko se zagrijao ljepotom i čarom ovih narodnih pjesama, da je s pjevačkim društvom „Jekom" priredio u Samoboru vokalni koncerat hrv. narodnih pjesama, za koji se može reći, da je bio od svih dotadanjih koncerata u Samoboru najsjajniji i najuspjeliji. Čarobna melodija hrvatske glazbe progovorila je našim srcima: ona su je razumjela, zagrijala se i oduševila njome.

Kao kapelnik nije se zadovoljavao samo s time, da poučava stare članove glazbe, nego se brinuo i za njezin podmladak, jer se stara glazba počela raspadati. Kao učitelj imao je prilike da upozna muzičnu sposobnost samoborske mladeži te izabra između školske odraslije djece nekoliko sposobnih dječaka, stade ih učiti razna glazbila pa je s trudom i postojanošću podigao na noge novi „štrajh" i „harmoniju". Tako je on i nadalje od vremena do vremena svoju glazbu popunjavao novim, svježim silama, što bi ih napose spremao. Osim toga on je gotovo u svjema najodličnijim porodicama samoborskim poučavao mladež u glasoviranju i guslanju. Bio je pravi nasljednik Herovićev. Pače pošao je i dalje. Kad su nakon apsolutističke vladavine teške političke opreke rascijepale samoborsko društvo u dva tabora i raspirile među njima oštru borbu, pregnu Vanjek jakom voljom, da tome nesnosnom stanju učini kraj, da zavađenu braću opet izmiri i da rastrovani socijalni život samoborski svede opet u prijašnju patrijarhalnu atmosferu. To se zakanio polučiti pjesmom. Živim njegovim nastojanjem i požrtvovnim radom osnovano je u Samoboru pjevačko društvo „Jeka". Tomu društvu bio je on nesamo osnovačem, nego i zborovođem gotovo sve do svoje smrti, i to ponajviše besplatno.

Tako je Vanjek osim svoje učiteljske službe u školi radio na glazbenom polju kao kapelnik, kao zborovođ pjevačkog društva, a mada nije bio orguljaš, često je bio zaposlen i na koru župne crkve i samostanske. Kod svečane mise na blagdane i druge svečane zgode sudjelovao je na koru sa svojom glazbom ili pjevačkim zborom ili obojima i pratio na orguljama. Kod svake takve paradne m se nijesu izostala ni „intrada". Prikupljao je vješte pjevače domaće i strane, pa guslače, čeliste te s njima izvodio razna sola, duete i dr Sve je to činio besplatno, pače obično je stranog gosta kod sebe nastanio i ugostio. Od misa što su se izvodile obično su sve bile modernog stila; za koral se nije pitalo. Najviše su se izvodile mise od Esta. Kajde za svoju glazbu pribavljao si je ponajviše od zagrebačkih glazbi te je partiture preudešavao za svoju glazbu. Komponovao je dosta malo; ponajviše plesne komade: polke, mazurke, valcere, te je neke od tih izdao t skom u ranijoj svojoj dobi. Skladao je i nekoliko pjesama za pjevački zbor (Oj budi svoj!, Laku noć, Napitnicu i dr.), te misu u C, misu u G, rekv jem, Dođi duše i dr.[1]

Nakon 33-godišnjeg učiteljovanja pošao je g. 1895. u mir, ali ne da planduje, već najviše zato, da se još intenzivnije mogne podati radu oko pomlađenja i preporoda samoborske glazbe, kojoj je već ponestalo mladenačkih sila, a stari su je članovi oslabljeni redom ostavljali. Otvorio je školu za podmladak. Tako zabavljen glazbom i svojim gospodarstvom proživljava je dane svog mirovnog stanja, dok mu 10. V. 1905. smrt prekide nit života nakon kratke bolesti. Ne znam, da li je tko još u Samoboru imao takav sprovod, kakav je bio njegov, a koji je najrječitije govorio, koliko je Vanjek bio voljen i štovan u svim staležima za svoj rad oko napretka i procvata Samobora. Četiri govornika govorahu nad njegovim grobom: župnik Forko uime crkve, učitelj Toni uime učiteljstva i nekadanjih pokojnikovih učenika, M. Bahovec uime građanstva i M. Klešćić uime „Jeke". Harna „Jeka" ni danas nije zaboravila svog osnovača i dobrotvora, svake godine dolazi na grob njegov, da se pokloni sjeni njegovoj i otpjeva mu u počast pjesmu.

* * *

To je krupnim crtama ocrtan patriotski rad ove dvojice učitelja samoborskih. Istina je, taj je rad skroman i na oko komu neznatan, ali za Samobor značio je on mnogo u glazbenom i socijalnom pogledu. Taj je njihov požrtvovan rad bez sumnje mnogo pripomogao, da se društveni život u Samoboru ozdravio i dalje se lijepo i ugodno razvijao crpajući u pjesmi i glazbi svježine i pobude za prijateljske i patrijotske osjećaje. Pa namjesto da se plod njihova malone stogodišnjeg truda okrijepio, ojačao i usavršio, doživjesmo baš protivno: god. 1907. imala je samoborska glazba proslaviti stotu obljetnicu svog opstanka i u tom času ona se raspade, nema je više.

---

[1] Za primjer priopćujemo u Gl. prilogu ovoga broja Vanjekov muški zbor: „Zdravo Marijo!", posvećen pok. kanoniku dru Feliksu Suku.

Naši dopisi

Iz hrv. Primorja, dne 29. januara 1922.

Dekanat bakarski. Što se odavle rijetko javljasmo, krive su bile poštanske prilike okupiranog kraja. Poslao sam izvještaj o crkvenom pjevanju okupiranog područja, pa jer se izgubio, šaljem to ponovno. Ići ću redom po župama.

Škrljevo. Orgulje je postavio Heferer. Crkva je veoma izložena primorskoj buri, pa su orgulje bile za kratko vrijeme gotovo uništene, a kada je nadošla rekvizicija cijevi, postale su sasvim neuporabive. Prošlog su ljeta popravljene, ali s malim uspjehom. Sabire se novac za nove. Stalnog pjevačkog zbora nema. Ali pjevaju po sluhu u terci i seksti, tako na veće blagdane tenori i basi — u oktavama soprana i alta. G. župnik nastoji, da se što postigne, ali nema mnogo uspjeha.

Kukuljanovo. Orgulje dobre, organista g. uč. Kopajtić, vrsna sila i oduševljeni cecilijanac. Imade dobar muški i miješoviti zbor.

Cernik. Orgulje postavio Heferer, dobro su sačuvane, samo nemaju pravog registra za pratnju. Piano je dobar, ali je onda preveliki skok na »forte«. Dvoglasni ženski zbor je dobar, samo bi izbor pjesama morao biti bolji.

Jelenje. Orgulje Hefererove. Nakon rekvizicije cijevi i pogrješke u mijehu nisu bile dulje vremena uporabive. Čvrsti temelj dobrom zboru udario je u svoje vrijeme kapelan g. Čukli, a njegovim je stopama pošao sadanji organista učitelj g. Dolenčić. U obične nedjelje pjevaju samo djevojke u dva glasa na blagdane pjeva miešoviti zbor.

Grobnik. Orgulje su starog tipa, postavljene prije g. 1848. Klavijatura je postrance. a postavio ih Petar Rumpel iz Kamnika. Organiste i zbora nema.

Trsat. Župska crkva. Orgulje loše — iz Kutne Hore. U toj je crkvi bio u svoje vrijeme dobar mješ. zbor, koji je pjevao jedino na veće blagdane, a u obične nedjelje pjevale su djevojčice 3. i 4. razr. mjesne škole. Pjevale su cecilij. pjesme, i bilo ih je milota slušati. Kasnije je ulogu djece preuzeo mješ zbor kroz sve nedjelje, ali se s vremenom prorijedio tako, da su ostala 3 soprana, 2 alta, 3 basa, 1 tenor. Cecilijanskih se pjesama pjevalo veoma malo, — većinom slovenske, od Rihara, sa podmetnutim hrvatskim tekstom, a zalutala je medju njih i Abt-ova svjetska pjesma: »U zoru kadno ševe poj« uz solo i mumljajući zbor. G. se župnik mnogo brine oko pjevanja, nu držim, da bi bio bolji uspjeh, da se opet uvede, kako je bilo prije: djeca neka pjevaju u obične nedjelje, a potpuni zbor na blagdane. Repertoar neka bude Sv. Cecilija, odnosno Vijenčeva pjesmarica, i bit će uspjeha. Organista je g. učitelj Pera Sremac.

Crkva Majke Milosti. Orgulje su postavljene 1850. po Petru Rumpelu iz Kamnika. »Pleno« je nakon rekvizicije cijevi nepodnosljiv. U orguljama bio je u svoje vrijeme ogroman bubanj, trompete i pozaune, što se rabilo kod »svečanih« zgoda. Od g. 1900. nijesu se ta »čudesa« upotrebljavala, a danas više ni ne funkcioniraju. U crkvi pjeva redovito narod uz vođenje članica euh. društva, a osim toga postoji mješ. zbor (barem je postojao do 1. X. 1921.), koji je na blagdane pjevao kod misa i blagoslova. Repertoar bio je koral i Vijenčeva pjesmarica.

Sušak. Sa Sušaka je u nekojim zgodama (10. V. 1919.—21.) došao pjevati muški zbor, sastavljen od sušačkog činovništva. Taj je zbor više gajio svjetsku pjesmu, ali mi se rado odazvao, kada sam ga zamolio, da pjeva u crkvi. Revnost članova bila je preko svake hvale. Sa sviju strana vrebahu Talijani i njihovi doušnici, no pjevači se uza sve to redovito, premda tajno, sastajali svakog tjedna dva puta u veče na pokuse u kući jednoga pjevača. Mislim, da bi to bio najbolji temelj jednom stalnom pjev. zboru, kojega nema na Sušaku, a toli je potreban na granici s Italijom.

Kapela čč. ss. sv. Križa. U toj crkvici pjevaju uz čč. ss. i djevojčice, koje stanuju u njihovom internatu. Pjeva se jednoglasno i dvoglasno. Pod novom učiteljicom pjevanja s. A. krenulo je na bolje, jer ponestaje mnogih tuđinskih pjesama, a na njihovo mjesto dolaze cecilijanske.

Dječačka škola. To je rasadište cecilijanske ideje. Od g. 1919. uvedena je redovita školska misa i pjevanje. Revni učitelj-bjegunac g. Barbalić izabrao je iz svakog razreda nekoliko dječaka, pa ih neumorno svaki dan poslije škole vježba. Uspjeh bio je vanredan, osobito, kada su pjevali stare hrv. korale — sve jednoglasno. Koliki su mi znali kazati, da kada slušaju to pjevanje, misle, da to ne pjevaju djeca, nego anđeli. Sada svira kod ovih misa kćerka g. učitelja, učenica III. realke.

Viša i niža djev. škola. Kod školskih misa pjevaju učenice redovito u dva glasa. Cecilijanske naše pjesme bile su do g. 1920. nepoznate, a od toga se vremena više puta začula i koja iz »Sv. C.«. Sada, kad je izašla pjesmarica ss. milosrdnica u Zagrebu, preporučena od kr. zem. vlade, mogla bi ona sačinjavati stalan repertoar djev. škole.

Kr. realna gimnazija i ženski licej. Od g. 1916. nije na ovim školama bilo pravog zbora, pa se kod školskih misa većim dijelom »preludiralo« na harmoniju, katkada su zasvirale gusle, ili se čuo koji solo. Prošle je godine imenovan učieljem pjevanja svršeni konzervatorista g. Matetić. Njegova će

sprema i ljubav do pjesme učiniti, da se taj zavod u tom pogledu digne na doličnu visinu.

Ovakovo je bilo, g. uredniče, pjevanje u okupiranom kraju od 1918.—1921. godine.

o. T. Horvat.

Dračevica, dne 17. II. 1922.

Skoro u svim župskim crkvama na Braču nalaze se orgulje. Te su orgulje skoro sve starijeg talijanskog tipa, najviše Calida, kao u Milni, u Bolu i t. d. Prve orgulje novijeg sistema Jana Tušeka (Kutna Horá, Čechy) našao našao sam ovdje u Dračevici. Vrijedni iseljenici ovog sela, koji rade u minama i sijeku drva u šumama Australije sakupiše među sobom nešto novaca i nabaviše orgulje za svoju crkvu Imaju jedan manual, i dosad su pokvareni ovi registri: mixtur, oktav 4, subbas te spojke: oktav i pedalkoppel. Orgulja glavar sela Luka Ilijić, koji je primio nekoliko lekcija od dvojice orguljaša na Braču. Pjevanje je na dalmatinsku: misa angelorum, messa corrente i t. d. Dosad sam počeo sa školskom djecom. Pjevali smo: Radujte se narodi, Hajdmo, hajdmo svi Betlemu, Kraljice zdravo, Zdravo Djevo svih milosti puna, 2 litanije i 2 Tantum ergo jednoglasno. Pjevači kao skoro po svemu Braču nijesu notalni. Na 20. I. pjevali smo u bližnjem D. Humcu koralnu misu angelorum. Ovdje sam čuo izvrsnih glasova. U Milni dosad se je nekoliko puta pjevala misa Paoletti, Svetajstvu i Ave Maria a solo. Prvo je pjevao vrsni bariton Ante Poklepović, a drugo glazbeno školovani tenor Sergije Nazor. Ovu dvojicu sam čuo pjevati: Tu es sacerdos od Bosiljevca dvoglasno. Pri pjevanju u ovim mjestima učestvuje sav puk u crkvi. Iz mjesta pri moru talijanska svjetovna pjesma izumire. Vojnici su donijeli bosanske i slavonske narodne pjesme Starija hrvatska narodna pjesma također umire. Pri jednoj zgodi starac od 70 godina htio da pjeva staru narodnu pjesmu. Videći da sad pjevaju druge pjesme nije htio da otvori usta, da mu se mlađarija ne naruga. Osokolivši ga zapjeva pjesmu, što je čuo od starih, koji ju donijeше na ovaj otok. Ovoliko za sada, a drugiput javit ću se na dulje.

I. B.

Gračani, dne 2. travnja 1922.

Glavna god. skupština hrv. selj. društva »Podgorac« u Gračanima bila je dne 26. III. t. g. — Izvješćujući o toj skupštini, napomenuti ću u kratko rad tog društva u minuloj godini. Upravljajući odbor udovoljio je svojoj zadaći, požrtvovno je radio, pa mu je skupština jednoglasno izrekla svoje priznanje. Iz tajničkoga izvješća, koje je bilo veoma pomno saslušano, razabrasmo da je dični »Podgorac«, ne žaleći ni truda ni muke, uz lijepe naše hrvatske pjesme naučio i »Hrvatsku misu« od Ant. Foerstera. Tu je misu prošle godine pjevao na prvi i drugi dan Uskrsa u župnoj crkvi u Remetama, a tako i ove godine.

Da je izvedba bila na svom mjestu ide zasluga u velike društvenom zborovodji g. J. Augustinu, koji si je dao mnogo truda da je zbor dotjerao do one visine, na kojoj de facto danas stoji.

Prošle godine priredilo je društvo više ljetnih koncerata u Gračanima, koji su i moralno i materijalno uspjeli. Od priredbe zimskih koncerata odustalo se, jedno što je bila dvorana u kojoj bi se davali koncerti preskupa, a drugo što su preveliki zorezi. Bilo bi posve opravdano, da ministar prosvjete poradi, da se od koncerata prosvjetnih društava ne ubire porez, kao što se ne ubire niti od vatrogasnih i sokolskih javnih priredaba.

Društvo imade danas 32 izvršujuća, oko 340 utemeljiteljnih i nekoliko podupirajućih članova.

Društvene prostorije nisu sada nikako podesne za obdržavanje pjev. pokusa, jer su niske i pretijesne. Povedena je zato akcija, da društvo sagradi vlastiti dom. Zemljište poklonila je zemljišna zajednica Gračani, gradjevno drvo preuzv. g. M. grof Kulmer, pa će tako upr. odbor uz pomoć Božju i darežljivih ljudi za koje vrijeme doći pod vlastiti krov.

Poslije svih uobičajenih izvještaja prešlo se na izbor upr. odbora te su izabrani: predsjednikom Ivo Puntijar, potpredsjednikom Mirko Prekupec, tajnikom Josip Augustin, blagajnikom Ivo Gjurak, arhivarom V. Banić, poslovodjem Lacko Filetin, barjaktarom Marko Filetin, i odbornicima: Josip Čuk, Pavao Sekula, Stj. Trnčević, Stj. Bošnir i Jakob Krivić. U grad. odbor izabrani su gg. Andrija Vukek, Stanko Horvatin, Imbro Matko, Josip Kos i Slavko Schönbuchner.

Iza svršene skupštine slijedila je pjevačka veselica, na kojoj se izreklo više zdravica pojedinim zaslužnim članovima, a podjedno je sakupljena i svota od 160 K za našu »Sv. Ceciliju«.

J. A.

Danzig, dne 18. travnja 1922.

Nakon 16 satnog putovanja stigao sam u München. Dne 6. IV. bio sam na koncertu orkestra »Konzertvereina«. Izvodili su Beethovnov d-dur Violinkonzert (2. stavak koncerta vrlo je sličan početku 1812.), zatim njegovu 8. sinfoniju i Brahmsov prekrasni Doppelkonzert za čelo, gusle i orkestar. Dirigirao je F. C. Adler. Orkestar ima posve drugu boju od naše zagrebačke filharmonije. Puhala nemaju nikakovih karakteristika, tako da celi orkestar zvuči maglovito i dosta monotono. Dvorana »Tonhalle« je po veličini i formi slična našem Music-Hallu, a bila je dupkom puna. Gotovo svaki treći slušač imao je u ruci partituru. U operi nisam bio, jer je repertoar bio dosta neinteresantan (Vesele žene, Car i tesar, Carmen...).

Došavši u Berlin bio sam u koncertnoj dvorani »Musikhochschule«, gdje je Blüthnerov orkestar pod ravnanjem Hansa Seebera van der Floe izvodio program modernih nordijskih kompozitora. Na programu bile su ove točke: 1. Tor Aulin: muzika Strindbergovoj drami: »Meister Olaf«. 2. A. Wieth-Kundsen: balada: »Letzte Begegnung«. 3. I. L. Emborg: »Den lyse nat« (Svetla noć). 4. W. Peterson-Berger: Ro-

manca za violinu i orkestar. 5. R. Langgaard: »Sinfonisches Festspiel«.

U nedjelju po podne išao sam u »Neuer Schauspielhaus«, koji je načinjen iz cirkusa. Izvana posve neugledna građevina, zapanjuje prekrasnom nutrinjom. Izvodio se Büchnerov: »Dantans Tod« u režiji Reincharda. Iskreno govoreći, više mi se svidela sama zgrada, nego li režija, koja često radi sa smešnim efektima svetla. Na večer bio sam u »Garnisionskirsche«, gdje su izvodili Händelova: »Messiasa«.. Čudno je, kako je na mene ta muzika slično djelovala, kao i stare slike iz XVII. i XVIII. stoljeća, što sam ih istoga dana u jutro gledao u Friedrichsmuzeju. Ista slatka šablonska lepota, ista težnja za što savršenijom formom, isti duh, isti stil. Dojdućeg jutra bio sam u nacionalnoj galeriji. Ovde ima krasnih stvari, koje su mi bile znatno bliže od starih slika i poslije kojih mi se činile sve stare slike jednostavnima. Vrlo me se dojmio Franz Marc. Ne znam, da li su vam poznate reprodukcije njegovih životinja, ali ima u tim slikama nešto snažnog i silnog, da čovjek ne vjeruje, da se može u slici prikazati toliko gibanja i elementarnog života. Pa njegova tehnika i njegove boje! To treba osetiti! Pregledao sam i stariji dio te galerije sa slikama Liebermanna, Thomasa, Böcklina i Mensella. Bila je ujedno posebna izložba Thomasovih slika.

Napokon sam 12. IV. sretno stigao u Danzig. Još istog dana bio sam u operi, gde se izvodio »Tiefland«. Izvedba bila je strašna. Solisti užasni, orkestar grmi podjednako, a kada sviraju limeni instrumenti, ne čuje se nikoga do njih. Zgrada je malena i stara, pa je Dančižani zovu »Kaffeemühle«. Završujem s obećanjem, da ću se doskora opet javiti. I ako sam već do sada mnogo toga vidio i čuo, ipak sam ponosan na naš beli Zagreb te na njegov glazbeni i kulturni život.

Franjo Dugan, ml.

Zagreb, dne 23. travnja 1922.

Samostanska crkva sv. Vinka. I ako naš cecilijanski pokret općenito ne napreduje, kako bismo željeli, ipak ima i tu časnih iznimaka. Milo mi je, što mogu u tom pogledu na prvom mjestu istaknuti časne sestre milosrdnice sv. Vinka, koje su učinile veliko djelo time, što su velikim materijalnim žrtvama izdale crkvenu pjesmaricu za dvo i troglasni ženski zbor pod naslovom: »Virgini Matri« i što u svojoj crkvi već nekoliko godina gaje crkvenu glazbu i pjevanje u pravom cecilijanskom duhu. Moram da to tim više istaknem, što se upravo u samostanskim crkvama najviše pjevale razne njemačke pjesme i to ne iz cecilijanskih zbirki, već lošije kvalitete, pa je vrlo utješljivo, što su redovnice upoznale gotovo prve ljepotu naših cecilijanskih pjesama te se za nje zagrijale. U zavodu, u kojem se uzgajaju i naše učiteljice, je to još od veće važnosti, jer će taj zavod biti rasadište, iz kojeg će se malo po malo te pjesme proširiti u narod. Čč. sestrama, poimence č. s. Cecilijani, koja je neobičnom ustrajnošću radila oko izdanja crkvene pjesmarice moramo, da za taj kulturni rad javno zahvalimo uz želju, da njihova pjesmarica prodre u sve hrvatske župe i da doskora doživi drugo izdanje.

Ladislav Pleteš.

Glazbena literatura

Crkvenu pjesmaricu »Virgini Matri« preporučio je dne 3. III 1922. pod br. 1962. preč. nadb. duh. stol u Zagrebu ovom okružnicom:

Časne sestre milosrdnice u Zagrebu izdale su crkvenu pjesmaricu pod naslovom: »Virgini Matri, koja sadržaje 117 pjesama za dvo i troglasni ženski zbor uz pratnju orgulja za sve potrebe crkvene godine. Ta je pjesmarica plod našeg cecilijanskog pokreta, pa je nužno, da se te pjesme, koje su složene u pravom crkvenom duhu i uzorno harmonizirane, što prije udome u našim crkvama i zamijene većinom njemačke pjesme, koje se do sada pjevale u našim crkvama. Lijep broj pjesama uzet je i iz naših starih pjesmarica, osobito iz »Citharae octochordae«.

Napomenutu pjesmaricu, koju je preporučilo i povjereništvo za prosvjetu i vjere dne 27. XII. 1921. pod br. 56.488. u »Službenom glasniku« za nabavu svim školskim knjižnicama, a napose onim zavodima, koje polazi ženska omladina, nadbiskupski ovaj duhovni stol svim veleč. župskim uredima toplo preporuča i dopušta, da se nabavi na račun crkvenih blagajna.

I. Miklošič: Slovenska sveta maša za mešani zbor. priredil P. Hugolin Sattner. — P. Hugolin je s velikim pietetom osvježio uspomenu na zaslužna učitelja vježbaonice i glazbe u Mariboru, kad je izdao tu misu. Misa izašla je prvobitno god. 1862. u Mariboru za muški zbor i orgulje, pa se za onda mnogo pjevala Kasnije bila je priredjena i za mješoviti zbor, no dosta nekorektno. P. Hugolin je sada, da tu misu, koja je priprosta ali lijepa, otme zaboravi, priredio misu za mješoviti zbor i mijenjao samo najnužnije, prema sadanjem glazbenom stajalištu. Jedino skladbu za evandjelje, koja je bila najslabija, je preradio. Te kratke misne pjesme, ima ih 10, odišu pravim religioznim duhom te će dobro izvodene, lijepo djelovati.

O. Kamilo Kolb.

P. Hugolin Sattner: Dvanajst napevov za lauretanske litanije za ljudsko petje in orglje. Medju Slovencima se zajedničko pučko pjevanje sačuvalo gotovo jedino kod lauretanskih litanija, pa je milina slušati, kad ih pjeva čitava crkva. No litanije nisu se propisno pjevale. Svećenik kod oltara otpjevao je

po tri zaziva, a puk je onda mjesto »moli za nas« pridodao svakiput kratku piesmicu u čast Majke Božje. To nije bilo korektno, a i predugo je trajalo. P. Hugolin je sada sastavio dvanaest napjeva te ih tako udesio, da svećenik započinje prve zazive, koji se odnose na tri božanske osobe, a puk opetuje, dotično dodaje: »smiluj nam se«. Tako je i kod »Jaganjče Božji«. Zazive, koji se odnose na Majku Božju, pjeva puk sam, tako da su po tri zaziva, (iza svakog slijedi: »moli za nas«) spojeni u jednu cjelinu. Ti su napjevi vrlo lagani, lijepi i melodiozni, pa će ih narod brzo prihvatiti. Mogli bi se udomiti i u našim crkvama, pa ih zato toplo preporučamo.

O. Kamilo Kolb.

Karol Bervar (op. 11.): 6 pesem k blagoslovu. Vlasnik orguljaške škole u Celju izdao je šest euharističkih pjesama za mješ. zbor. Lagane su to skladbe, koje će dobro poslužiti i slabijim zborovima. Svi su napjevi spjevni, pa će ih pjevači lako naučiti.

O. Kamilo Kolb.

»Musica sacra« prestala izlaziti. Prošle godine saopćili smo, da je u Regensburgu završetkom g. 1920. prestao izlaziti »Cäcilienvereinsorgan«, koji je g. 1899. zamijenio »Fliegende Blätter für kath. Kirchenmusik«, osnovane još po dr. Fr. Wittu, utemeljitelju cecilijinih društava. Sudbina tog cecilijanskog glasila snašla je završetkom g. 1921. u drugu cecilijansku smotru »Musica sacra«, koja je završila svoje 54. godište. Tako je sada matica i žarište njemačkog cecilijanizma Regensburg ostala bez ijednog glasila. »Musica sacra« bila je po pok. dr. Fr. Haberlu, a kasnije po prof. Weinmannu i dr. Siglu vrlo lijepo uredjivana, a već u vrijeme rata opažalo se kod jednog i drugog lista nazadovanje, pretiskavali se stari članci i članci iz drugih glazb. časopisa i listovi nisu uredno izlazili. Činjenica, da su ta cecilijanska glasila, koja su bila proširena ne samo u njemačkim zemljama, već su ih pretplaćivali cecilijanci raznih naroda, prestala izlaziti, mora da nam bude ozbiljan memento, da nastojimo uzdržati »Sv. Ceciliju«, koja je ne samo naše glasilo već i jedini hrv. glazbeni list. Dok za jednim i drugim listom ozbiljno žalimo, ne možemo odobriti njemačkim cecilijancima, što su položili oružje i u svojoj matici ostali bez ijednog cecilijanskog glasila. To će bez dvojbe vrlo škoditi njem. cecilijanizmu. Barem jedan se list, i ako su prilike teške, morao uzdržati, a to bi bilo tim laglje, što je jedan i drugi list izdavala ugledna nakladna tvrtka Fr. Pusteta.

Pevčeva pesmarica I. leto. Prilozi što su izlazili lanjske godine u »Pevcu« pod uredništvom dra. F. Kimovca izdani su sada u posebnoj pjesmarici. Muški i mješoviti zborovi, 36 skladbi, skladani su s veće strane u lako shvatljivom zbornom stavu, koji neće stavljati pjevačima poteškoća u pogledu intonativne tehnike pa će i zborovima kvalitativno slabijima ova zbirka vanredno dobro poslužiti.

U umjetnosti je sporedno, da li se kompozitor služi modernim ili manje modernim sredstvima, glavno je, da je ono što je napisano, pisano s osjećajem. Kako je ta pjesmarica namijenjena u prvom redu pjevačkim zborovima i u manjim mjestima, to je harmoničko ruho tih skladbi većim dijelom jednostavno, ipak se mora priznati, da je baš takovom jednostavnošću harmonije karakteristična mekoća slov. narodne melodije podcrtana. Bolje je u harmonizovanju narodnih pjesama ostati kod jednostavnih i naravnih sredstava, te harmoničkom jasnoćom poduprijeti melodičku liniju, nego unositi neki kaotički elemenat, koji je u neprestanoj koliziji sa mirnoćom mekanih melodija. A i koncizna forma narodne popijevke radije podnosi minucioznu obradbu a sa naravnijim sredstvima, nego nabačene probleme, koji se mogu uspješno riješiti tek u formama veće koncepcije.

Kimovčeve harmonizacije narodnih pjesama iz Prekomurja pružaju zanimljivosti, te prikazuju autora otmjenim muzičarom i na tom polju. Preglednost i umjereni modernizam su prednosti ovih harmonizacija. Osobito je lijepa »Dobro jutro«. U Kogojevoj harlonizaciji »Mene moje srce boli« izgleda da dolazi do izražaja ona Schönbergova: »Wir sind ja heute schon so weit, zwischen Konsonanzen und Dissonanzen keinen Unterschied mehr zu machen. Oder höchstens den, dass wir Konsonanzen weniger gern verwenden«. (Harmonielehre Str. 81.).

Dvije vipavske narodne pjesme »Fantje se skup zbirajo« i »Po jezeru« prikazane su u jednostavnoj i lijepoj harmonizaciji Premrlovoj. Od originalnih kompozicija je osobito uspjela Sattnerova melodički svježa »Ruškine sanje« te Premrlova »Pesem o belem dnevu«.

Uvjeren, da će ova pjesmarica dobro poslužiti pjevačkim društvima sa manjim artističkim pretenzijama, vrlo ju rado preporučam. **Rudolf Taclik.**

Rudolf Taclik: Popijevke za jedan glas i klavir.

Rudolf Taclik: Zborovi.

Pod gornjim naslovom izaći će doskora ta dva nova djela našeg mladog darovitog skladatelja R. Taclika u njegovoj vlastitoj nakladi. »Popijevke« komponovane su na pjesme Polića, Nikolića, Dušića, a »Zborovi većinom na pučke pjesme i popijevke dr. Dr. Domjanića. Oba djela bit će ukusno opremljena, a tiskaju se u poznatom bečkom zavodu Waldheim-Eberle.

Ž. Jelenić: Bisernica. 10 četveroručnih narodnih pjesama. Edition Rirop. Zagreb. Zbirka sadržaje poznate narodne pjesme u opsegu od 5 glasova za dva početnika. I. i II. pisani su u g-ključu. Početnici imati će prilike, da se nauče dobro u taktu udarati, a podjedno će se vježbati u neovisnosti prstiju i mirnom položaju ruke. Učiteljima klavira će ta zbirka kod obuke dobro poslužiti.

O. Kamilo Kolb.

Žiga Hirschler: Lotos. 5. malih četveroručnih skladbi u opsegu od 5 glasova s mirno ležećom rukom. Ta je zbirka nastavak gornje, a sadržaje pet originalnih, lakih Hirschlerovih skladbi: Kolo, Ruski, Romanca, Valčik, Sere-

nada. Kod početnika morat će II. svirati učitelj. Preporučamo učiteljima klavira kao zgodno gradivo kod klavirske obuke. Oba izdanja vrlo su ukusna i fina.

O. Kamilo Kolb.

»Lira«. Zbirka pjesama za muški zbor. Uredio prof. Ivo Vincetić. Sv. II Ta zbirka sadržaje šest kod nas već iz vremena Slavljanskijevih koncerata dobro poznatih ruskih pjesama (Krasni sarafan, Vniz po matuškje po Volgje, Kalina, Ukraj rjeke, ukraj mosta, Tari bari, Ej uhnem) i jednu prigodnicu D. Štefanovića. Da danas treba misliti i na zborove u manjim mjestima i s manjom glazbenom spremom svjedoči to, što je prvi svezak »Lire« bio odmah rasprodan.

P. I. Krstić: Pesme iz »Koštane«. — Zaslužni beogradski muzičar i pedagog g. Krstić udesio je klavirski izvadak popijevaka, koje je komponirao za najpopularniji srpski pučki igrokaz B. Stankovića »Koštanu«. Koštana, mlada ciganka zamamljuje mlado i staro svojom ljepotom i pjesmama. Njezine popijevke su zato važni sastavni dio same drame. Krstić odabrao je originalne narodne, djelomice istočnjačke motive te ih obradio posve jednostavno, jamačno zato, da omogući izvodenje igrokaza i ondje, gdje su na raspolaganje čedna glazbena sredstva. Ove su note tek okosnica, a izvadači mogu im raznim nakitima i ritmičkim slobodama podati prema svom osjećaju pravi narodni karakter.

L. Š. K.

P. I. Kristić: »Snežana i sedam patuljaka«. Bajka u jednom činu s pevanjem. Preveo S. D. Mijalković. — Krstić napisao je glazbu za poznatu njemačku priču o »Sneguljici«, a knjižara Gece Kona u Beogradu izdala je potpun klavirski izvod sa riječima. Pošto je ta priča namijenjena u prvom redu mladeži, piše autor bez visokih pretenzija, pa je zato njegova muzika lako svatljiva. Redaju se ljupke, umiljate melodije zaodjenute u jednostavno harmoničko ruho. I pjevački i klavirski dio lako je izvediv, pa će to izdanje dobro poslužiti kod raznih školskih i diletanskih priredaba.

L. Š. K.

M. Bajuk: Slovenske narodne pesmi za tamburaški zbor in petje. — Naklada jugoslovanske knjigarne u Ljubljani. — Autor sabrao je sedam narodnih pjesama (za 5. pjesmu: »Sirota sam okrog blodim«, dvojim da je narodna), te ih udesio tako da mogu pjevači, a i tamburaši sami pjevati dvoglasno ono, što svirai brač I. i II To ne će praviti poteškoća niti pjevačima početnicima, a ipak će lijepo zvoniti. Uvježbanije uho će malo umarati, jer se neprestano čuje G-dur. Pripominjem, da se za tamburaške partiture piše G-dur akord za bugarije s velikim G, jer mali g znači g-mol. Pjesme mogu da se sviraju sve zajedno, a i svaka napose. Tamburaške zborove će ta zbirka obradovati.

O. Kamilo Kolb.

Fr. Bernhard Widmann: Johann Nucius. Abt von Himmelwitz. Ein Altmeister der klassichen Poliphonie. — (Sonderabdruck aus Cist. Chronik 32. Jahrgang) Vel. 8°. str. 32. — Pisac učinio je vrlo zaslužno djelo, što je upozorio glazbene krugove na vrlo opsežan glazbeni rad, gotovo nepoznata muzičara cistercitskog reda Nuciusa. Taj se rodio oko g. 1556. u Görlitzu, stupio je oko g. 1586. u cistercitski red i postao g. 1591. opatom u Himmelwitzu u gornjoj Šleziji. Umro je 25. III. 1620. G. 1591. izdao je u Pragu zbirku svojih moteta pod naslovom: Modulationes sacrae modis musicis quinque et sex vocum, recens compositae. Zbirka, koja je izašla g. 1609 u drugom izdanju, sadržaje 66 moteta. Iste je godine izdao drugu zbirku: Cantionum diversarum vocum liber secundus, u kojoj su objelodanjeni 5., 6., 7. i 8 glasni moteti. (63 moteta). U gradskoj knjižnici u Breslavi sačuvale se u rukopisu i dvije njegove mise. Prigodom tristogodišnjice njegove smrti izdao je Fr. B. Widmann kod Pusteta u Regensburgu 4 njegova moteta.

Nucius, vrlo darovit glazbenik, pripadao je nizozemskoj školi. On je bio vrlo okretan polifoničar a pisao je u starim crkvenim načinima, i ako se rijetko služio koralnim temama, što inače često nalazimo kod Nizozemaca. Opat Widmann posvetio je mnogo ljubavi i rada, da sabere sva glazbena djela tog najodličnijeg skladatelja svog reda. S opsežnim svojim glazbenim znanjem uklonio je mnogobrojne tiskarske pogrješke napomenutih izdanja i priredio sva Nuciusova djela za tisak. Velika je šteta, što su nastale takove prilike, da će se jedva u dogledno vrijeme taj njegov veliki posao moći iskoristiti tako, da nam se u novom izdanju prikažu sjajna polifonička djela tog velikog, gotovo nepoznatog muzičara zaslužnog cistercitskog reda.

Hrvatska.

† Ivan Nep. Trišler, ravnatelj kora stolne crkve djakovačke, umro je dne 24. III. 1922. u 61. godini svog života. Pokojnik rodio se g. 1861. u Djakovu, gdje mu je bio otac organista i ravnatelj kora stolne crkve, a stric koralista. Kao njegov stariji brat Dragutin (u. 14. VIII. 1918. u Osijeku) dobio je i on prvu glazbenu pouku od svog oca. Kad se njegov stariji brat Dragutin vratio iz Praga, da naslijedi oca u njegovoj službi, pošao je i Ivan g. 1880. u Prag, da se usavrši u glazb. naukama. Kad se vratio iz Praga, preuzeo je službu koraliste i orguljaša kod stolne crkve djakovačke. G. 1885. otišao je za orguljaša u Veliki Varadin, no već za nekoliko mjeseci vratio se u Djakovo, gdje je služboval do svoje smrti. — Od g. 1903., kad je njegov brat Dragutin otišao u Osijek, upravljao je korom

stolne crkve. Trišler bio je vrlo dobar pianista i okretan organista, no za cecilijansku ideju i za klasike crkvene glazbe nije se mogao pravo zagrijati, volio je skladatelje kao Kemptera, Schöpfa, Führera i slične. Pokojnik bio je dobar čovjek, velik šaljivdjija, obljubljen i poznat ne samo u Djakovu, već i u čitavoj Slavoniji. Prije tri godine počeo je ozbiljnije poboljevati, morao si dati operirati i oči te je polagano ginuo, dok nije smrt učinila iznenada kraj njegovom životu. Kako je bio obljubljen pokazao je i njegov sprovod. Pred njegovom kućom oprostili se od njeg njegovi drugovi koraliste Grundmannovom nadgrobnicom: »Nad zvijezdama«, na groblju otpjevali mu bogoslovi i koraliste Mendelssohnovu: »Beati mortui«, a pjevačko društvo »Preradović« jednu tužaljku. Počivao u miru!

Fr. S.

Vlado Kolić. Milo nam je, što je mladi Hrvat Vlado Kolić, virtuoz na guslama, doživio sa svojim koncertom, što ga je priredio dne 2. III. u Smetanovoj dvorani »Obecního domu« u Pragu, velik uspjeh i jednodušnu pohvalu kritike. I on je dobio dobar temelj kod prof. Humla, pošao je onda u Englesku, a kasnije vratio se u Prag, gdje se je usavršio kod prof. Mařaka. Iz škole tog vrsnog učitelja izašle su medju inima i priznate guslačice Váša Přihova i Kitty Červenková. Na svom koncertu izveo je Kolić medju drugim skladbama Wieniawskoga koncerat u d-molu, preludij i fugu iz Bachove g-mol sonate, Paganinijeve: »Palpiti« i t. d. Kritika ističe njegov lijep topal ton, uzornu ritmizaciju, plastiku izražaja i jasnost tematike. Njegova je tehnika izvanredna, a ipak se njom prekomjerno ne ističe, tako, da bi trpio duh kompozicije što ju izvodi. Svojom svirkom oduševio je prisutnu vrlo biranu publiku, koja mu je živo povladjivala, opsipavala ga cvijećem te ostala u dvorani, dok nije mladi umjetnik pridodao još nekoliko točaka. Uz Balokovića, Shlika imamo sad i trećeg virtouza na guslama, koji nalazi priznanje i pohvalu u širokom svijetu.

L. Jan Škatula-Miranov, naš odlični mladi guslač, priredio je 17. i 19. IV. dva koncerta na Sušaku i polučio je izvedbom kompozicija Griega, Čajkovskija, Dobronića i Wieniawskya veliki uspjeh ne samo kod naših sunarodnjaka, nego i kod Talijana, koji su — što u vojničkom što u gradanskom odijelu — došli u velikom broju sa Rijeke, da čuju našega umjetnika. Pratnja na klaviru bila je povjerena sigurnim rukama prof. H. pl. Mihalovicha. U maju nastavljaju umjetnici turneju u Dalmaciju.

O. Kamilo Kolb predavao je dne 15. i 22. III. u Jeronimskoj dvorani o razvoju korala. U prvom svom predavanju ocrtao nam je glazbu kod starih Egipćana, Grka i Židova te glazbu katol. crkve sve do Grgura Vel., a u drugom predavanju razvoj korala od Grgura Vel. pa do Palestrine.

Dr. Božidar Širola, član porote českoslovačkog pjevačkog udruženja. To udruženje (»Pěvecký Obec čechoslovenská«) u Pragu priredjuje dne 16., 17. i 18. IV. 1922. u Smetaninoj dvorani u Pragu pjevačku utakmicu, kod koje će se natjecati 28 pjevačkih društava iz Češke i Moravske, pjevajući 38 zborova. Ta će utakmica biti umjetnički dogodaj prve vrsti.

Prema zaključku odbora obratilo se Čehoslovačko pjevačko Udruženje na našega glazbenog stručnjaka dra. Božidara Širolu, pa mu je ponudilo časnu zadaću, da bude članom porote.

Utakmica se dijeli na tri kategorije: višu, srednju i nižu. Svaka od tih kategorija dijeli se na tri odjela: muški, ženski i mješoviti zbor. Za svaku kategoriju i za svaki odjel bit će tri cijene.

Zborovi se imadu pjevati u visini, koju je propisao autor. Akord će se dati glasno na glasoviru i ne smije se više za vrijeme pjevanja opetovati.

Članom porote mogu postati samo ponajodličniji glazbeni vještaci češki i drugih prijateljskih naroda. Autori pjevanih skladbi imadu biti suci kod izvedbe svojih skladbi. Zborovođe pjevačkih društava ne smiju biti članovima porote. Broj porotnika prve kategorije je 9, druge 7, a treće 5.

Koncertna sezona. S velikim smo veseljem mogli konstatovati prošle jeseni i zime bujni koncertni život kao odraz u prvom redu domaćeg marljivog i ozbiljnog umjetničkog rada. Sada na žalost moramo ustanoviti upravo protivnu pojavu. Da nema redovitih jutarnjih koncerata mogli bismo ustvrditi, da je koncertni život sveden na takav minimum, da to zabrinjuje svakoga, koji se zanima za razvitak umjetničke muzike. Uzroci su mnogovrsni. — Glavne treba da tražimo bez dvojbe u materijalnim prilikama, ako ne ćemo da pesimistički pretpostavljamo umanjeni interes naše publike. Nemilosrdni porezi na umjetnost i silne režije gotovo onemogućuju priređivanje koncerata, jer i dobro (do $^{2}/_{3}$) rasprodani koncerti svršavaju sa deficitom. A rijetke, vrlo rijetke su bile u zadnjem vremenu one večeri, koje su bile bar donekle dobro posjećene, jer su ulazne cijene za masu muzikalne inteligencije previsoke, a cijene moraju da budu visoke, da se pokriju troškovi priredbe. Može li se od umjetnika tražiti, da se za svoj trud i muku izvrgne još i sigurnom deficitu? Dok neće biti ukinuti porezi na kulturu (do 30% od brutto-prihoda!!) nema nade, da bi se prilike mogle poboljšati, jer oni umjetnici, koji su u početku sezone iskusili, što to znači, danas priređivati u Zagrebu umjetnički koncerat, dobro će promisliti prije nego se ponovno odluče na ovakove idealističke pothvate.

Među onima odvažnima, koji se niti ovakovim iskustvima nisu dali odvratiti od provedbe svoga umjetničkog programa, valja u prvom redu spomenuti supruge Maju de Strozzi i Belu pl. Pečića. Njihovo veče pjesama 7. IV. bilo je posvećeno dvojici najmodernijih: Antunu Dobroniću za hrvatsku i Igoru Stravinskome za rusku popijevku. Od Dobronića pjevala je Maja de Strozzi uz starije »Hrv. pučke popijevke« u prvoj izvedbi i dva nova cik-

lusa: »P r i m a v e r a« i »S a s e l a«, koji nam pokazuju naprednog auktora u njegovom posljednjem razvitku. Dobronićeva nesporivo velika zasluga za razvitak narodne glazbe leži u uspješnom traženju i uporabi onih karakterističnih melodijskih, harmonijskih i ritmijskih elemenata naše pučke glazbe, iz kojih će nastati ona velebna zgrada naše samostalne nacionalne umjetničke muzike, koja nam svima — danas još kao daleki cilj — lebdi pred očima. — Dobronić je jedan od istaknutih reprezentanata naše mlade narodne muzike u počecima njezinog samostalnog života, Igor Stravinski naprotiv nasljednik je onih velikih ruskih majstora, koji su rusku muziku doveli do vrhunca. Jeli Rus Stravinski danas još i specifično ruski muzičar? Po onome, što smo prigodom koncerta Strozzi-Pečić upoznali, izgleda da nije, jer se tek mjestimice osjeća po koji ruski elemenat. Napose u posljednjim djelima Stravinski je napustio ne samo tlo ruske narodne muzike, već miješa šta više sve, što se je do danas smatralo umjetničkom glazbom. On se vraća ka praiskonu, primarnosti, i stvara nešto nova, jedino sa sretstvima, s kojima se je i dosele izvađala muzika: čovječjim grlom i instrumentima. Njegov tonalitet spaja simultano sve prijemete, dakle se o »harmoniji« u dosadanjem smislu nemože govoriti, kratke, primitivne melodijske fraze isprepletene u osebujnom kontrapunktu, fragmentarne forme, sve su to elementi, koje Stravinski u živom bujnom ritmu spaja u jednu cjelinu. Ta pako cjelina — kolikogod je tuđa, kolikogod iznenađuje, a često i frapira — ona ne samo da ne odbija, već naprotiv privlači, interesira i djeluje. Otvoreno ostaje pitanje, koji to ima rezon, zabaciti čitavi dosadanji razvitak i vraćati se praiskonu i nadalje, koliko je od ovoga vraćanja iskreni, nutarnji, neodoljivi nagon genija, a koliko spekulativno ili rutinom nadomješteni efekt kao posljedica utjecaja francuske moderne. Napokon — i Stravinskijeva iskonska muzika morati će se dalje razvijati. Kojim će smjerom poći ovaj razvitak? — Stravinski — iako tek u 40. godini svoga života uživa svjetski glas, i dok ga jedan dio svjetske kritike smatra najvećim živim skladateljem, drugi ga u opće ne broje među muzičare u tradicionalnom smislu riječi. Mi se nadamo, da će koncerat Strozzi-Pečić našoj filharmoniji dati poticaja, da nas upozna i sa njegovim orkestarskim radovima, koji su mjerodavni, da uzmognemo prve utiske ovog koncerta upotpuniti u cjelovitu sliku. — Netreba duljiti o tome, da je izvedba ovih novih kompozicija koje na muzikalnost i tehničku spremu stavljaju najviše, dosele nepoznate zahtjeve, sa strane supruga Strozzi-Pečić bila kao uvijek savršena. Umjenici su velikom nizu svojih zasluga oko iznašanja novih autora dodali ovim koncertom ponovno jednu svijetlu kariku.

Od ostalih domaćih priredaba valja istaknuti nastup vanredno simpatičnog pjevačkog zbora »I n t e l e k t u a l a c a« kod XXII. Jutarnjeg koncerta. Uz neke ranije kompozicije Dobronićeve i zborove od Pokornja, Ljadova, Sokolova i Grečanjinova opetovali su Intelektualci 2 lijepa mješovita zbora mladog kompoziste Ouřednika (»Stala Kačenka« i »Kamen«). Međutim najsnažnija i najinteresantnija točka bio mješ. zbor »Podne«, III. dio suite »F a u n« od društvenog dirigenta R. M a t z a. Mladi nam se muzičar pokazuje u ovoj kompoziciji punoj elana i svježine, zdravog i nepretjeranog modernizma kao izraziti talenat, od kojega možemo još mnogo da očekujemo. Spontano, burno odobravanje bio je izraz iskrenog uspjeha auktora i njegovoga zbora, pak se nadamo, da ćemo doskora čuti čitavu suitu »Faun«.

Osobiti čar podala je XX. Jutarnjem koncertu, posvećenom m o d e r n o j s l o v e n s k o j p o p i j e v c i gda P a v l a L o v š e t o v a, član ljubljanske opere, koja je svojim neizrecivo ljupkim, zvonkim glasom i dotjeranom umjetničkom interpretacijom mahom osvojila srca zagrebačke publike. Oko velikog uspjeha ovoga koncerta imali su međutim jednakih zasluga i gg. J. R i j a v e c i prof. Ć. L i č a r, naši Zagrepčani-Slovenci. Ova nam je priredba pokazala, na koliko je visokom stepenu u Slovenaca naročito popijevka za jedno grlo i klavir. L a j o v i c e v a zrela umjetnost, oplođena plemenitom invencijom i otmjenim ukusom svaki put nas nanovo osvaja. D e v o v a narodna melodika, poezija i dražest P a v č i ć e v i h i interesantna moderna obradba R a v n i k o v i h i A d a m i ć e v i h popijevaka, sve je to u izvedbi naših umjetnika došlo do punog izražaja. M a r i n K o g o j pretstavlja lijevo krilo modernizma među Slovencima i polučio je svojim skroz individualnim kompozicijama lijepi uspjeh. U mladome konzervatoristi L. M. Š k e r j a n c u izgleda da se krije osobiti talenat, — njegove popijevke djeluju neposredno i duboko. Velikim bi veseljem pozdravili gđu Lovšetovu, da nas što prije opet posjeti te da uživamo i u njenoj scenskoj umjetnosti.

Naš mladi operni baritonista, g. D r a g o H r ž i ć priredio je u zajednici sa koloraturnom pjevačicom gđom T i n k o m W e s e l - P o l a, a uz pijanističko sudjelovanje kapelnika g. B a r a n o v i ć a veče popijevaka i arija. Plemenita, topla i mekana boja neobično snažnoga Hržićevoga glasa predestinira ovog umjetnika za lirsku struku i za bel canto, kojemu se on sa jednako mnogo mara koliko i uspjeha posvećuje. Briljantna umjetnost bisernih pasaža i čurlika gđe Wesel-Polla slavila je i ovog puta pobjedu kod mnogobrojne publike.

Koncertu naše vrle pijanistice, gđe A n t o n i j e G e i g e r - E i c h o r n (Schumann, V. Novak, Liszt) pisac ovih redaka nije mogao prisustvovati radi istovremene Vilharove proslave.

Osobiti interes pobudila je priredba g. A l e k s a n d r a S a v i n a prigodom XIX. Jut. koncerta. Spomenuti je auktor prikazao i uz klavir analizirao svoju pučku operu iz srpskog života »Kseniju«, koja će, kako ču-

jemo, buduće jeseni biti izvedena u zagrebačkom nar. kazalištu. Iako je g. Savin jednako odličan predavač, pianista i pjevač, ipak je jedva moguće, da si čoviek iz ovakovoga fragmentarnoga predavanja stvori sliku i sud o jednoj modernoj operi, kod koje je scena i gluma jednako važna kao i orkestar i pjevanje. Ipak su se snažni dramatski i nježni lirski, a miestimice i narodni momenti mogli jasno razabrati. Sujet riše patnje srpskog pograničnog življa pod arnautskim i turskim zulumima i divljačtvima. Otmice i ubijstva ispunjuju radnju, koja time dobiva teški, tamni značaj. Očekujemo premijeru ove domaće opere, a međutim treba da se sa najvećim priznanjem osvrnemo na zaslužni rad g. Savina kao dirigenta zagrebačke filharmonije, koja je njegovom inicijativom iznijela u velegradskoj formi veče moderne francuske muzike: Debussy: La mer, sinfonija. P. Dukas: L'appreuti sorcier sinf. scherzo po Goetheovom »Der Zauberlehrling«, i napokon H. Schmitt: »La tragédie de Salomé«. Debussyeva suptilna umjetnost ekspresije štimunga s induvidualnim, novim melodijskim, harmonijskim i instrumentalnim sretstvima, Ducasov zdravi, snažni ritam i plastično risanje, te Schmittov dramatski, živi, ali i posve originalni prikaz već od tolikih predšastnika obrađenog Salome-sujeta, sve to je u jednako savršenoj interpretaciji g. Savina i izvedbi naše filharmonije došlo do najljepšeg izražaja. Koncerat doživio je veliki uspjeh i dvije reprize. Veseli nas, da je jedan naš umjetnik kvaliteta g. Savina zauzeo u zagrebačkom umjetničkom životu toliko odlično mjesto.

Osim ove premijere zagrebačka je filharmonija u okviru jutarnjih koncerata priredila pod ravnanjem g. M. Sachsa više repriza: 26. II. sudjelovala je gđa Geiger-Eichorn i svirala odlično Beethovenov G-dur-klavirkoncert s orkestrom, dok je Filharmonija izvodila predigru Wagnerovih Meistersingera i R. Straussovu sinf. pjesan Don Juan, a 23. IV. Dvořakovu V. sinfoniju »Iz novoga svijeta«, Sachsovu »Pjesmu o sreći« i Čaikovskijevu »1812«.

XXIV. Jutarnji koncerat bio je posvećen talijanskoj modernoj komornoj glazbi, koja se odlikuje toplom, razgovijetnom melodikom i ritmikom, te razumljivom, logičnom harmonizacijom i kontrapunktikom. Gdica M. Schön (gusle) i M. Büchler (klavir) svirale su Ildebrando Pizzetijevu sonatu A-dur, te su naročito sa drugim stavkom (Preghiera) polučile lijepi uspjeh. Osobito duboko su djelovale Ottorino Respighieve preradbe dviju Frescobaldijevih kompozicija za orgulje u muzikalno i tehnički savršenoj i snažnoj interpretaciji gđe A. Geiger-Eichorn; napose valja istaknuti prozirno rasčlanjenje fuge. Prof. M. Fabbri gudio je toplim tonom i lijepim predavanjem Amilcare Zanellinu sonatu A-dur za cello, dok je klavirski part bio povjeren gđi Geiger-Eichhorn. Ova efektna, izvrsno čelistički pisana kompozicija, i ako stavlja visoke tehničke i ritmičke zahtjeve (n. pr. je zadnji allegretto-stavak pisan bez razdiobe u taktove), ostavila je najdublji dojam, pa bi ju željeli češće čuti.

Od stranih gostiju slušali smo kod dva koncerta Čehoslovački gudalački kvartet (R. Zika, K. Sancin L. Černy i L. Zika), koji je izvodio djela Beethovena, Mozarta, Smetane, Dvořaka, Suka, te ruski kombinovani t. zv. Belaef-kvartet. O prvom udruženju mladih, ali ozbiljnih, zrelih umjetnika možemo da izvijestimo samo riječima najtoplijeg priznanja. Njima kao da je komorni stil u krvi i nema sumnje, da će kod daljnjeg skupnog rada polučiti i najviše stepene savršenstva.

Triumfalni uspjeh polučio je praški pjevački zbor »Smetana« kod svoja dva koncerta 20. i 21. IV. pod vodstvom dirigenta g. R. Černy-a. Oko 60 mladih pjevača, 60 svježih grla pjevalo je na pamet starije i najnovije češke zborne kompozicije jedinstvenim zvukom nenatkriljivom zbornom tehnikom, koja od uzornog izgovora riječi počamši nijedan momenat ne zanemaruje: dinamika, ritam, akcentuacija, fraziranje, vođenje linija u plastičnoj izradbi, sve je to u Smetane savršeno dotjerano. Posve razumljivo, da je ovaj odlični zbor kod ovogodišnjeg natječaja u Pragu odnio prvu nagradu. Uz izvedene korove od Tovačovskýja, Dvořaka, Fibicha, Foerstera, Bendla, Křižkovskija, Křidle naročito su se svidjele V. Novakova dramatična i snažna »Balada na Vahu«, Axmanova moderna »Medynia Glogowska« te Smetanini velebni, besmrtni zborovi »Rolnicka« i »Piseň na moři«. U Zagreb prispio je Smetana nakon koncerata u Mariboru i Ljubljani i nastavio je svoju jednako kulturno koliko i nacionalno važnu turneju u Sisak, Vukovar, Osijek, Suboticu, Novi Sad, Beograd, Sarajevo, Dubrovnik, Šibenik, Split i Sušak. Ne sumnjamo da će braća Česi svojom umjetnošću svuda po Jugoslaviji naići na jednako razumjevanje i polučiti isti uspjeh kao i u njenom kulturnom središtu Zagrebu.

Gđa Lila Musatova-Kuljženko priredila je 15. III. svoje drugo veče pjesama i iznijela je u jezicima orginala kompozicije H. Wolfa, C. Debussya, E. Chaussona, Grečanjinova, Rahmanjinova i Čerepnjina, te je i kod ovoga koncerta više sa visokom kulturom pjevanja i velikom muzikalnošću nego sa svježinom glasa polučila lijep i zasluženi uspjeh. Naročito je duboko djelovala Debussyeva »Air de Lia« te Grečanjinova vanredno karakteristična i interesantna obradba jednostavnih ruskih narodnih popijevaka (n. pr. je »melodija« pjevača kod pjesmice »Andrijavrabac« jedan jedini ton). Uz klavir bio je prof. Krauth kao uvijek pratioc diskretne finoće.

Guslač Sigmund Feuermann svirao je 13. IV. u Musik-Hallu i sakupio oko sebe svoje zagrebačke pristaše. Kako su osobito brza tempa i rubati glavna izražajna sretstva ovoga umjetnika, dobro bi bilo kad bi on dojdućeg puta ili doveo sobom svoga

pratioca ili doputovao tako pravodobno u Zagreb, da može program sa svojim ovdašnjim klavirskim partnerom solidno uvježbati, jer je isključeno, da pratioc može bez toga precizno slijediti samovoljnome solisti. Feuermann prispio je u zadnji čas, pak će biti to krivo, što niti Mendelssohnov koncert, niti Kreislerove varijacije, niti Sarasateova Romanca nisu mogle polučiti onaj dojam, kojega bi kod umjetnikove visoke muzikalnosti i savršene tehničke spreme mogle postići. Na visini bila je naprotiv izvedba Chopinovog Nocturna D-dur i Bachove Sonate C (bez klavira).

Koncerat ruskog opernog tenora Smirnoffa onemogućila je svojom neukusnom reklamom i pretjeranim cijenama koncertna »direkcija« Balkan, a i pjevač sam odabrao je program, kojim se je stavio izvan granica umjetničkog koncerta i ozbiljne kritike.

Lujo Šafranek-Kavić.

Crkveno pjevanje u Požegi. Požeški gradski kapelnik g Rikard Krestin revno nastavlja svoj rad oko širenja crkvene popijevke — kako smo nedavno na tom mjestu prikazali — upotrebljujući svaku priliku, da to i pokaže, a u cilju, da crkvenim pjevanjem budi uopće smisao za plemenitu glazbu. Da mu je to nastojanje i sada ovjenčano uspjehom, pokazao je to za minulih blagdana u mjesecu prosincu. Mjesne su Marijine kongregacije proslavile svečanim načinom blagdan Bezgrješnog začeća B. D. M. u župskoj crkvi sv. Terezije. Kod pontifikalne je mise pjevao toga dana na koru kao i svaki put savjesno izvježbani dvoglasni ženski zbor »Misu u čast B. D. M.« od Josipa Groisa ,dok je solo I. Muhvićevu »Zdravo Marijo« izveo tenorist g. R. Almaj, a Ed. Treglerovu »Ave Maris stella« baritonist g. A. Papeš, prvi svojim ljupkim i nježnim tenorom, drugi opsežnim i zvonskim baritonom. Oba je solista kao i ženski zbor pratio na orguljama grad. kapelnik, dok je g. Papeša na guslama pratio vrlo vješto g. I. Matrljan. Kod popodnevnog je primanja članova u »Marijin zbor« pjevao na koru dvoglasni ženski zbor himnu »Veliča duša moja Gospoda«, dok se kod same večernjce pjevalo: 1. Reiman: Litanije za troglasni ženski zbor. 2. V. Hájek: Ave Maria! dvopjev. izvodili gg. R. Almaj i A. Papeš. 3. Dr. J. Andrić: Tantum ergo. mješoviti zbor. Na koncu je mješoviti zbor otpjevao »Tebe Boga hvalimo«. Reimanove su litanije jedna odulja skladba, koja zahtijeva nesamo mnogo marljivosti, nego vještine i shvaćanja, a u tom je ženski zbor potpuno uspio pokazavši time, da je dorastao za izvedbu i težih skladbi, što mu služi na čast i ponos. Solisti su kao prokušane pjevačke sile skrenuli na se svu pažnju. Crkva kod tih svečanosti puna općinstva.

Dok su se prije izvodile božićne mise, poznatija djela, što domaćih, što stranih skladatelja, od nekoliko se godina amo pjeva na Božić i Novu Godinu misa sastavljena od pučkih božićnih popijevaka zaslugom grad. kapelnika g. Krestina, koji je probrao božićne ponajljepše pučke popijevke te ih harmonizovao ostavivši im pučki karakter, mjestimice i izrazitije istaknut. Taj mu je posao pošao za rukom osobito u harmonizaciji popijevke »Kakve s' to jasnosti«, koju je razdijelio na četiri dijela, tri za dvoglasno (muško, dva žensko) pjevanje, jedan za mješoviti zbor. Ovako usavršena i oplemenjena pučka popijevka pravi je užitak za slušanje Ovoga je Božića ta misa s velikim uspjehom otpjevana, a pjevao ju je jaki mješoviti zbor sastavljen od veće česti od članova hrv. pjev. društva »Vijenca«. a prvi dan Božića izveli su za ofertorij uz pratnju g. I. Matrljana u duetu pomenuti vrsni pjevači gg. Almaj i Papeš Zajčevu himnu: Oj pastiri doletite! s potpunim uspjehom. Pohvalno je njihovo nastojanje, što uz svjetovnu glazbu gaje i crkvenu, jer ta imade širi krug slušača iz svih slojeva žiteljstva nego svjetovna, pa mu je pristupačnija crkva nego koncertna dvorana. Tako se širim tim krugovima daje prilika, da im se plemenitom glazbom oplemenjuje srce i zanosi za dobro i lijepo. Koliko pak mora da ima takvo pjevanje utjecaja na mladež, med kojom imade jamačno dosta glazbnog dara!

Kako hrv. pjev. društvo »Vijenac« i ženski zborovi, tako može i grad. kapelnik g. R. Krestin na kraju g. 1921 iskazati bilansu, koja je aktivna moralno i materijalno. A do pravih pomagača glazbene umjetnosti stoji, da bude i g. 1922. tako aktivna.

Crkvena glazba u Dubrovniku. Na blagdan sv Vlaha izvela se u stolnoj crkvi pod ravnanjem prof. Frana Lederera Gaunodova misa, Capoccieve litanije i njegov psalam : »Laudate pueri«. Tom se zgodom također prviput izvodila kompozicija prof. Lederera himnus: »Salutis aram Blasius« za mješ. zbor.

Glazbena sekcija sokol. društva u Šibeniku priredila je 25. III. 1922. pod ravnanjem Jakova Gotovca vokalno-instrumentalni koncerat, na kojem se izvodile skladbe: I. Haydna, Moniuszka, Lisinskoga, Borodina, Beethovena, Gotovca, Masseneta, Hatzea (Exodus, heroička kantata za bariton solo, muški zbor i orkestar) i jugoslav. nar. pjesme u obradbi: Dobronića, Lhotke i Deva.

Novi ilustrovani »Dom i svijet« što ga izdava u Zagrebu nakl. knjižara Stj. Kuglia, prati pod novim uredništvom (dr. M. Ogrizović i I. Velikanović) i naše glazbene prilike, pa je 6. njegov broj (XXXV. godište) posvećen domaćoj i slavenskoj glazbi. U prvom članku povodom proslave sedamdesetgodišnjice prikazan je život i opsežan glazbeni rad F. S. Vilhara. Na slikama vidimo 30 godišnjeg i 70 godišnjeg Vilhara, njegovu rodnu kuću i očinski dom u Kalcu. U članku pako Ruska glazba ocrtao nam je L. Šafranek Kavić rad poznate petorice skladatelja, stvaratelja moderne nacijonalne ruske muzike i njihovih sljedbenika. Napomenuo nam je uz nje i Petra Čajkovskoga, koji je u isto vrijeme i Rus i internacijonalni zapadnjak, druge odlične savremenike, pa i najmodernije ruske muzičare, od kojih su nekoji, kao Aleksander Skrjabin i Igor Stravinskij stekli priznanje i

na zapadu. Vrlo je zgodno, što je taj članak popraćen i slikama najodličnijih ruskih muzičara. U listku prikazan nam je i život i rad Aleksandra Džimića Savinea, koji nam se predstavio u Zagrebu kao vrstan dirigenta, a poznat je sa svojom operom: »Ksenija«, te sa simfoničkim pjesmama: »U izgnanstvu«, »Zidanje Skadra« i »Golgota«. Milo nam je, što »Dom i svijet« posvećuje svoju pažnju i glazbenim pitanjima te time u širim slojevima pobudjuje zanimanje i za tu stranu našeg kulturnog života.

Nove orgulje u Klanjcu. Prošlih školskih praznika bile su blagoslovljene nove orgulje u franjevačkoj župskoj crkvi u Klanjcu. Bilo je to posve skromno. Siromašno Zagorje nije moglo da po stručnjaku kolaudira ove nove orgulje, već smo to obavili sami, kako smo najbolje znali. Ipak treba da napomenem u kratko, kako je došlo do novih orgulja.

G. 1909., kad se je renovirao kor u našoj crkvi, odstranile se stare i već posve trošne orgulje s namjerom, da se podignu nove. Što su te stare orgulje reprezentirale, ne mogu reći, no da je novih uistinu trebalo, vidi se iz veoma trošnih ostataka i povijesti starih orgulja. Građene su puno prije g. 1780 Te je naime godine napisano u »Liber familiam, vestiarium, constitutionem et meliorationem conventus continens« ovo: u Organum dissonum et mutuum in multis fistulis«. A g. 1783. kaže ista knjiga: »Organum ad tolerabilem harmoniam redactum«. G. 1801. »organum reparatum«, a 1899. daje o. Leon Žugelj: »popraviti i uglasiti orgulje za 115 forinta«. Ako uvažimo, da je samostan građen g. 1630., zatim gornje bilješke, pa staru mehaniku orgulja i razdoblja popravaka, možemo računati godinu postanka starih orgulja izmedju g. 1680 —1720. Možda bi se u vrijeme renoviranja kora te orgulje dale popraviti, no popravak bio bi već težak i orgulje ne bi se dugo mogle upotrebljavati radi svoje trošnosti. To je potaklo tadanje franjevce, da stare orgulje uklone i da crkvu primoraju da nove nabavi. Tako je i bilo. Počelo se sakupljavanjem milodara već g. 1910., a onda je to sakupljanje sustalo sve do g. 1918., kad su sadašnja braća na čelu sa o. gvardijanom i župnikom svojski poradila da se nove orgulje postave i zamijene maleni harmonij na koru. Samo onaj, koji je poduzimao što slična u prošlom ratnom vremenu, a to još u siromašnoj župi znade, koliko imade tu neprilika i poteškoća i što smo sve imali da prebrodimo, dok smo došli do novih orgulja. Mnogi su nas vječito objeđivali, narod je pomalo davao od svoje sirotinje, a drugamo nismo mogli, da se utečemo. Mnogo smo puta opetovano po kiši i blatu obilazili od kuće do kuće, a najposlije smo ipak toliko uspjeli, da smo sakupili 40.000 K za nove orgulje. Začudo nije se nitko odazvao u našem kraju s ovećom svotom, osim domorodca v. g. Marčinka, tada župnika u Vranji (2000 K) i gđe. Anke Kutnjak u Zagrebu (900 K), a preuzv. g. nadbiskup poklonio je 500 K još prije tri godine. Svima ovima izričemo najsrdačniju zahvalu. Sama tvrdka Heferer, kod koje su orgulje sagrađene, povisila je dvaput znatno prvotnu pogodbu od 9000 K, i to bez dovoza, postavljanja i bojadisanja. Tko ugleda danas nove orgulje i tko znade za susretljivost g. Heferera u našoj stvari, mora da prizna njegov posao i trud. Puno se je brinuo oko novih orgulja i g. Jindrih Vondrašek, orguljarski pomoćnik kod g. Heferera, koji se ne samo požurio sa namještanjem orgulja, već i pravo mučio, dok je je nekoje rasušene dijelove uredio, a tim je pokazao spretnost i dostatnu naobrazbu u svom zanatu. I njima obojici moramo ovdje da izreknemo našu toplu hvalu.

Dne 2 IX. bio je posao gotov i cijela se je župa požurila da prisustvuje blagoslovu novih orgulja. Gvardijan v. o. Vid Vajdić položio je narodu račun o primljenim svotama i isplati orgulja, a gosp. Heferer otišao je vesela srca, što je predao svoj 232. opus službi crkve i oltara.

Na svršetku valja da spomenem sadržaj novih orgulja. Sistem je pneumatički. Dispozicija:

I. Manual:	II. Manual:
Principal 8'	Geigenprincipal 8'
Gamba 8'	Salicional 8'
Lieblich gedeht 8'	Vox celeste 8'
Wienerflöte 4'	Violine 4'
Regal 4'	
Cornet $2^2/_3$'	

Pedal:

Subass 16' Cello 8'

Coppel-Registri:

Manual-Coppel	Superoctav-Coppel
Suboctav-Coppel	Pedal-Coppel I.
Pedal-Coppel II.	

Piano, Mezzoforte, Forte, Fortissimo, Auslöser.

O. Viktor Tomlinović, vikar i vjeroučitelj.

Slovenija.

Društvo organistov in glasbenikov za Slovenijo imalo je svoju prvu glavnu skupštinu dne 21. III. 1922. u »Narodnom domu« u Celju. Skupštini prisustvovalo je preko 130 organista iz Slovenije i Medjumurja i zajednički manifestiralo za poboljšanje svojih jadnih materijalnih prilika. Na predlog predsjednika Josipa Jarha zaključili su skupštinari jednoglasno, da će ustrajati kod zahtjeva stalne mjesečne plaće, kakovu je odredio i odobrio biskupski ordinarijat u Mariboru u okružnici na sve župske urede 7. I. 1922. Nadalje imali bi biskupski ordinarijati odrediti disciplinarne komisije, koje bi imale štititi organiste, ako bi se s njima krivo postupalo. Štolarina imala bi se izjednačiti prema tarifi, koju će odbor predložiti biskupskim ordinarijatima. Potrebne note za kor imaju se nabavljati na trošak crkv. blagajna. Društvena članarina povišena je na 24 dinara na godinu, a upisnina i legitimacija stoji 2 din. Na skupštini izabran je jednoglasno dosadašnji odbor sa sjedištem u Petrovčama kod Celja.

Savez slov. pjevačkih društvi imao je 3. II. svoju utemeljiteljnu skupštinu. Savezu je svrha: 1) udružiti sve slov. pjev. zborove da se usavrše u pjev. izobrazbi i podupirati ih u njihovom djelovanju, 2) podići pjev. umjetnost u čitavoj Sloveniji, 3) gajiti uz slavensku po-

imence slovensku nar. popijevku, 4) pripravljati put do utemeljenja udruženja svih jugoslavenskih pjev. zborova. Predsjednikom saveza izabran je M. Hubad, podpredsjednicima: dr. A. Švigelj i dr. Fr. Logar, odbornicima: I. Dražil, V. Tome, M. Jakhel, Fr. Marolt, I. Lukežić, Fr. Bukovec, V. Rozman, J. Gačnik, zborovodjima: Jerko Prelovec i Emil Adamić. U artističkom odsjeku su gg. M. Hubad, M. Bajuk, M. Premelč, M. Kogoj i I. Michel. Utemeljenje saveza srdačno pozdravljamo.

Intendantom ljubljanskog kazališta imenovan je mjesto prof. Juvančića, koji se na toj službi zahvalio, ravnatelj konzervatorija Matej Hubad. Novoga intendanta čeka mnogo posla, no on nam svojim dosadanjim svestranim radom, opsežnim znanjem i ustrajnošću jamči za napredak tog kulturnog zavoda.

Risto Savin uglazbio mimičnu igru u jednom činu pod naslovom: Plesna legendica, koja se izvodila u veljači u ljubljan. kazalištu. Kao druga Savinova djela odlikuje se i to zanimljivom glazbenom obradbom.

O razvoju slov. samospjeva predavao je kompozitor Marij Kogoj na matineji, što ju je priredio u Ljubljani početkom marta s opernim pjevačem Romanovskijem. Kao izrazite zastupnike na tom polju ocrtao je Jurja Fleišmana, Kamila Mašeka, Miroslava Vilhara, dr. Benjanina Ipavca i od novijih dr. Antuna Lajovca. — Mašek ističe se ozbiljnim značajem, Vilhara označuje veselost i lakoća, kod Ipavca nalazi se jedno i drugo. Najviše se uspio u samospjevu Lajovic, koji je vazda svjež, topal i dubok. Napomenuo je još Ristu Savina i pohvalio njegovu izrazitu, naravnu deklamaciju, dr. Gojmira Kreka, E. Adamića, Ravnika, Škrjanca i nekoje druge. Predavanje su lijepo upotpunjavali sretno izabrani primjeri, koje je savršeno otpjevao pjevač osobitih vrlina Romanovski. Ovakova predavanja vrlo su korisna, pa želimo, da se i kod nas uvedu, njima bi se mogao najljepše prikazati razvoj naše muzike.

Bugarska.

Veliki simfonijski koncerat priredilo je u Sofiji dne 23. III. 1922. društvo novinara. U orkestru sudjelovalo je oko 70 najboljih glazbenika prijestolnice pod ravnanjem talentovanog glazbenika ravnatelja opere Zlatina. Izvodila se Čajkovskijeva IV. simfonija, Rimski-Korzakovov španjolski capriccio te Glazunovov violinski koncerat. Za koncerat, koji je vrlo uspio, stekao si novoimenovani ravnatelj opere Zlatin, koji se tekar nedavno vratio sa glazbenih studija u inozemstvu, velikih zasluga, pa ga je publika nagradila burnim, odobravanjem i lovorovim vijencem.

Dr. Fr. B.

Poljska.

Stolica muzikologije osnovana je na sveučilištu u Poznanju, a profesorom je imenovan poznati poljski muzikolog dr. Lucijan Kamienski.

Nova opera I. Adamusa »Rey w Babinie« izvodila se nedavno u Varšavi s velikim uspjehom. Libreto napisao je Adolf Nowačinjski.

Poljski umjetnici u tudjini. Grgur Eitelberg dirigira u Londonu, Parizu i Španiji, a Artur Rubinstein i Pavao Kochanjski u sjev. Americi. Nova opera K. Szimanovskog »Pastir«, u 3 čina, izvoditi će se u Londonu u Covent-Garden. S velikim uspjehom izvodila se ove sezone simfonička djela istog muzičara u Londonu, Parizu i sjev. Americi pod ravnanjem glasovita engleskog muzičara Coatsa.

Varšavska filharmonija pod ravnanjem E. Mlinarskoga izvela je s velikim uspjehom simfoničku pjesmu Rozickiega. Istoga skladatelja klavirski koncerat izveo je pako glasoviti pianista I. Turčinjski.

Cecilijanski pokret i u Poljskoj sve ljepše napreduje. Nedavno napisao je u »Gazeti Varšavskoj«, muzikalni kritičar S. Rytel oveći članak o razvoju gregorijanskog korala u Poljskoj. Na tom polju stekao si osobitih zasluga poljski muzikolog svećenik Novacki u Varšavi.

Dr. F. B.

Austrija.

Pjevanje pri hrv. bogoslužju u Beču. Kako je već bilo javljeno, pjevamo u crkvi sv. Mihaela pjesme iz Vjenčeve »Hrvat. crkvene pjesmarice« i neke iz Kantuala. Kroz korizmu i na Uskrs izvodili smo 2. i 3. glasno ove pjesme: »Stala majka pod raspelom« (iz Kantuala), »Dobri Kriste« od R. Taclika iz »Hrvat. Korala« (2-glasno). U velikoj nedjelji »Milo, milo«... od P. A. Hribara. »Prikazanje« (preko sv. mise 3-gl.). Onda neke marijanske pjesme, kao: »Kraljice neba«, »O Marijo slatki su mi časi«, »Prejasna kraljice«. Za Uskrs izveli smo još »Na nebu rosa rudi« (iz Kantuala, 2-gl.): »Uskrsnu Isus doista«, »Isus je uskrsnuo«. »O nastran gorke suze« (harm. V. Žganec). Pjesma »Isus je uskrsnuo« zabilježena je, kako stoji u »Hrvat. crkvenoj pjesmarici«, u Cithari octochordi. Tu je melodiju s malim varijantama donijela u svojem prilogu 1918. i »Musica divina«, za sopran, 2 alta, tenor i bas, preradenu od M. Regera. Bilo bi zanimljivo zaviriti malo bolje u pravo postanje i provenienciju ovog napjeva. Ovo samo nuzgred spominjem. Ovde nas pohodio presv. đakovački biskup A. Akšamović, koji nas je obodrio i preporučio nam da ustrajemo. Mi mu ostajemo od srca zahvalni.

O. Jordan Viculin.

Proslava 25. osmrtnice J. Brahmsa. Uspomeni ovoga velikoga glazb. majstora Beč se dostojno odužio sa sjajnim spomen-priredbama, pri čemu je i glazbena strana znatno sudjelovala. Dne 9. IV. (Brahms je umro u Beču dne 3. IV. 1897.) bio je u njegovu čast prireden pučki simfonički koncerat sa samim djelima auktorovim. Izvela se njegova rapsodija (alt, muški zbor i orkestar), simfonija Nr. 1. u c-mollu i koncert za gusle, cello i orkestar. Rapsodija sa muškim zborom je neopisivo lijepa. Riječi su uzete iz Goetheove »Harzreise im Winter«.

O. Jordan Viculin.

Grčka.

Jitka Nečástková-Haškovcova napisala je u Daliboru (38. godište br. 4. i 5.) dulji članak: »O novogrčkoj glazbi«, iz kojega vadimo ove podatke:

Kultura naroda razvija se onako, kako se razvija njegova politička sloboda i gospodarsko blagostanje. Pad političke slobode, pad gospodarskog blagostanja — pad je: kulture. No ipak ne posvema. Tragovi kulture ostaju čestoput kroz stoljeća.

Starih Grka već davno nema. Ali na osnovima staroklasičke umjetnosti gradila su poznija stoljeća, a grade još i danas. Duh starih Grka oživio je poznije u umjetnosti bizantskoj, kojoj je pad Carigrada 1453. zadao tešku ranu.

Bizantska umjetnost sklonila se u crkve, i to i slikarstvo i kiparstvo i glazba. Glazba se je dosta rano razdvojila u crkvenu i u pučku. Monodija bizantske crkve nije se do danas mnogo promijenila. Ali zato se mnogo mijenjala pučka glazba, koja izvire iz dnevnog života ljudskoga. Pučki pjevači putovali su zemljom, pa su u pjesmi upoznavali ljude s važnijim događajima narodnima. Ovi su dakle pjevači bili poput starih rapsoda kroničari, pa su stvorili svu silu historijskih balada.

Uz ove razvijala se epopeja kleftova. Kleftovi bili su mladi Grci, koji su bjezeći pred Turcima ostavili sela i gradove, pa su živjeli po gorama romantičkim životom razbojnika.

Tek početkom 19 stoljeća, kad se Grčka oslobodila turskog jarma, započinje povijest nove grčke glazbe. Iz ove dobe nemamo ipak pouzdanih vijesti, jer nije bilo jošte glazbene kritike„ ni glazbenih pisaca. Jedino vrelo jesu novine.

Do g. 1834. bila je Atena, koja je tada proglašena glavnim gradom mladoga kraljevstva, malo selo podno Akropole. Kad se ovdje nastanio kraljevski dvor, doseliše se ovamo i bogatije grčke obitelji, nastalo je i intelektualno društvo. Tu se počela gajiti i umjetna glazba.

Guverner Capodistris osnovao je prvo glazbeno društvo, u koje je pozvao dobre evropske glazbene stručnjake.

G 1836. želio je Gaitanos Melis osnovati grčku operu. Dao je sagraditi drveno pozorište, gdje je doskora talijanska operna družba izvodila »Seviljskog brijača«. Ova je predstava bila još posve primitivna sa strane glazbene i kazališne, ali prilike su se, što dalje to većma, popravljale. Nicala su razna glazbena društva, dok nije g. 1838. Basilio Samsoni uz pripomoć vlade osnovao novo kazalište, koje je kroz 40 godina bilo jedino u Grčkoj. Opera je bila opet u talijanskim rukama, ali sada već posve savremeno.

Kada je g. 1844. talijanski glazbenik Rafael Parisini osnovao školu za klavir, gusle i pjevanje, prijavilo mu se toliko učenika, da je mogao sastaviti najprije zbor, a onda i filharmoniju zvanu »Euterpos«.

I stara bizantska monodija u crkvama počela je uzmicati, a na njeno mjesto dolazila je polifonija. G. 1870. uveo je Ilias Stathakis četveroglasno pjevanje u crkvi, ali nažalost sva je glazba bila pod prevelikim uplivom talijanskim, a na štetu pučke glazbe.

Konačno g. 1871., kad je u Parizu nastojanjem Saint-Saënsa osnovano »Societè nationale«, u Ateni je osnovan prvi konzervatorij. Nakon tri godine priređuju već učenici konzervatorija samostalan koncerat, na kojem su izvađane gotovo same grčke skladbe. Apsolventi konzervatorija raspšili su se po helenskom kraljevstvu osnivajući škole i glazbena društva. Umjetna grčka pjesma prodire u šire grčke slojeve.

Prvi je od grčkih skladatelja stekao ime i preko granica Spiro Samara. On je nakon dovršenog konzervatorija atenskog učio u Parizu kod Delibesa. Pisao je pjesme i opere U Italiji su znatan uspjeh doživjele njegove opere Flora Mirabilis, Médgé, Lionelle, La Martyre, La Biondinetta, Storia d'Amore, Rhea i dr. Umro je u Ateni 1917. U posljednjim svojim djelima upotrebljavao je već pučke napjeve. No glazba mu je bila potpuno talijanska — pripadao je školi Verdijevoj.

Učenici atenskog konzervatorija stvoriše orkestar, koji pod vođenjem dirigenta Marsieka priređuje mjesečne koncerte, na kojima se izvodi simfonička glazba francuska, njemačka, ruska i mladogrčka.

No umjetna glazba grčka nije dala propasti ni pučkim pjevačima. U doba romantizma se doduše na njih malo zaboravilo, jer su se pjevale samo slatkobolne arije talijanske. Ali iza šezdeset godina javljaju se oni opet. Tradicija se održala. Iz ove dobe poznato je ime guslača Nikole Flogaitisa i pjevača Spire Skrufoze.

Prvi skladatelj, koji je htio podići pučku glazbu, bio je Aleksander Catacousinos. Rođen 1824. u Trstu učio je najprije u Ateni, a onda u Parizu i u Beču, gdje je postao ravnateljem kora u grčkoj kapeli. Iza boravka u Odesi vratio se opet u Atenu. Napisao je nekoliko sonata za gusle i klavir, pjesme, te opere »Arétoussa d'Athène« i »Antonios Foskoris«, i to prema wagnerianskom uzoru. Umro je 1892.

Od g. 1880. množi se broj grčkih skladatelja. Među njima je na prvom mjestu Juraj Lambirise, koji je napisao nekoliko zborova, opera, pjesama i teoretskih djela o harmoniji i pjevanju. Dalje su poznati Labelet, Ksantopul, Kopkin, Karrer i dr.

Od g. 1910. opaža se novi glazbeni pokret u Grčkoj. U toj periodi stupa grčka glazba u kolo ostalih evropskih naroda.

Za vrijeme rata izveden je u Ateni prvi grčki glazbeni igrokaz »Protomastoras«. Skladatelj mu je Manolis Calomiris, najstariji član nove glazbene generacije grčke. On je učio u Beču, a živio je više godina i u Rusiji, osobito u Harkovu. G. 1910. vratio se u Atenu, gdje je postao profesor harmonije na konzervatoriju. Radi nekih nesuglasica u konzervatoriju osnovao je svoj vlastiti glazbeni

zavod, pa i orkestar sastavljen od učenika, koji konkurira orkestru konzervatorija. Izdao je već cio niz raznih skladbi. Prva mu je važnija zbirka »Jambi i anapoesti«, najbolje mu je djelo »Protomastoras«. Njegove skladbe građene su na motivima pučke popijvke, pa se odlikuju bogatstvom misli i živahnošću.

Na sreću nisu mladi Grci iz talijanskoga utjecaja pali pod utjecaj njemački, već više pod francuski i ruski. Debussy i Ravel nađoše kod njih izvrsnih sljedbenika. I smjer Igora Stravinskoga unišao je u grčku glazbu. Njegov pristaša je Emil Riadis, koji je od početka svjetskog rata profesor na konzervatoriju u Solunu. Prije toga je učio u Monakovu i u Parizu, gdje je upoznao francusku i rusku glazbu. Nije dosada mnogo napisao. Tek zbirka pjesama, što ju je izdao, svjedoči o jakoj njegovoj individualnosti. Najljepša mu je pjesma »Siroče« na vlastiti tekst, koja se odlikuje originalnošću raskošnog orientalnog kolorita u klavirskoj pratnji.

Između svih najnovijih najbliži je narodnom duhu Marios Varvoglis. On je od g. 1919. profesorom atenskog konzervatorija. Izdao je pet originalnih klavirskih skladbi za djecu, lirske pjesme »Z'agogialis«, Suitu za gudalački kvartet i Scherzo za čelo i orkestar na pučki tema, te konačno lirsku glazbenu dramu »Sv. Barbara«.

Konačno spomena je vrijedan Petar Petrides, od koga i potiču ovi podaci o grčkoj glazbi. Petrides je učenik Rousselov, no pravi mu je učitelj I. S. Bach. Danas je Petrides lektor novogrčke literature na pariškoj Sorboni. Napisao je nekoliko pjesama s klavirskom pratnjom u različitim starim tonovi s modernom harmonizacijom, koje su mu vrlo uspjele. Petrides dovršava baš orkestralnu suitu, što će prikazivati slike iz helenskog života prema narodnim motivima.

Svi ovi daroviti radenici valjda spremaju tlo za genija, koga još nema, a koji će tek doći i stvoriti pravu klasičku grčku glazbu.

Dr. K. D.

Italija.

† Angelo de Santi. D. I. Dne 28. I. 1922., kako smo saopćili već u zadnjem broju, umro je o. Angelo de Santi, glavni organizator crkvene glazbe u Italiji, osnivač »Visoke škole za crkvenu glazbu« u Rimu i predsjednik cecilijanskih društava u Italiji.

O. Angelo de Santi rodio se 12. VII. 1847. u Trstu, te je već u mladahnoj dobi od 16 godina stupio u red Isusovaca. Srednjoškolske i sveučilišne nauke svršio je djelomice u Italiji djelomice u Francuskoj, a djelomice u Austriji u Insbrucku gdje je polučio i doktorsku čast. Pošto je g. 1877. posvećen za svećenika, djelovao je na raznim zavodima svoga reda, a poglavito u nadbiskupskom sjemeništu zadarskom kao učitelj glazbe. Nakon desetgodišnjeg rada bio je pozvan u Rim, da kao saradnik časopisa »Civiltà Cattolica« radi za reformu crkvene glazbe. Ovo njegovo djelovanje izazvalo je toliko protivnika, da je g. 1893. bio iz Rima opozvan na drugo mjesto. Ali za kratko vrijeme bio je ponovno pozvan u Rim. Njegova misao i energija doživjela je potpunu pobjedu za pape Pija X., koji je g. 1903. proveo reformu crkvene glazbe i liturgičkog pjevanja. Dvije godine iza toga obnovljeno je u Italiji »Društvo sv. Cecilije«, prvim predsjednikom bio je izabran o. Ambrozije Amelli, benediktinac iz Monte Kasina, a iza njega je g. 1909. postao predsjednikom o. Angelo de Santi, koji je predsjedao društvu sve do svoje smrti.

Kao predsjednik »Društva sv. Cecilije« razvio je o. Santi velik organizatorni rad. Pomoću sv. oca Pija X. osnovao je g. 1911. u Rimu »Visoku školu za crkvenu glazbu«, kojoj je bio duša i ravnatelj sve do svoje smrti. U svim važnijim gradovima talijanskim potaknuo je osnutak cecilijanskih pjevačkih društava. Osnovao je i gotovo neprestano uređivao časopis cecilijanskih društava u Italiji »Bolletino ceciliano«.

U taj društveni »Vjesnik« kao i u časopis »Civiltà cattolica« napisao je o. Santi niz članaka o crkvenoj glazbi, s osobitom je ljubavlju njegovao historičko-kritički študij liturgije. Neka su mu djela izdana i posebno, kao: »Interno al metodo di Canto ecclesiastico« (O metodi crkvenog pjevanja), »Magister choralis«, talijanski prijevod njemačkoga izdanja Haberleova, »Le Litanie laretane«, »Sv. Grgur Veliki, Leo XIII. i liturgičko pjevanje«.

Za svoga izbivanja iz Rima napisao je pripovijest »Ricordo materno« (Majčina uspomena), koja se raspačala u 30.000 istisaka. Slično i »Lagrime nuove« (Nove suze).

Druga su mu djela: »Il Cursus nella storia letteraria e nella liturgia« (Tečaj u povijesti, književnosti i bogoslužja). »L'origine delle feste natalizie (Početak Božića), »Il mattino di Pasqua nella storia e nell liturgia« (Uskrsna jutarnja u povijesti i bogoslužju) »Tre antiche stazioni liturgiche in tempo di guerra nel secolo VI. (Tri stare liturgičke postaje u ratno doba VI. stoljeća), »Le Laudes nell' incoronazione del Sommo Pontifice (Laudes u obredu papinskog krunisanja). Od posljednjih njegovih radnji važnije su: »Il primo decennio della Pontificia Scuola Superiore di Musica Sacra (Prvo desetljeće papinske visoke škole za crkvenu glazbu) i »Interno alle origini della Congregazione di S. Cecilia fra i musici di Roma (O počecima društva sv. Cecilije među rimskim glazbenicima).

Dr. Čihák: »Cyril« 1922. br. 2—3.

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 13 din., za škole i djake 10 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Kaptol br. 19.).

IZDAJE: **»CECILIJINO DRUŠTVO«** U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: **JANKO BARLÈ.** — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: **FRANJO DUGAN.** — TISAK **»NADBISKUPSKE TISKARE«** U ZAGREBU.

Novoitalska glazbena škola. Kako piše dr. Massimo Zanotti u »Melosu« (1922. br. 10.) novoitalska je škola mlada no ostale evropske glazbene škole, te imade svoju potpunu narodnu značajku, kao što je imade i škola francuska, španjolska, ruska i češka. S početka morala se italska škola mnogo boriti protiv stranih utjecaja, poglavito francuskoga i ruskoga.

Današnja novoitalska škola sastoji od prilike od ovih skupina: 1) klasičke, koju zastupaju Rossi i Perosi; 2) klasičko-romantičke, koju zastupaju Wolf-Ferrari, Mantica, Sinigaglia, Zandonai, Setaccioli; 3) impresionističke, koloristične, u kojoj su glavni Pick-Mangiagalli, Davico, De Sabata, Respighi, Santoliquido, Pratella, Alaleona, Tommasini, Gasco, Guy; 4) moderne, koju vode Buzoni, Pizzetti, Liuzzi, Castelnuovo, Bastianelli, Casella, Malipiero.

Novoitalska škola zanima se poglavito za koncertnu glazbu, rijetko kada za dramatsku. Operi se posvećuju većinom skladatelji velikog talenta, ali slabije kulturne naobrazbe (Mascagni, Puccini). Okušali su se u dramatičkoj formi i mladi skladatelji, ali se vrlo razilaze u poimanju. Riccardo Zandonai shvaća kazalište lirski, više pazi na tekst nego na skladbu. Ildebrando Pizzetti drži obratno glavnim radnju.

Glavna karakteristika novoitalske škole je jednostavnost, priprostost, čuvstvena neposrednost, vanjska točnost.

Njemačka.

Artur Nikisch kao dirigent. »Listy Hudebni matice« u Pragu donose o Arturu Nikischu ovu bilješku (g. 1922. br. 6.).

Nikisch je bio izvanredan tip među dirigentima. Bio je takova umjetnička narav, kakovih imade vrlo malo. On je bio tjesna inkorporacija glazbe. Čim je on izvodio koje djelo, cijelo njegovo biće sraslo se s tim djelom. U kretnjama njegovih ruku, prstiju, glave i tijela mogao je svatko čitati bogatstvo i silu skladbe.

Nikisch je bio muzikalno vanredno finih ćutila i lakog poimanja. Kao takav postao je lako toplim, čuvstvenim nastrojem, na kom je skladatelj lako igrao. Nikisch je bio daleko od one ozbiljne ukočenosti, stvarnosti, doktrinarnosti, koja inače karakterizira njemačke dirigente.

Ako mu se može što prigovoriti, to je manjak duševne kulture. S njime je umro posljednji svjetski dirigent-glazbenik. Mnogi vide u njemu tip virtuoza-dirigenta t. j. tip savršeno reproduktivnog umjetnika, koji sam ne sklada.

Uspjesi Nikischovi bili su zamjerni. Onako kako je on izvodio velebnog Beethovena, seminarskog Brahmsa, veličanstvenog Brucknera, srdačnog Dvořaka i Mozarta, jedva će tko moći izvoditi. On je znao fascinirati čas orkestar, čas slušateljstvo, čas obje.

Zato se smrću Nikischevom ćuti velika praznina u redu svjetskih dirigenata ne samo u Njemačkoj, nego i u Engleskoj, Italiji i Americi.

Francuska.

Kardinal Dubois u Parizu izdao je pastirski list o crkvenoj glazbi. Glavne misli te poslanice sadržane su u ovim točkama: 1) U nadbiskupiji pariškoj smije se upotrebljavati samo vatikansko izdanje Graduala i Antifonara. 2) Latinski jezik imade se izgovarati onako kako u Rimu. 3) Valja priredivati koralne tečajeve i to praktičke za crkvene zborove i tehničke za zborovođe i ravnatelje korova. 4) Imade se osnovati diecezanski odbor, koji će imati dužnost bdjeti, da se točno vrše propisi Motu propria od 22. XI. 1903.

Povodom ove poslanice sazvao je delegat pariškog cecilijanskog društva (Association de St. Cécile) skupštinu, na kojoj se raspravljalo o osnutku koralnih tečajeva u cijelom Parizu. Ti će se tečajevi držati u dva maha na 28 mjesta u Parizu.

Patronaže i crkv. pjevanje. U Francuskoj počelo se na to misliti, da se u svakoj patronaži uredi škola za crkv. pjevanje. Time se ne bi glavna svrha patronaže oslabila, već naprotiv bi takova škola samo podupirala patronažu. Ovaka škola imala bi zadaću, da članove poučava u crkv., napose gregorijanskom pjevanju, tako da bi nedjeljama i blagdanima pjevali kod službe Božje te u velike unapredili lijepo i ispravno crkv. pjevanje. Osim toga gajili bi laku glazbu, kojom bi se dobro služili za velikih svečanosti i blagdana. Nadalje bi popularizirali dobre i lijepe pjesme, napose za svojih sastanaka, što bi također mnogo doprinijelo odgoju dobrog ukusa. To su tek prijedlozi, a dali će se u istinu ostvariti o tom se sada pregovara i raspravlja.

Gregorijansko pjevanje u zavodima za kršć. odgoj. Od 1.—4. VIII. 1921. obdržavao se u Lurdu kongres zajednice zavoda za kršć. odgoj. Jedna od četiri komisija, kojoj je predsjedao Biétrix iz Lyona bavila se je pitanjem: gregorij. pjevanja i crkvene glazbe u spomenutim zavodima. Liturgično je pjevanje od velikog upliva za vjerski i estetski odgoj mladeži. A mladeži se to pjevanje osobito svidja te ima mnogo smisla za nj, kako su mnogi profesori i učitelji pjevanja istakli; upravo se zato i može ustanoviti veliki napredak na polju crkv. pjevanja.

Iz Cecilijnog društva

Preporuka povjereništva za prosvjetu i vjere. Svojim rješenjem od 22. II. 1922. br. 7.093. preporučilo je to povjereništvo (gl. Sl. Glasnik i Nar. Novine) ponovno »Sv. Ceciliju« za nabavu svim školskim knjižnicama viših i nižih puč-

kih pa srednjih i njima sličnih i stručnih škola u Hrvatskoj i Slavoniji te podjedno i za ovu školsku godinu preplatilo 80 pučkih škola na »Sv. Ceciliju«. Visokom povjereništvu na jednom i drugom usrdno zahvaljujemo.

List dubrovačke biskupije o Sv. Ceciliji. U svojem 11—12 broju 1921. pretiskalo je uredništvo iz »Sv. Cecilije« članak: Nabava novih zvona te onda dodalo: »I ovom prigodom preporučamo mp. svećenstvu i uzl. crkvenim upravama ovu potrebitu i vrsno uredjivanu smotru, koja već petnaest godina neumorno radi oko napretka i procvata hrv. glazbene kulture, crkvene i profane. Oko marnog uredništva okupio se lijep broj saradnika iz svih krajeva naše domovine, pa se list sve to ljepše razvija i opremom i sadržajem«. Za tu ponovnu preporuku sl. uredništvu usrdno zahvaljujemo.

Musica d' oggi, odlični talijanski glazbeni mjesečnik, što ga izdaje svjetovna glazbena nakladna tvrtka G. Ricordi &C. u Milanu (Via Berchet, 2.), počeo je izvješćivati i o »Sv. Ceciliji«. U svojem ožujskom broju o. g. (str. 85.) priopćio je sadržaj prvog ovogodišnjeg broja »Sv. C.« te donio o svakom članku kratak sadržaj. Radujemo se, što je time »Sv. C.« ušla i u strani glazbeni svijet.

Nova Revija o Sv. Ceciliji. S novom godinom pokrenuše franjevački starješine naše države tromjesečnu smotru »Nova Revija«, koja je posvećena vjeri i nauci. U toj smotri, koju vrlo spretno uredjuje o. dr. Petar Grabić u Makarskoj (franjev. samostan) obradjuju se važna savremena pitanja. Lijepo je obradjen takodjer književni pregled, u kojem su stručnjački ocijenjene nove knjige i periodične publikacije.

Pod naslovom: »Jugoslav. crkveno glazbeni časopisi« spominje o. B. Sokol ljubljanski »Cerkv. glazbenik« i »Sv. Ceciliju«, u kojoj vidi svjetsku glazb. smotru, medju prvim svojim svjetskim drugaricama. Napominje, da se »Sv. C. koli vanjštinom i opremom, toli sadržajem može takmiti sa svakim svjetskim glazb. listom. Ističe vrlo pohvalnim riječima njezinu važnost po našu glazb. kulturu.

Na završetku zgodno dodaje: »Ipak se za potpuni uspjeh još nešto važna želi: škola za crkv. glazbu, koja bi bila odio hrv. konservatorija, kao što je ona u Beču — Klosterneuburgu. Nastavnika, hvala Bogu, imamo u svim crkveno-glazbenim strukama; mladeži za školu ne bi nedostajalo: sve dakle ovisi o zanimanju države, koja bi morala doskočiti ovoj narodnoj potrebi«. Taj predlog vrlo je na mjestu, pa bi trebalo, da se što prije ostvari.

Darovi za »Sv. Ceciliju«. Otkako je izašao zadnji broj, sjetili su se našeg glasila ovi dobročinci: v. g. Ivan Novoselec, upr. ž. u Crncu 40 din., po 37 din.: presv. g. Mons. Stjepan pl. Hadrović, protonotar i kanonik u Sarajevu, v. g. Lavoslav Rubolli pl. Sturmfest, ž. u Kuzmincu: 27 din. v. g. Stjepan Perić, ž. u Kobašu: 29 din. bl. gdica Pavla Kušević, učiteljica u Bos. Petrovcu: 22.50 din. v. g. Ivan Mihelčić, ž. u Zlataru: 20 din. bl. g. Ivan Cizel, upravlj. nadb. dobara u Brezovici: 17 din. v. g. Eduard Berteli, ž. u D. Kupčini: po 13 din. sl. pjev. udruženje Lisinski u Zagrebu, Julije Bozotti, ž. u Sv. Gjurgju i Fran E. Petreković, ž. u Dežanovcu: po 12 din. presv. g. dr. Josip Marušić, biskup u Senju, presv. g. Ferdo Hrdý, ap. administrator u Nišu, v. gg. župnici: Janko Bočkaj u Ludbregu, Viktor Bučar u Granešini, Andrija Mlakić u Golom brdu, Josip Ivanuš u Nevincu, dr. Petar Trbuha u Bregima kopriv., v. g. arhivar nadb. pis. Ivan Lovreček u Zagrebu, v. g. Matija Kralj, kap. u Okićkoj sv. Mariji; po 11 din. v. g. župnici: Juraj Kolb u Orahovici i Matej Gaži u Vel. Bukovcu; po 10 din. v. g. Mijo pl. Šiprak, dekan u Sv. Klari, v. g. Mijo Jurić, upr. u Peterancu i bl. g. Gjuro Vukres, učitelj u Miholjancu: 9.50 din. Nikola Belavić, upr. župe u Vukmaniću: po 7 din. bl. g. Niko Černja, kapelnik u Bitolju, bl. gdica Marija Beničak, učiteljica u Crvenki, velem. g. dr. Antun Sović, sveuč. profesor u Zagrebu, preč. g. Mons. Ivan Göszl, kanonik u Zagrebu te v. gg. župnici: I. Janković u Škrljevu, Dragutin Kordaš u Miholjcu Fran Cesarec u Belcu, Aleksa List u Ivanskoj, Mirko Gundek u Mahićnu, Juraj Stehno u Sesvetama i Ivan Stančić u Štitarjevu; 5.75 din. bl. g. Mr. Milan Fišter, ljekarnik u Osijeku: po 2 din.: sl. pjev. društvo »Jeka« u Samoboru, bl. g. Stjepan Kraljević, r. učitelj u Samoboru, bl. g. Edo Mihoković, učitelj u Šušnjari, bl. g. Bogomir Baloković, pošt. nadzornik u Zagrebu, presv. g. Mons. Ivan Vldas, v. prepošt u Senju i veleuč. g. dr. Edgar Leopold, profesor u Zagrebu. — Zahvaljujući plemenitim dobročincima na njihovoj pripomoći, konstatujemo, da se njihov broj umanjuje. Do sada smo hvala Bogu podmirili sve troškove tiskarne, no do završetka godine trebamo još najmanje 30.000 K. Kako će se ta svota podmiriti, ne znamo. Molimo cijenjene pretplatnike, da što prije podmire pretplatu, a svoje prijatelje, da u svojoj okolini porade, da se ta svota sakupi. Pretplata ne može podmiriti troškove lista, a u sredini godine ne bi bilo uputno, da se povisi. Onaj, kojemu je stalo, da se naše glasilo uzdrži, a mora se uzdržati, znati će što mu je činiti. Ako sam ne može ništa doprinesti, sakupiti će kod drugih, kod dobre prilike i zgode. Videant consules...!

Veleč. g. Tomo Capara, duhovnik u Lovrečini gradu poslao nam je 25 din., da postane utemeljiteljem Cecilijina družtva. Zahvaljujući mu na tom, ističemo, da se utemeljitelji već nekoliko godina posve prestali javljati, iako bi bilo dobro, da njihov broj što više poraste. U ovim izvanrednim prilikama ne iznose mnogo kamati od utemeljiteljne glavnice, no kad bi ta glavnica znatno ponarasla, pomogla bi nam, da uzmognemo nastaviti svoj rad na hrvatskom glazbenom polju.